

Jilid III
Bil. 57

Hari Selasa
3hb Disember, 1985

PENYATA RASMI PARLIMEN

PARLIAMENTARY DEBATES

DEWAN RAKYAT
HOUSE OF REPRESENTATIVES

PARLIMEN KEENAM
Sixth Parliament

PENGGAL KETIGA
Third Session

KANDUNGANNYA

**PEMBERITAHU PERTANYAAN MENGENAI PENGGANTUNGAN PASARAN
SAHAM KUALA LUMPUR [Ruangan 8687]**

**JAWAPAN-JAWAPAN MULUT BAGI PERTANYAAN-PERTANYAAN
[Ruangan 8690]**

RANG UNDANG-UNDANG:

Rang Undang-undang Perbekalan, 1986:

Jawatankuasa—

Jadual:

Maksud B. 57 hingga B. 59 [Ruangan 8724]

Maksud B. 60 [Ruangan 8753]

Maksud B. 61 [Ruangan 8768]

USUL:

Anggaran Pembangunan, 1986:

Jawatankuasa—

Maksud P. 57 hingga P. 59 [Ruangan 8724]

Maksud P. 60 [Ruangan 8753]

Maksud P. 61 [Ruangan 8768]

MALAYSIA

DEWAN RAKYAT YANG KEENAM

Penyata Rasmi Parlimen

PENGGAL YANG KETIGA

AHLI-AHLI DEWAN RAKYAT

Yang Berhormat Tuan Yang di-Pertua, TAN SRI DATO' MOHAMED ZAHIR BIN HAJI ISMAIL, P.M.N., S.P.M.K., D.S.D.K., J.M.N.

Yang Amat Berhormat Perdana Menteri dan Menteri Pertahanan, DATO' SERI DR MAHATHIR BIN MOHAMAD, S.S.D.K., S.S.A.P., S.P.M.S., S.P.M.J., D.P., D.U.P.N., S.P.N.S., S.P.D.K., S.P.C.M., S.S.M.T., D.U.N.M. (Kubang Pasu).

„ Timbalan Perdana Menteri dan Menteri Dalam Negeri, DATO MUSA HITAM, S.P.M.J., S.S.I.J., S.P.M.S., D.U.N.M., S.P.N.S. (Panti).

Yang Berhormat Menteri Kerjaraya, DATO' S. SAMY VELLU, S.P.M.J., D.P.M.S., P.C.M., A.M.N. (Sungei Siput).

„ Menteri Luar Negeri, Y.B.M. TENGKU DATO' AHMAD RITHAUDDEEN AL-HAJ BIN TENGKU ISMAIL, S.P.M.P., S.S.A.P., P.M.K. (Kota Bharu).

„ Menteri Perdagangan dan Perindustrian, Y.B.M. TENGKU TAN SRI RAZALEIGH HAMZAH, D.K., P.S.M., S.P.M.K., S.S.A.P., S.P.M.S. (Ulu Kelantan).

„ Menteri Pengangkutan, TAN SRI CHONG HON NYAN, P.S.M., D.G.S.M., J.M.N. (Batu Berendam).

„ Menteri Perusahaan Utama, DATO' PAUL LEONG KHEE SEONG, D.P.C.M. (Taiping).

„ Menteri Tenaga, Telekom dan Pos, DATUK LEO MOGGIE ANAK IROK, P.N.B.S. (Kanowit).

„ Menteri Perusahaan Awam, DATIN PADUKA RAFIDAH AZIZ, D.P.M.S., A.M.N. (Kuala Kangsar).

„ Menteri Kebudayaan, Belia dan Sukan, DATUK DR SULAIMAN BIN HAJI DAUD, P.N.B.S., J.B.S. (Santubong).

„ Menteri Pembangunan Negara dan Luar Bandar, DATUK SERI SANUSI BIN JUNID, D.S.D.K., D.G.S.M., S.M.K. (Jerlun-Langkawi).

„ Menteri Pelajaran, DATUK ABDULLAH BIN HAJI AHMAD BADAWI, D.M.P.N., D.J.N., K.M.N. (Kepala Batas).

„ Menteri Penerangan, DATO' RAIS YATIM, D.S.N.S. (Jelebu).

„ Menteri Buruh, DATO' MAK HON KAM, D.P.M.P., J.M.N. (Tanjong Malim).

- Yang Berhormat Menteri Kemajuan Tanah dan Kemajuan Wilayah, DATUK SERI MOHD. ADIB BIN HAJI MOHD. ADAM, D.G.S.M. (Alor Gajah).
- „ Menteri Sains, Teknologi dan Alam Sekitar, DATUK AMAR STEPHEN YONG KUET TZE, D.A., P.N.B.S. (Padawan).
- „ Menteri Kesihatan, DATO CHIN HON NGIAN, D.S.I.J., S.M.J. (Rengam).
- „ Menteri Wilayah Persekutuan, DATO SHAHRIR BIN ABDUL SAMAD, D.P.M.J., P.I.S. (Johor Bahru).
- „ Menteri Pertanian, TUAN ANWAR BIN HAJI IBRAHIM (Permatang Pauh).
- „ Menteri Kehakiman dan Menteri di Jabatan Perdana Menteri, DATUK DR JAMES P. ONGKILI, S.P.D.K., D.I.M.P. (Tuaran).
- „ Menteri Kebajikan Masyarakat, DATO' ABU HASSAN BIN HAJI OMAR, D.P.M.S., S.M.T., P.I.S. (Kuala Selangor).
- „ Menteri di Jabatan Perdana Menteri, DATO MOHAMED KHALIL BIN YAAKOB, D.S.A.P., J.S.M. (Maran).
- „ Menteri Kewangan, TUAN DAIM ZAINUDDIN (Kuala Muda).
- „ Timbalan Menteri Penerangan, DATO' CHAN SIANG SUN, D.I.M.P., J.S.M., A.M.N., P.J.K., J.P. (Bentong).
- „ Timbalan Menteri Pertanian, DR GOH CHENG TEIK (Nibong Tebal).
- „ Timbalan Menteri Kesihatan, DATO' K. PATHMANABAN, D.S.N.S., K.M.N. (Telok Kemang).
- „ Timbalan Menteri Buruh, DATO' HAJI ZAKARIA BIN HAJI ABDUL RAHMAN, D.P.M.T., K.M.N., P.J.K. (Besut).
- „ Timbalan Menteri Buruh, DATUK WILLIAM LYE CHEE HIEN, P.G.D.K. (Gaya).
- „ Timbalan Menteri Pelajaran, TUAN BUJANG BIN HAJI ULIS (Simunjan).
- „ Timbalan Menteri Pertahanan, DATO ABANG ABU BAKAR BIN DATU BANDAR ABANG HAJI MUSTAPHA, D.S.A.P., J.M.N. (Paloh).
- „ Timbalan Menteri Pertanian, TUAN LUHAT WAN (Baram).
- „ Timbalan Menteri Penerangan, TUAN MOHD. KASSIM BIN AHMED (Machang).
- „ Timbalan Menteri Kebudayaan, Belia dan Sukan, DATIN PADUKA CHOW POH KHENG *alias* ROSEMARY CHONG, D.P.M.S. (Ulu Langat).
- „ Timbalan Menteri di Jabatan Perdana Menteri, PUAN SHARIFFAH DORAH BINTI DATO' SYED MOHAMMED, S.M.J., A.M.N., P.I.S., B.S.I. (Semerah).
- „ Timbalan Menteri Perdagangan dan Perindustrian, TUAN MUHYIDDIN BIN HAJI MOHD. YASSIN, S.M.J., P.I.S., B.S.I. (Pagoh).

Yang Berhormat Timbalan Menteri Perumahan dan Kerajaan Tempatan, DATO S. SUBRAMANIAM, D.S.N.S., S.M.J. (Segamat).

- „ Timbalan Menteri Kewangan, DATO DR TAN TIONG HONG, D.S.A.P. (Raub).
- „ Timbalan Menteri Pengangkutan, PUAN HAJAH RAHMAH BINTI OTHMAN, J.S.M., S.M.S., A.M.N., P.J.K. (Selayang).
- „ Timbalan Menteri Kewangan, DATO SABBARUDDIN CHIK, D.S.A.P., S.M.S. (Temerloh).
- „ Timbalan Menteri Perumahan dan Kerajaan Tempatan, PUAN NAPSIAH BINTI OMAR (Kuala Pilah).
- „ Timbalan Menteri Luar Negeri, TUAN ABDUL KADIR BIN HAJI SHEIKH FADZIR, A.M.K. (Kulim-Bandar Baru).
- „ Timbalan Menteri Dalam Negeri, DATO RADZI BIN SHEIKH AHMAD, D.P.M.P. (Kangar).
- „ Timbalan Menteri Perdagangan dan Perindustrian, DATO' OO GIN SUN, D.S.D.K., S.D.K., A.M.K., J.P. (Alor Setar).
- „ Timbalan Menteri Wilayah Persekutuan, TUAN AHMAD SHAH BIN DATUK HUSSEIN TAMBAKAU, B.S.K. (Keningau).
- „ Timbalan Menteri Kerjaraya, DATO ZAINAL ABIDIN BIN ZIN, D.P.M.P., P.M.P. (Bagan Serai).
- „ Timbalan Menteri Perusahaan Utama, TUAN MEGAT JUNID BIN MEGAT AYOB, A.M.P., A.M.K. (Hilir Perak).
- „ Timbalan Menteri Tenaga, Telekom dan Pos, TUAN HAJI ABDUL RAHIM BIN ABU BAKAR, S.M.P., A.M.N. (Kuantan).
- „ Timbalan Menteri Pelajaran, DATO' DR LING LIONG SIK, D.P.M.P. (Mata Kuching).
- „ Timbalan Menteri di Jabatan Perdana Menteri, DATO' LEE KIM SAI, D.P.M.S., P.P.N. (Ulu Selangor).
- „ Timbalan Menteri Perusahaan Awam, TUAN HAJI DAUD BIN DATO' HAJI TAHA (Batu Pahat).
- „ Timbalan Menteri Pembangunan Negara dan Luar Bandar, TUAN ABDILLAH BIN HAJI ABDUL HAMID (Silam)
- „ Timbalan Yang di-Pertua, DR ABDUL HAMID BIN PAWANTEH (Arau).
- „ Setiausaha Parlimen Kementerian Sains, Teknologi dan Alam Sekitar, TUAN LAW HIENG DING, P.B.S. (Sarikei).
- „ Setiausaha Parlimen Kementerian Kebajikan Masyarakat, TUAN JAWAN ANAK EMPALING, K.M.N. (Rajang).
- „ Setiausaha Parlimen Kementerian Perusahaan Awam, TUAN HUSSEIN BIN MAHMUD (Tanah Merah).
- „ Setiausaha Parlimen Kementerian Tenaga, Telekom dan Pos, TUAN AU HOW CHEONG, K.M.N., A.M.P. (Telok Anson).

- Yang Berhormat Setiausaha Parlimen Kementerian Pembangunan Negara dan Luar Bandar, TUAN MOHD. TAJOL ROSLI BIN MOHD. GHAZALI, A.M.P. (Gerik).
- „ Setiausaha Parlimen Kementerian Kebudayaan, Belia dan Sukan, TUAN AWANG BIN JABAR, A.M.N., P.J.K. (Dungun).
- „ Setiausaha Parlimen Jabatan Perdana Menteri, TUAN MUSTAFFA BIN MOHAMMAD, S.M.J., K.M.N., P.I.S., B.S.I. (Sri Gading).
- „ Setiausaha Parlimen Kementerian Kesihatan, TUAN YEOH POH SAN (Petaling).
- „ Setiausaha Parlimen Kementerian Kemajuan Tanah dan Kemajuan Wilayah, TUAN HAJI DUSUKI BIN HAJI AHMAD (Tumpat).
- „ TUAN ABDUL GHAFAR BIN BABA (Jasin).
- „ TUAN ABDUL GHANI BIN MISBAH, P.P.N., B.S.K., A.S.D.K. (Kinabatangan).
- „ DATO ABDUL MANAN BIN OTHMAN, D.P.M.T., P.P.T. (Kuala Terengganu).
- „ TUAN ABDUL RAHMAN BIN SULIMAN (Parit Buntar).
- „ DATUK PATINGGI HAJI ABDUL TAIB BIN MAHMUD, D.P., D.A., S.P.M.J., P.G.D.K. (Samarahan).
- „ DATUK HAJI ABU BAKAR BIN UMAR, D.S.K.D., S.D.K. (Kota Setar).
- „ TUAN HAJI AFFANDY BIN TUN HAJI MOHD. FUAD STEPHENS (Marudu).
- „ TUAN AHMED HAMBAL BIN YEOP MAJLIS, P.P.T. (Parit).
- „ TAN SRI DATIN PADUKA HAJAH AISHAH BINTI HAJI ABDUL GHANI, P.M.N., D.P.M.S., J.M.N. (Kuala Langat).
- „ DATUK ALFRED JABU ANAK NUMPANG, P.N.B.S., K.M.N. (Betong).
- „ TUAN ALIAS BIN MD. ALI, P.J.K. (Ulu Terengganu).
- „ TUAN ANDREW JANGGI MUYANG (Lubok Antu).
- „ TUAN HAJI AZHARUL ABIDIN BIN HAJI ABDUL RAHIM, A.M.P. (Batang Padang).
- „ TUAN BAHARI BIN HARON (Labis).
- „ TUAN BAHAROM BIN HAJI BAKAR (Padang Terap).
- „ TUAN BAN HON KEONG (Batu Gajah).
- „ DR GEORGE CHAN HONG NAM (Lambir).
- „ TUAN CHAN KOK KIT (Sungai Besi).
- „ DR CHEN MAN HIN (Seremban).
- „ DATO MICHAEL CHEN WING SUM, D.P.M.S. (Beras).
- „ TUAN PETER CHIN GAN OON, P.M.P. (Ipoh).

Yang Berhormat DATUK CLARENCE E. MANSUL, P.G.D.K. (Penampang).

- „ DATUK EDMUND LANGGU ANAK SAGA, P.N.B.S., P.B.S. (Saratok).
- „ DATUK EDWIN ANAK TANGKUN, P.N.B.S., P.B.S., A.B.S. (Batang Lupar).
- „ TUAN FUNG KET WING (Sandakan).
- „ TUAN NEWMAN GABAN (Bandau).
- „ TUAN GOOI HOCK SENG (Bukit Bendera).
- „ TUAN V. GOVINDARAJ, A.M.N., P.J.K. (Pelabuhan Kelang).
- „ DATUK HARRIS BIN MOHD. SALLEH, S.P.D.K., S.P.M.J. (Ulu Padas).
- „ TUAN HASSAN BIN HAJI MOHAMED, K.M.N., A.M.N. (Rantau Panjang).
- „ TUAN HASSAN ALBAN BIN HAJI SANDUKONG, J.P. (Labuk Sugut).
- „ DATO DR HEE TIEN LAI, D.S.I.J., A.M.N., P.I.S., B.S.I., J.P. (Ayer Hitam).
- „ TUAN IBRAHIM AZMI BIN HASSAN (Kuala Nerus).
- „ TUAN ISMAIL BIN ARSHAD, A.M.K. (Jerai).
- „ TUAN ISMAIL *alias* MANSOR BIN SAID, A.M.N. (Kemaman).
- „ DATO JAMALUDDIN BIN HAJI SUHAIMI, D.P.M.S., A.M.N., P.J.K. (Sabak Bernam).
- „ TUAN JUSTINE ANAK JINGGUT (Ulu Rajang).
- „ TUAN KADOH BIN AGUNDONG (Ulu Padas)
- „ DATO' SRI HAJI KAMARUDDIN BIN HAJI MOHD. ISA, S.P.M.P., K.M.N., J.P. (Larut).
- „ TUAN KAN YAU FA, A.S.D.K. (Tawau).
- „ TUAN KARPAL SINGH (Jelutong).
- „ TUAN KHADRI BIN SABRAN (Tenggaroh).
- „ TUAN MARK KODING (Kinabalu).
- „ DR KOH TSU KOON (Tanjong).
- „ DATO LEE BOON PENG, D.S.N.S., A.M.N., P.J.K., J.P. (Mantin).
- „ TUAN LEE LAM THYE (Kuala Lumpur Bandar).
- „ DR LEO MICHAEL TOYAD (Mukah).
- „ DATUK LEONARD LINGGI ANAK JUGAH, P.N.B.S., P.B.S. (Kapit).
- „ DATO LEW SIP HON, D.P.M.S., J.M.N. (Shah Alam).
- „ TUAN LIM KIT SIANG (Kota Melaka).
- „ TUAN LIM LIANG SENG, P.P.T. (Kinta).

Yang Berhormat TUAN LING SIE MING (Sibu).

- „ TUAN MAMAT GHAZALEE BIN ABDUL RAHMAN, S.M.T., P.J.K. (Ulu Nerus).
- „ DATO' HAJI MOHAMED BIN HAJI ALI, D.J.M.K., K.M.N., A.M.N., P.B. (Nilam Puri).
- „ TUAN MOHAMED AMIN BIN HAJI DAUD, A.M.N. (Pekan).
- „ DATO' MOHAMED BIN RAHMAT, S.P.M.J., S.S.I.J., P.N.B.S., K.M.N. (Pulai).
- „ TUAN MOHAMED RAZLAN BIN HAJI ABDUL HAMID, P.P.N., P.P.T. (Matang).
- „ DATO HAJI MOHAMED SUHAIMI BIN DATO HAJI KAMARUDDIN, D.P.M.S., A.M.N. (Sepang).
- „ DATO' HAJI MOHAMMAD ABU BAKAR BIN RAUTIN IBRAHIM, D.S.D.K., K.M.N. (Kuala Kedah).
- „ TUAN MOHAMMAD IDRIS BIN MOHAMMAD BASRI (Setapak).
- „ DATO MOHAMMAD YAHYA BIN LAMPONG, A.S.D.K. (Kota Belud).
- „ TUAN MOHAMMED YUSSOF BIN HAJI YAKOB (Hilir Padas).
- „ TUAN HAJI MOHD. ZAIN BIN ABDULLAH, S.M.K. (Bachok).
- „ TUAN MOKHTARAM BIN RABIDIN, A.M.N., P.P.N., P.I.S. (Pontian).
- „ TAN SRI HAJI MUHAMMAD GHAZALI BIN SHAFIE, P.M.N., S.S.A.P., S.I.M.P., S.P.D.K. (Lipis).
- „ TUAN MUTANG TAGAL (Bukit Mas).
- „ DATO DR NEO YEE PAN, S.P.M.J., B.S.I. (Muar).
- „ TUAN NG CHENG KUAI (Lumut).
- „ DATO' HAJI NGAH BIN HAJI ABDUL RAHMAN, S.P.M.J., S.S.I.J., P.I.S., B.S.I., A.M.N., J.P. (Ledang).
- „ TUAN HAJI NIK ABDUL AZIZ BIN NIK MAT, K.M.N., J.P. (Pengkalan Chepa).
- „ DATO' DR NIK HUSSAIN BIN ABDUL RAHMAN, D.P.M.K., K.M.N. (Kuala Krai).
- „ TUAN OMAR BIN ABDULLAH (Tampin).
- „ TUAN OTHMAN BIN ABDUL (Ulu Muda).
- „ DATUK PENGIRAN OTHMAN BIN HAJI PENGIRAN RAUF, P.G.D.K., A.D.K. (Kimanis).
- „ TUAN PATRICK ANEK UREN (Mas Gading).
- „ TUAN QUAH WEE LIAM, P.I.S., B.S.I. (Kluang).
- „ TUAN RICHARD DAMPENG ANAK LAKI (Serian).

- Yang Berhormat DATO' HAJI SAIDIN BIN HAJI MAT PIAH, D.P.M.P., P.M.P., A.M.N.,
P.J.K. (Padang Rengas).
- „ TUAN SEOW HUN KHIM (Bukit Mertajam).
- „ TUAN HAJI SEROJI BIN HAJI HARON, A.M.N., P.P.N., B.K.M.
(Baling).
- „ TUAN SHAMSURI BIN MD. SALEH, A.M.N., P.K.T., J.P. (Balik
Pulau).
- „ TUAN SIM KWANG YANG (Bandar Kuching).
- „ TUAN TAN KOON SWAN, A.M.P., J.P. (Damansara).
- „ TUAN TAN KOK HOOI (Padang Serai).
- „ DR TAN SENG GIAW (Kepong).
- „ TUAN THOMAS SALANG SIDEN (Julau).
- „ TUAN TING LING KIEW (Bintulu).
- „ WAN ABU BAKAR BIN WAN MOHAMAD (Jerantut).
- „ WAN IBRAHIM BIN WAN ABDULLAH (Pasir Mas).
- „ TUAN HAJI WAN MOHD. NAJIB BIN WAN MOHAMAD (Pasir Puteh).
- „ WAN ZAINAB BINTI M. A. BAKAR, A.M.N., P.J.K. (Sungai Petani).
- „ TUAN YAHYA BIN HAJI ZAKARIA, P.P.T. (Bagan Datok).
- „ TUAN YEW FOO WENG (Menglembu).
- „ DATIN PADUKA HAJJAH ZALEHA BINTI ISMAIL, D.P.M.S., S.M.S.,
K.M.N. (Tanjong Karang).

DEWAN RAKYAT

PEGAWAI-PEGAWAI KANAN

Setiausaha Dewan Rakyat: Datuk Azizul Rahman bin Abdul Aziz.

Ketua Penolong Setiausaha: Haji Mohd. Salleh bin Abu Bakar.

Penolong Setiausaha: Ghazali bin Haji Abdul Hamid.

Penolong Setiausaha: Abdullah bin Abdul Wahab.

BAHAGIAN PENYATA RASMI PARLIMEN

Ketua Penyunting: Yahya Manap.

Penyunting Kanan: P. B. Menon.

Penyunting Kanan: Haji Osman bin Sidik.

Penolong Penyunting: N. Ramaswamy.

Penolong Penyunting: Amran bin Ahmad.

Pemberita-pemberita

Haji Abdul Rahman bin Haji Abu Samah.

Suher bin Husin.

Mohd. Saleh bin Mohd. Yusof.

Juliah binti Awam.

Supiah binti Dewak.

Ismail bin Hassan.

Shamsiah binti Mohd. Yusof.

Hajjah Kalsom binti Ghazali.

Mohamed bin Osman.

Norishah binti Mohd. Thani.

Zaharah binti Naim.

BENTARA MESYUARAT

Mejar (B) Mohd. Kassim bin Hashim.

MALAYSIA

DEWAN RAKYAT

Selasa, 3hb Disember, 1985

Mesyuarat dimulakan pada pukul 2.30 petang

DOA

(Timbalan Yang di-Pertua *mem-pengerusikan Mesyuarat*)

PEMBERITAHU
PERTANYAAN MENGENAI
PENGGANTUNGAN
PASARAN SAHAM KUALA
LUMPUR

Tuan Lim Kit Siang: (*Bangun*).

Timbalan Yang di-Pertua: Ya, Ahli Yang Berhormat?

Tuan Lim Kit Siang (Kota Melaka): Tuan Yang di-Pertua, saya berdiri di bawah Peraturan Mesyuarat 22 (1) untuk meminta kebenaran daripada Tuan Yang di-Pertua, untuk mengemukakan suatu Usul tanpa notis, kandungannya sepertimana saya ada menulis kepada Tuan Yang di-Pertua mengenai Penggantungan Pasaran Saham Kuala Lumpur, di mana dua unsur-unsur perlu dipenuhi ialah bahawa:

- (1) Perkara demi kepentingan orang ramai;
- (2) Perkara hendak disegerakan.

Penggantungan Pasaran Saham Kuala Lumpur adalah satu perkara yang spesifik yang berlaku semalam. Sungguhpun ada soalan-soalan bagi esok dan juga lusa oleh Ahli-ahli Yang Berhormat lain mengenai, pada amnya, masalah-masalah Pasaran Saham Kuala Lumpur, sama ada mengenai lemahnya, "flagging" atau lain-lain, tetapi perkara ini berbeza

langsung, iaitu penggantungan Pasaran Saham Kuala Lumpur ada consequence yang begitu luas dan mendalam kepada ekonomi dan kepada kepercayaan rakyat terhadap ekonomi kita dan juga khasnya kepada pasaran saham, ekonomi dunia dan kewangan. Walaupun satu hari, ini merupakan satu tempoh masa yang sangat panjang yang boleh melahirkan pengaruh yang besar dan banyak boleh berlaku, sama ada naik, timbul atau tenggelam ekonomi atau saham atau menjejaskan kepercayaan orang ramai.

Dengan sebab itu saya minta kebenaran. Sungguhpun saya baru-baru ini ada membaca satu surat yang dialamatkan kepada saya oleh Tuan Yang di-Pertua, tetapi atas kedua-dua hujah yang saya kemukakan bahawa perkara ini spesifik, satu perkara yang mana, dengan izin, time is of the essence, oleh kerana time sangat mustahak, saya meminta kebenaran oleh kerana selepas kebenaran itu barulah saya boleh kemukakan persoalan ini di mana saya ada memberi maklumat kepada Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih, Ahli Yang Berhormat. Usul atau pertanyaan, Ahli Yang Berhormat?

Tuan Lim Kit Siang: Pertanyaan di bawah Peraturan Mesyuarat 22 (1).

Timbalan Yang di-Pertua: Ahli-ahli Yang Berhormat, saya mohon izin Majlis menimbang dan memutuskan

dalam masalah perkara di bawah Peraturan Mesyuarat 22 (1) yang telah dibangkitkan oleh Ketua Pembangkang, Ahli Yang Berhormat dari Kota Melaka.

Supaya Ahli-ahli Yang Berhormat dapat mengikuti aliran pemikiran serta hujah-hujah yang menjadi asas kepada pertimbangan saya, saya akan bacakan Peraturan Mesyuarat 22 (1). Peraturan Mesyuarat 22 ialah mengenai Pemberitahu berkenaan dengan pertanyaan-pertanyaan dalam sidang Dewan. Peraturan 22 (1) berbunyi:

“Sesuatunya pertanyaan itu tidak boleh dikeluarkan dengan tidak dikeluarkan pemberitahu terlebih dahulu, kecuali jika pada timbangan Tuan Yang di-Pertua, pertanyaan itu hendak disegerakan dan ada kena mengena dengan perkara kepentingan orang ramai atau dengan Aturan Urusan Mesyuarat dan ahli itu telah mendapat kebenaran daripada Tuan Yang di-Pertua hendak mengeluarkan pertanyaan itu.”

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat dari Kota Melaka dan Ahli-ahli Yang Berhormat sekalian, Tuan Yang di-Pertua telah pun menerima surat memohon supaya pertanyaan ini dikemukakan terdahulu daripada pertanyaan-pertanyaan yang lain pada hari ini dan, setelah pertimbangan yang wajar, telah memutuskan bahawa pertanyaan ini tidak boleh dikemukakan oleh Ahli Yang Berhormat dari Kota Melaka dalam persidangan hari ini dengan diberi sebab-sebab sepertimana telah dikemukakan dalam surat Tuan Yang di-Pertua kepada Ahli Yang Berhormat dari Kota Melaka.

Dengan itu, dengan tersendirinya jelas jika dilihat bersama dengan Peraturan Mesyuarat 22 (1) telah tidak dibenarkan pertanyaan Ahli Yang Berhormat itu dikemukakan pada hari ini dan keputusan saya adalah apa

yang telah dikemukakan kepada Ahli Yang Berhormat dari Kota Melaka itu adalah menjadi muktamad—keputusan Tuan Yang di-Pertua yang telah pun disampaikan kepada Ahli Yang Berhormat dari Kota Melaka. Maka saya memutuskan bahawa Majlis akan diteruskan mengikut Aturan Urusan Mesyuarat sepertimana dibentangkan hari ini.

JAWAPAN-JAWAPAN MULUT BAGI PERTANYAAN- PERTANYAAN

BECA BERENJIN DI TERENGGANU—RANG UNDANG- UNDANG

1. Tuan Mamat Ghazalee bin Abdul Rahman minta Menteri Perusahaan Awam menyatakan:

- (i) bila Rang Undang-undang untuk membolehkan beca berenjin di Terengganu akan dibawa ke Parlimen. Mengapa berlaku kegendalaan; dan
- (ii) mengapa LPPJ tidak boleh dipindah kepada Kementerian Pengangkutan.

Setiausaha Parlimen Kementerian Perusahaan Awam (Tuan Hussein bin Mahmud): Tuan Yang di-Pertua, cadangan untuk mengadakan beca berenjin atau beca bermotor sebagai salah satu jenis pengangkutan awam yang baru telah diteliti semula oleh Kerajaan. Daripada penelitian yang dibuat didapati bahawa jenis pengangkutan ini mempunyai kelemahan-kelemahan seperti berikut:

- (a) Dikhuatiri bahawa adanya beca-beca ini nanti akan menyebabkan bertambahnya kesesakan lalu lintas seperti terdapat di bandaraya-bandaraya Bangkok dan Manila dan pengawalan lalu lintas akan menjadi lebih rumit.

- (b) Memandangkan beca bermotor adalah satu cara pengangkutan yang bersifat "sementara" sahaja maka akan timbul di suatu masa nanti masalah penghapusan jenis pengangkutan ini.
- (c) Pengenalan beca bermotor tidak dapat memastikan kenaikan taraf hidup pengayuh-pengayuh beca amnya.

Berdasarkan kepada kelemahan-kelemahan di atas dan dengan mengambil perhatian bahawa masalah pengangkutan di sesebuah bandar masih boleh diatasi dengan mengadakan jenis pengangkutan yang lain seperti bas mini sebagai alternatif, maka Kerajaan telah memutuskan bahawa buat ketika ini beca bermotor adalah tidak sesuai sebagai satu jenis pengangkutan awam negara ini.

Kembali kepada soalan yang kedua dan ketiga, Tuan Yang di-Pertua, soal di bawah Kementerian mana Lembaga Pelesenan dan Pengangkutan Jalan (LPPJ) dan Lembaga Padi dan Beras Negara (LPN) diletakkan, adalah terpulang kepada Yang Amat Berhormat Perdana Menteri untuk menentukannya.

Tuan Mamat Ghazalee bin Abdul Rahman: Tuan Yang di-Pertua, saya hendak bertanya kepada Yang Berhormat Setiausaha Parlimen iaitu adalah Yang Berhormat Setiausaha Parlimen sedar bahawa permohonan dan perundingan di antara Kerajaan Negeri dengan pihak Kementerian tentang rancangan ini telah diadakan begitu lama dan daripada peringkat awal sampai sekarang pun dikatakan bahawa undang-undang berkenaan dengan perkara ini akan dipinda dan akan dibawa ke Parlimen.

Tetapi sebagaimana yang kita tahu tadi, Kerajaan tidak meluluskannya. Saya hendak mendapat tahu yang

dikatakan Kerajaan tidak meluluskan itu, adakah Kementerian Pengangkutan ataupun Kabinet tidak meluluskan?

Tuan Hussein bin Mahmud: Tuan Yang di-Pertua, Kabinet.

Tuan Alias bin Md. Ali: Tuan Yang di-Pertua, dalam jawabannya tadi, Yang Berhormat Setiausaha Parlimen telah menyebutkan bahawa salah satu daripada sebab Kerajaan tidak meluluskan beca berjentera ini ialah oleh kerana takut berlaku kesesakan seperti yang berlaku pada kotaraya Manila dan Bangkok.

Saya ingin bertanya Yang Berhormat Setiausaha Parlimen sama ada beliau sedar bahawa kesesakan yang berlaku di Bangkok dan juga di Manila itu bukan kerana adanya beca bermotor tetapi oleh kerana bilangan penduduk di kotaraya-kotaraya berkenaan itu berganda-ganda lebih ramai daripada penduduk di Kuala Lumpur sendiri; dan sama ada beliau juga sedar bahawa walaupun dengan menggunakan bas mini di Bandaraya Kuala Lumpur ini sendiri sudah berlaku kesesakan dan bas mini sendiri sudah menjadi masalah yang besar kepada lalulintas Bandaraya Kuala Lumpur ini.

Tuan Hussein bin Mahmud: Tuan Yang di-Pertua, saya menyedari akan hakikat tentang perkara yang disebutkan oleh Ahli Yang Berhormat sekejap tadi. Walau bagaimanapun, kewujudan beca-beca bermotor sepertimana yang saya sebutkan di dalam jawapan pada peringkat awal tadi, sedikit sebanyak memberi saham terhadap masalah lalulintas di tempat-tempat berkenaan. Sama ada sahamnya kecil atau besar, itu terpulanglah kepada andaian dan pendapat masing-masing.

Mengenai bas mini, kita sudah tentu mempunyai langkah-langkah yang berasingan untuk menjamin bahawa

bas mini sepertimana yang telah pun terdapat di kawasan Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur akan diwujudkan juga di kawasan Shah Alam, Selangor. Perkara-perkara ini akan kita perhatikan secara berasingan.

BEKALAN ELEKTRIK— GANGGUAN

2. Tuan Lee Lam Thye minta Menteri Tenaga, Telekom dan Pos menyatakan:

- (a) bilangan kejadian gangguan bekalan elektrik untuk Semenanjung Malaysia sejak 1984 hingga September 1985 dengan menyatakan sebab-sebab gangguan bekalan elektrik itu dan nyatakan langkah-langkah yang diambil untuk mengatasinya; dan
- (b) sebab-sebab kerapnya berlaku gangguan bekalan elektrik dalam Wilayah Persekutuan yang telah menimbulkan kesusahan kepada orang awam dan langkah-langkah yang telah diambil untuk mengatasi masalah ini.

Setiausaha Parlimen Kementerian Tenaga, Telekom dan Pos (Tuan Au How Cheong): Tuan Yang di-Pertua, oleh kerana jawapan yang saya ada ini agak panjang, saya ingin meminta kebenaran supaya menjawab secara bertulis, melainkan Tuan Yang di-Pertua memberi saya beberapa minit.

Timbalan Yang di-Pertua: Berapa lama agak Yang Berhormat akan mengambil masa menjawab?

Tuan Au How Cheong: Mungkin dalam 10 minit.

Timbalan Yang di-Pertua: Dua?

Tuan Au How Cheong: 10 minit.

Timbalan Yang di-Pertua: 10 minit! Itu terlalu panjang. Baiklah, saya izinkan.

Tuan Au How Cheong: Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Dr Leo Michael Toyad.

(Soalan No. 3 Y.B. Dr Leo Michael Toyad tidak hadir).

BANK-BANK ANTARABANGSA— PINJAMAN

4. Tuan Mohd. Idris bin Mohd. Basri minta Menteri Kewangan menyatakan adakah bank-bank antarabangsa masih lagi rela memberi pinjaman untuk pembangunan negara ini memandangkan kemelesetan ekonomi dunia dan setakat ini adakah mereka membantu Kerajaan kita untuk mengenalpasti dan menggalak lebih banyak pelaburan asing di Malaysia.

Timbalan Menteri Kewangan (Dato Sabbaruddin Chik): Tuan Yang di-Pertua, negara kita tidak mempunyai sebarang kesulitan untuk memperolehi pinjaman-pinjaman daripada bank-bank antarabangsa. Ini adalah kerana negara kita mempunyai kedudukan kredit yang baik di kalangan pasaran antarabangsa.

Setakat ini kebanyakan bank-bank antarabangsa tidak memainkan peranan yang besar dalam mengenalpasti dan menggalakkan pelaburan asing di negara kita kecuali meningkatkan imej negara di kalangan pasaran antarabangsa. Walau bagaimanapun, untuk makluman Ahli Yang Berhormat, baru-baru ini bank-bank antarabangsa telah pun digesa oleh Kerajaan Malaysia supaya memainkan peranan yang lebih komprehensif dalam menggalakkan pelaburan, perdagangan dan pelancongan di negara kita ini dan beberapa bank antarabangsa telah pun menyatakan kesanggupan mereka untuk melaksanakan cadangan ini.

PADI—PENANAMAN SECARA MINI ESTET

5. Datin Paduka Hajjah Zaleha binti Ismail minta Menteri Pertanian menyatakan setakat hari ini berapa banyak projek estet padi yang telah dilancarkan, berapa peruntukan yang dibelanjakan, berapa projek yang telah berjaya dan berapa yang gagal.

Menteri Pertanian (Tuan Anwar bin Haji Ibrahim): Tuan Yang di-Pertua, sehingga sekarang Kementerian dapat mengesan sejumlah 13 buah badan pengusaha yang terlibat terus dengan penanaman padi secara mini estet merangkumi keluasan sawah seluas 2,018.6 hektar; dan ini tidaklah termasuk kawasan-kawasan yang sedia diketahui seperti MADA, KADA, Barat Laut Selangor dan lain-lain lagi. Namun begitu, hanya lapan buah sahaja darinya telah dilancarkan di bawah program bantuan pemulihan sawah terbiar Kementerian yang melibatkan peruntukan secara langsung sebanyak \$350,500.77 sen bagi kemudahan infrastruktur asas dan \$1.281 juta lagi peruntukan berbentuk pinjaman bagi membiayai kos-kos operasi lainnya.

Keseluruhannya, Kementerian adalah berpuas hati dengan hasil serta faedah yang telah diperolehi dari pelaksanaan projek ini. Walau bagaimanapun beberapa kekurangan sudah dikenalpasti untuk mencari jalan bagi memperbaiki prestasi berikutnya.

Datin Paduka Hajjah Zaleha binti Ismail: Tuan Yang di-Pertua, soalan tambahan. Oleh kerana jawapan Yang Berhormat Menteri tadi ternyata bahawa projek atau program ini bolehlah dikatakan setakat ini mencapai kejayaan. Adakah Kementerian Pertanian bercadang untuk memperluas dan menambahkan lagi projek-projek ini mulai tahun hadapan dan di manakah tempatnya.

Tuan Anwar bin Haji Ibrahim: Tuan Yang di-Pertua, memang Kementerian bercadang untuk menambah kawasan ini secara yang lebih pesat lagi dan mengikut jangkaan kejayaannya, insya Allah pada tahun 1986 dan musim akan datang ini akan berlipatganda daripada jumlah yang disebutkan tadi. Walau bagaimanapun, saya fikir pada waktu ini untuk menyebut setiap tempat itu saya memerlukan notis, tetapi ini termasuklah kawasan sekitar Tanjong Karang.

Dato Haji Mohammad Abu Bakar bin Rautin Ibrahim: Tuan Yang di-Pertua, saya ingin tahu apakah konsep estet padi ini dan juga kriteria satu-satu kawasan itu dipilih dengan kemudahan-kemudahan serta infrastruktur-infrastruktur dan juga input yang disediakan oleh Kerajaan daripada peruntukan yang dibelanjakan.

Yang kedua, Tuan Yang di-Pertua, saya ingin tahu cara-cara pembahagian keuntungan dibuat kepada tuan-tuan tanah, pemilik-pemilik dan juga penyewa-penyewa tanah yang terlibat.

Yang ketiga, Tuan Yang di-Pertua, berapa ramai petani-petani yang mendapat pekerjaan daripada estet padi ini, dan juga berapa ramai yang terpaksa berhenti daripada bekerja sebagai petani-petani di dalam tanah-tanah tersebut; dan apakah usaha Kerajaan untuk menempatkan semula mereka itu yang telah terpaksa meninggalkan tanah-tanah yang dijadikan estet padi?

Yang keempat, Tuan Yang di-Pertua, ...

Timbalan Yang di-Pertua: Bukan yang keempat, tetapi yang keenam itu! (*Ketawa*).

Dato Haji Mohammad Abu Bakar bin Rautin Ibrahim: Yang keempat.

Timbalan Yang di-Pertua: Nombor tiga tadi ada dua.

Dato Haji Mohammad Abu Bakar bin Rautin Ibrahim: Ada dua. Yang keenam, Tuan Yang di-Pertua, saya ingin tahu bagaimana cara pembayaran zakat dikeluarkan daripada perolehan bijiran daripada projek-projek estet padi ini.

Tuan Anwar bin Haji Ibrahim: Terima kasih, Tuan Yang di-Pertua. Saya kira ada 7 soalan. (*Ketawa*).

Yang pertama, konsep estet padi ini adalah satu perjalanan kegiatan perusahaan padi secara yang diurus melalui satu sistem pengurusan teratur di bawah satu pengurusan yang melibatkan kawasan padi yang luas dan setakat ini secara umum konsep itu tentunya melebihi 100 ekar. Kawasan-kawasan yang dipilih ini adalah kawasan-kawasan yang dimasukkan kawasan yang ditakrifkan di bawah konsep jelapang padi sekarang, kerana kawasan-kawasan sampingan yang marginal tidak akan diberi keutamaan untuk membolehkan petani-petani mendapat hasil yang lebih daripada tanaman-tanaman alternatif yang lain, yang lebih ekonomik. Mana-mana petani yang dapat menerima cadangan, sama ada dari pihak swasta ataupun oleh pertubuhan peladang kawasan sendiri untuk menjalankan kegiatan secara estet, tentunya akan diberi pertimbangan dan kemudahan-kemudahan yang diberikan termasuklah kemudahan infrastruktur asas yang selalunya dihubungkan dengan projek yang sedia berjalan di bawah projek-projek saliran, parit dan taliair yang besar, yang kini dalam operasi. Kemudahan-kemudahan lain ialah yang sedia dan biasa diberikan seperti bantuan baja, kemudahan penyelidikan benih dan sebagainya, penyeliaan dan pengawasan yang dibuat oleh Pegawai-pegawai Pembangunan Jabatan Pertanian.

Selain daripada itu, oleh kerana urusan ini melibatkan ramai petani-petani, lebih-lebih lagi di kawasan yang terbiar, maka suatu penyelarasan dengan pihak Bank Pertanian Malaysia diadakan bagi memungkinkan petani-petani mendapatkan pinjaman untuk membiayai kos-kos operasi mereka—itu termasuk input Kerajaan. Cara pembahagian keuntungan tentunya terpaksa dibincangkan di antara petani-petani dengan sektor swasta sekiranya sektor swasta terlibat atau petani-petani dengan pertubuhan peladang kawasan yang mengendalikan projek ini. Tetapi mengikut pengalaman kita setakat ini, kita telah memutuskan supaya Jabatan Kerajaan khususnya Lembaga Pertubuhan Peladang secara langsung melibatkan diri untuk mewujudkan dalam perbincangan awal dengan syarikat berkenaan supaya menjamin kepentingan petani itu mendapat hasil dan keuntungan yang kita fikirkan munasabah.

Kita tidak akan membiarkan sektor swasta berunding terus dengan petani-petani untuk mengelakkan masalah yang berbangkit dari segi perjanjian yang kurang difahami dan sebagainya.

Saya tidak dapat angka buat masa sekarang tentang ramai petani yang mendapat pekerjaan dari skim ini ataupun petani-petani yang tidak dapat meneruskan pekerjaan mereka. Tetapi untuk soalan bahagian kedua tentang petani tidak mendapat pekerjaan, sebenarnya ini tidak timbul kerana projek-projek estet ini dijalankan di kawasan-kawasan yang terbiar kebanyakannya ataupun di kawasan-kawasan yang telah tidak dikerjakan, dan oleh yang demikian mana-mana usaha-usaha untuk mengelompokkan mereka dalam usaha mini estet ini akan memberikan pekerjaan tambahan kepada beberapa orang petani.

Mengenai cara pembayaran zakat bijiran ini, saya fikir, kita menggunakan kaedah biasa. Cuma dalam soal zakat kepada petani ini, Kementerian sedang memikirkan untuk mengelakkan petani-petani yang sudah begitu miskin yang menerima subsidi dan memikul bebanan pinjaman daripada membayar zakat. Ada kekeliruan sekarang kerana semua petani yang mengeluarkan hasil, nampaknya seolah-olah terpaksa membayar zakat. Padahal mereka menanggung kerugian dan bebanan hutang yang banyak. Tetapi bagi mereka yang memperolehi dan memenuhi syarat-syarat mengeluarkan zakat, saya fikir sama ada melalui pengurusan itu keseluruhannya atau petani masing-masing, kita tidaklah menetakannya secara spesifik.

Tuan Yahya bin Haji Zakaria: Tuan Yang di-Pertua, saya ingin bertanya kepada Yang Berhormat Menteri—pada awal tahun ini Yang Berhormat Menteri Pertanian berserta dengan Yang Amat Berhormat Perdana Menteri telah melancarkan pembukaan mini estet di Seberang Perak iaitu di Bukit Cawi—setakat ini adakah prestasi projek itu baik dan adakah apa-apa halangan yang menghalang projek tersebut? Saya minta Yang Berhormat Menteri menerangkan.

Tuan Anwar bin Haji Ibrahim: Merujuk kepada soalan Yang Berhormat mengenai perkembangan dan prestasi projek mini estet Bukit Cawi, elok saya jelaskan.

Pada peringkat awalnya, memang ada masalah-masalah dan halangan-halangan kerana konsep ini adalah satu konsep yang baru dan petani-petani sebahagiannya kurang yakin dengan kemampuan pihak pengurusan. Walau bagaimanapun, setelah projek ini dijalankan pada

peringkat awal nampaknya sambutan mereka adalah menggalakkan. Tetapi di kawasan yang ditetapkan pada peringkat awalnya untuk kawasan padi telah dicadangkan dengan tanaman pilihan yang lain termasuk pisang dan lain-lain; dan setelah petani-petani dan pihak pengurusan berunding, mereka berpendapat ada kemungkinan bahawa pada peringkat kedua itu tidak semestinya diteruskan dengan tanaman padi tetapi dengan tanaman buah-buahan pisang dan lain-lain kerana pada anggapan mereka, tanaman itu adalah lebih ekonomik. Pihak Jabatan dan Kementerian mengambil satu sikap yang terbuka dan menyerahkan kebijaksanaan petani-petani juga untuk memutuskan selain daripada memberikan nasihat dan perkhidmatan yang sewajarnya.

Dr Tan Seng Giaw: Tuan Yang di-Pertua, soalan tambahan. Saya ingin bertanya kepada Yang Berhormat Menteri apakah jaminan kepada petani-petani yang tidak mempunyai tanah, atau yang mempunyai tanah yang sangat kecil, apabila menyertai projek-projek estet ini dengan kawasan-kawasan padi yang tidak dibenarkan lagi untuk meneruskan penanaman padi itu. Adakah cadangan untuk membuat estet bagi tanaman yang lain?

Tuan Anwar bin Haji Ibrahim: Untuk petani-petani di kawasan Kepong perkara ini tidaklah mungkin, tetapi untuk kawasan-kawasan lain saya inginlah menjelaskan bahawa petani-petani yang mempunyai tanah, walau bagaimanapun kawasannya sekecil pun, hasrat kita ialah untuk menjamin supaya tanah mereka itu tidak terlepas di tangan mereka. Inilah di antara sebab mengapa cadangan kita adalah supaya petani mengerjakan secara berkelompok ataupun secara commercial mengikut kegiatan dan konsep mini estet. Jadi soal sama ada

tanah kecil tidak timbul. Bagi petani-petani yang tidak mempunyai tanah, rancangan Kerajaan adalah berbeza, iaitu untuk membuka kawasan-kawasan baru dan memberikan tanah-tanah pinggir dan sebagainya kepada mereka.

Bagi petani-petani di kawasan yang secara tradisionalnya ditanam padi kemudian difikirkan tidak sesuai untuk padi, maka Jabatan dan Kementerian mestilah mengemukakan cadangan-cadangan pilihan yang lain. Oleh sebab itu, walaupun dasar telah pun diumumkan, kita mengambil satu sikap yang bertimbang rasa selagi Kementerian tidak dapat mengemukakan suatu cadangan, alternatif, yang lebih viable atau ekonomik kepada petani-petani, kita tidak sama sekali akan melarang atau tidak menggalakkan petani-petani dari meneruskan usaha-usaha mereka menanam padi secara tradisional itu.

HOSPITAL/KLINIK DI SARAWAK—PERKHIDMATAN

6. Tuan Richard Dampeng Anak Laki minta Menteri Kesihatan menyatakan:

- (a) sama ada Kerajaan bercadang membaiki perkhidmatan hospital-hospital dan klinik-klinik di Sarawak;
- (b) berapa hospital dan klinik baru akan dibina pada tahun-tahun akan datang;

memandangkan hospital-hospital dan klinik-klinik yang sedia ada di Sarawak itu telah dibina di masa penjajah dahulu dan tidak dapat memenuhi desakan dari kependudukan yang kian meningkat walaupun beberapa pembaikan telah dibuat tetapi jauh dari keadaan yang memuaskan.

Menteri Kesihatan (Dato Chin Hon Ngian): Tuan Yang di-Pertua, Kerajaan sentiasa berusaha untuk membaiki perkhidmatan hospital-hospital dan klinik-klinik di negeri

Sarawak dari segi kemudahan fizikal dan juga tahap perkhidmatan yang diberi. Pembaikan ini merupakan projek-projek pembangunan dan juga tambahan bilangan dan tahap kemahiran pegawai-pegawai yang menyampaikan perkhidmatan. Di antara projek-projek pembangunan ialah projek-projek memperbaiki dan menaikkan taraf kemudahan-kemudahan fizikal sedia ada dan juga membina projek-projek baru.

Kementerian Kesihatan telah menyokong banyak hospital dan klinik baru untuk dibina dalam Rancangan Malaysia Kelima di negeri Sarawak. Projek-projek yang diterima hanya dapat diumumkan selepas penerbitan Rancangan itu.

MINI ESTET—RANCANGAN

7. Tuan Ahmed Hambal bin Yeop Majlis minta Menteri Kemajuan Tanah dan Kemajuan Wilayah menyatakan bilangan rancangan mini estet yang telah berjaya ditubuhkan dan bilangan yang gagal serta sebab-sebab kegagalannya. Adakah benar bahawa salah satu daripada sebab-sebab kegagalannya ialah kesulitan hendak menukar nama pada geran-geran tanah kerana banyak daripada tanah-tanah yang terlibat masih di atas nama datuk nenek tuannya yang telah lama meninggal dunia.

Setiausaha Parlimen Kementerian Kemajuan Tanah dan Kemajuan Wilayah (Dato Haji Dusuki bin Haji Ahmad): Tuan Yang di-Pertua, sehingga bulan September, 1985 RISDA telah membangunkan sebanyak 289 buah estet dengan keluasan 33,039.46 hektar melibatkan lebih daripada 17,000 pekebun kecil di seluruh negara.

Untuk makluman Yang Berhormat, sukacita saya tegaskan bahawa sehingga ini tidak ada mini estet yang

diistilahkan sebagai gagal sehingga mini estet tersebut ditutup. Apa yang mungkin berlaku ialah kelambatan melaksanakan sepenuhnya atau berlakunya kerosakan ke atas mini estet berkenaan.

Kelambatan mungkin berlaku apabila dalam kawasan mini estet itu terdapat paya, lurah, kawasan batu dan sebagainya yang menyulitkan kerja-kerja pembangunan.

Berhubung dengan kerosakan pula mungkin akibat daripada berlakunya banjir yang berpanjangan, tindakan binatang liar, kebakaran dan sebagainya.

Berhubung dengan masalah geran, ingin saya menjelaskan bahawa adalah tidak benar salah satu sebab kegagalan mini estet ialah kesulitan hendak menukar nama pada geran tanah. Ini berasaskan dua sebab, iaitu:

- (i) seperti yang saya tegaskan di atas bahawa tidak ada mini estet yang gagal; dan
- (ii) kalau gagal itu dimaksudkan dengan masalah maka perkara mengenai geran ini diselesaikan oleh pihak RISDA terlebih dahulu yakni sebelum mini estet dilaksanakan.

Tuan Ahmed Hambal bin Yeop Majlis: Tuan Yang di-Pertua, saya ingin membuat soalan tambahan kepada Yang Berhormat Setiausaha Parlimen iaitu berdasarkan jawapan yang telah disampaikan sebentar tadi bahawa tidak ada mini estet yang gagal. Tetapi adakah Yang Berhormat Setiausaha Parlimen menyedari bahawa terdapat masalah geran tanah ataupun hakmilik yang boleh menghalang usaha-usaha untuk memajukan sesuatu kawasan tanah yang cuba hendak dimajukan oleh pihak RISDA tetapi geran tanah itu masih tidak dapat dikeluarkan iaitu di tanah-tanah yang selama ini diusahakan oleh orang-orang

kampung secara tanah pinggir. Jadi apakah usaha yang patut dijalankan supaya pemberian hakmilik yang boleh menghalang tanah tersebut dimajukan dapat disegerakan dan tanah yang terbiar ini dapat dimajukan dengan secepatnya?

Dato Haji Dusuki bin Haji Ahmad: Tuan Yang di-Pertua, merujuk kepada mini estet sebagaimana yang ditimbulkan oleh Yang Berhormat yang berkenaan, masalah halangan dengan geran tanah ini sebenarnya tidak timbul kerana sesuatu mini estet yang hendak dilaksanakan ataupun hendak diwujudkan maka masalah pertama yang diselesaikan oleh pihak RISDA ialah masalah menyelesaikan geran itu lebih dahulu. Sekiranya geran tidak dapat diselesaikan dengan pemilik-pemilik tanah yang berkenaan maka kita tidak melaksanakan mini estet yang berkenaan.

Tuan Alias bin Md. Ali: Tuan Yang di-Pertua, sama ada Yang Berhormat Setiausaha Parlimen sedar bahawa kemusnahan mini estet yang disebutkan tadi yang berlaku oleh kerana binatang buas. Binatang buas itu yang sebenarnya ialah binatang peliharaan satu Kementerian lain iaitu Kementerian Sains, Teknologi dan Alam Sekitar.

Timbalan Yang di-Pertua: Yang Berhormat, saya ingatkan tuduhan itu tidak dibenarkan.

Tuan Alias bin Md. Ali: Bukan tuduhan tetapi ini adalah hakikat, Tuan Yang di-Pertua. Binatang-binatang yang merosakkan tanaman ini ialah binatang yang dilindungi oleh Kementerian Sains, Teknologi dan Alam Sekitar. Kalau ini benar, apakah tindakan yang telah diambil oleh pihak Kementerian ini bagi mengadakan perundingan dengan pihak Kementerian yang melindungi binatang perosak tanaman ini, sama ada dengan meminta ganti-rugi

daripada Kementerian yang berkenaan dan sebagainya.

Soalan saya yang kedua ialah sama ada mini estet yang diusahakan oleh RISDA ini mengambil crop insurance, dilindungi oleh insurans daripada kerosakan-kerosakan tanaman termasuk serangan binatang liar; dan kalau tidak dilindungi oleh insurans, siapakah yang membayar ganti-rugi kepada pemilik-pemilik tanah dari segi menampung semula kos pembangunan dan juga dari segi meliputi bayaran kehilangan pendapatan oleh kerana kerosakan tanaman.

Dato Haji Dusuki bin Haji Ahmad:

Tuan Yang di-Pertua, memang ada beberapa mini estet yang menghadapi kerosakan-kerosakan daripada binatang-binatang liar dan binatang-binatang peliharaan, seperti kerbau yang tidak bertali yang dilepaskan begitu sahaja oleh tuan-tuan milik kerbau yang berkenaan. Pihak RISDA menyedari perkara ini dan telah membuat beberapa langkah untuk mengatasinya, tetapi mini estet-mini estet yang berkenaan tidaklah banyak yang terlibat kerosakan sebagaimana yang dikehendaki oleh Yang Berhormat yang berkenaan. Mana-mana mini estet yang terlibat, pihak mini estet telah pun menyediakan pagar-pagar yang dapat mengurangkan serangan-serangan daripada binatang-binatang yang berkenaan dan tanaman-tanaman yang rosak kerana serangan-serangan yang seumpama itu, kerja-kerja menyulam sentiasa dijalankan terhadap kerosakan-kerosakan ataupun kematian kepada pokok-pokok yang ditanam itu.

Berhubung dengan insurans perlindungan, sebenarnya pihak mini estet tidak mengambil apa-apa insurans untuk menghadapi perkara yang seumpama ini. Tentang ganti-rugi bila berlaku kerosakan itu, pihak mini estet sendiri yang tolong bantu

dan menyelesaikan kerugian-kerugian yang dihadapi oleh tuan-tuan tanah dan mereka yang terlibat dengan mini estet yang berkenaan.

Tuan Mohamed Amin bin Haji

Daud: Tuan Yang di-Pertua, baru-baru ini Timbalan Perdana Menteri ada menyatakan bahawa Kerajaan tidak akan lagi menggalakkan pekebun-pekebun kecil menanam getah oleh kerana hasilnya begitu kurang sekali memandangkan pasaran dunia pada hari ini dan Kerajaan katanya akan menggalakkan pekebun-pekebun kecil ini menanam tanaman lain seperti koko dan kelapa sawit. Saya hendak tahu apakah rancangan Kerajaan terhadap mini estet-mini estet dan juga pertubuhan RISDA sendiri apabila rancangan itu dijalankan nanti?

Dato Haji Dusuki bin Haji Ahmad:

Tuan Yang di-Pertua, sekarang kita pergi kepada masalah pekebun kecil pula, tidak mini estet. Tetapi walaupun ada satu dasar yang telah ditimbulkan oleh Yang Amat Berhormat Timbalan Perdana Menteri kita baru-baru ini bahawa Kerajaan tidak menggalakkan lagi pekebun-pekebun kecil menanam getah, tetapi ini bukanlah bermakna bahawa Kerajaan hendak mengurangkan pekebun-pekebun kecil yang berkenaan.

**PELANCONGAN—
MENG GALAKKAN**

6. Tuan Quah Wee Liam minta Menteri Perdagangan dan Perindustrian menyatakan:

- (a) langkah-langkah yang diambil oleh Lembaga Kemajuan Pelancongan untuk menggalakkan rakyat kita melancong dalam negara kita; dan

- (b) langkah-langkah yang telah diambil oleh Kerajaan untuk memperbaiki lagi tempat-tempat pelancongan negara kita supaya menarik lebih ramai pelancong luar ke Malaysia.

Menteri Perdagangan dan Perindustrian (Tengku Tan Sri Razaleigh Hamzah): Tuan Yang di-Pertua, adalah menjadi dasar Kerajaan untuk menggalakkan rakyat negara ini supaya melawat seberapa banyak destinasi pelancongan dalam negara.

Langkah utama yang dijalankan oleh Kerajaan ialah memberikan kesedaran kepada rakyat mengenai daya-daya tarikan pelancongan yang terdapat di negara ini, iaitu melalui kempen-kempen, pengiklanan, penyebaran risalah, penganjuran program-program galakan pelancongan dan sebagainya.

Dari masa ke semasa, Kerajaan juga mengadakan majlis-majlis taklimat mengenai tempat-tempat melancong dalam negeri kepada kumpulan rakyat Malaysia yang terdiri daripada pegawai-pegawai Kerajaan, para pelajar, isteri-isteri pegawai Kerajaan, anggota pasukan polis, tentera, kumpulan belia serta kumpulan rakyat Malaysia dari sektor swasta. Di samping itu langkah penggalakan juga dijalankan melalui penyertaan dalam pameran, pesta dan expo yang dianjurkan dalam negara. Langkah-langkah memperbaiki serta mempertingkatkan mutu tempat-tempat pelancongan di negara ini sentiasa diberi perhatian oleh Kerajaan.

Di antara langkah-langkah yang diambil oleh Kerajaan ialah pembinaan kemudahan-kemudahan awam seperti bilik air, tandas dan pondok-pondok rehat di kawasan-kawasan tempat kunjungan pelancong; melaksanakan kerja-kerja

pengindahan dengan penanaman pokok-pokok teduh, pokok-pokok hiasan serta kemudahan-kemudahan siarkaki, taman-taman dan sebagainya; program-program pembaikan dan pembinaan kemudahan-kemudahan baru seperti restoran, rumah rehat dan sebagainya, melaksanakan projek-projek untuk menyenangkan pelancong-pelancong ke kawasan tesebut seperti pembinaan papan-papan tanda, pusat-pusat penerangan dan lain-lain dan melaksanakan program-program pembersihan di kawasan-kawasan pelancongan sama ada melalui program bergotong-royong, penswastaan kawasan pelancongan, pembinaan tempat-tempat pembuangan sampah dan penguatkuasaan undang-undang kecil pembuangan sampah atau, dengan izin, anti-litter by-law.

Langkah-langkah ini dilaksanakan melalui pihak-pihak Kerajaan Negeri dan Majlis-majlis Perbandaran Tempatan serta melalui sumbangan-sumbangan dari pihak swasta. Untuk menggalakkan sektor swasta memainkan peranan di dalam bidang ini, Kerajaan memberi insentif di bawah Akta Galakan Pelaburan serta Galakan Taraf Perintis dan Galakan Kredit Cukai Pelaburan kepada kerja-kerja pembaikan dan pembinaan kemudahan-kemudahan pelancongan seperti hotel, chalet dan lain-lain projek pelancongan.

Tuan Lim Kit Siang: Tuan Yang di-Pertua, oleh kerana program utama tahun ini dalam program pelancongan ialah PATA, bolehkah Yang Berhormat Menteri mengatakan jumlah pelaburan atau perbelanjaan oleh Kerajaan di semua bidang untuk menganjurkan PATA ini.

Kedua, apakah anggaran perbelanjaan oleh sektor swasta untuk PATA Conference oleh kerana, mengikut jawapan Yang Berhormat

Menteri tadi, ada pun seruan kepada pihak-pihak swasta untuk bekerjasama seperti kempen kebersihan. Adakah Yang Berhormat Menteri sedar bahawa "culprit" yang besar bertanggungjawab dalam masalah tidak bersih ialah Majlis Tempatan sendiri di mana perkhidmatan mereka tidak boleh dikatakan satu perkhidmatan yang cekap.

Ketiga, dalam rancangan untuk PATA, adakah Kerajaan membuat satu "cost benefit analysis" di mana bolehkah Yang Berhormat Menteri, dengan izin, "quantify" faedah-faedah dari segi kewangan yang kita akan menikmati dalam tahun ini, tahun 1986 dan tahun 1987 yang berikutan dari PATA Conference yang akan diadakan dalam Malaysia.

Tengku Tan Sri Razaleigh Hamzah: Tuan Yang di-Pertua, sebenarnya, soalan tambahan ini agak berlainan daripada soal asal, tetapi izinkan saya menjawab juga. Jumlah yang dianggarkan untuk dibelanjakan bagi persiapan dan Persidangan PATA bagi tahun 1986 ialah lebih kurang \$7½ juta. Perbelanjaan ini akan meliputi kempen serta juga segala persediaan yang perlu dilakukan di luar dan dalam negeri. Tetapi pihak Jawatankuasa Kebangsaan PATA sedang berusaha mendapatkan "sponsorship", dengan izin, supaya banyak daripada aturcara yang hendak diadakan semasa Persidangan ini dibiayai oleh pihak swasta. Banyak di antara pihak swasta yang telah pun dihubungi telah pun memberi kesanggupan untuk membiayai beberapa aturcara ataupun program yang telah pun disusun untuk Persidangan PATA yang akan datang.

Menjawab soalan kedua, saya tidak dapat hendak membutirkan satu persatu oleh kerana ini memerlukan kepada notis. Tetapi walau bagaimanapun, suka saya menyatakan

secara am bahawa pihak swasta akan melibatkan diri secara langsung di dalam persediaan untuk Persidangan PATA, bukan hanya setakat menjaga dan mengawal kebersihan kedai, restoran, hotel dan tempat-tempat yang akan dilawati oleh pihak pelancong dan pihak peserta ke Persidangan PATA nanti. Oleh kerana saya tidak mendapat notis lebih awal, tidak dapatlah saya membutirkan dengan lanjutnya segala perbelanjaan yang akan ditanggung oleh pihak swasta.

Jawapan kepada soalan ketiga, kita belum lagi membuat "cost analysis", tetapi kita telah pun menjangka bahawa dengan adanya Persidangan PATA di Kuala Lumpur atau di Malaysia pada tahun depan, banyak faedah akan dapat dinikmati oleh negara kita, terutama sekali di masa kita menghadapi imbalan bayaran negara yang kurang dan juga oleh kerana kita memikirkan sudah sampai masanya kita menggalak lebih ramai para pelancong datang ke negara ini. Kita fikir perusahaan pelancongan sudah tentu akan memberi peluang yang banyak kepada muda mudi kita untuk mencari pekerjaan dan ini sudah tentu akan menarik lebih ramai pelabur untuk melabur dalam banyak jenis bidang pelaburan yang ada kaitan dengan perusahaan pelancongan.

Kita berpendapat bahawa dengan peningkatan jumlah pelancong yang telah melawat Malaysia, maka dengan adanya tarikan seperti Persidangan PATA dan kempen-kempen yang ada kaitan dengan Persidangan PATA maka sudah tentu lebih ramai pelancong-pelancong dari luar negeri akan datang ke mari untuk melihat keindahan alam yang terdapat di negara kita.

Timbalan Yang di-Pertua: Saya membenarkan soalan itu tadi, Yang Berhormat, oleh sebab dalam

membenarkan dan menggalakkan Persidangan PATA itu diadakan di negara kita, maka saya pandang itu adalah antara langkah-langkah yang telah diambil oleh Kerajaan untuk memperbaiki tempat-tempat pelancongan dan sebagainya.

Tuan Ibrahim Azmi bin Hassan: Tuan Yang di-Pertua, soalan tambahan. Saya ingin bertanya Yang Berhormat Mulia Menteri mengenai penggalakan rakyat kita melancong dalam negara kita sendiri. Setakat manakah kempen-kempen yang dikempenkan kepada semua orang, sama ada kaya atau miskin, ghalibnya yang melancong dalam negeri ialah terdiri daripada orang-orang miskin yang duitnya tak ada, tetapi orang kaya-kaya, juga orang-orang kenamaan, suka melancong di luar negeri. Maka apakah satu tarikan supaya orang-orang yang mempunyai banyak wang ini ataupun orang kenamaan ini mencontohi ataupun menteladani kepada orang ramai supaya suka melancong dalam negeri. Apakah kempen-kempen telah dibuat?

Yang kedua, pelancong-pelancong luar negeri yang melancong ke negara kita, memandangkan musim hujan ini ataupun musim tengkujuh, ini didapati di sebelah pantai-pantai timur ialah terganggu dengan banjir-banjir dan hujan lebat. Apakah satu perlindungan yang diusahakan oleh pihak pelancongan agar tidak menjadi terjejas kepada pelancong-pelancong luar negeri yang ingin melihat sebelah Pantai Timur.

Tengku Tan Sri Razaleigh Hamzah: Tuan Yang di-Pertua, secara umumnya kita telah menjalankan kempen untuk memberi kesedaran kepada rakyat di negara ini supaya mengenali negaranya sendiri. Melalui proses ini kita juga berharap akan lebih kuat lagi integrasi di antara rakyat yang terdapat di negara kita.

Oleh sebab itu, galakan-galakan yang dibuat, di samping kempen-kempen yang dijalankan dengan hebatnya menerusi media massa bertujuan untuk menarik seberapa ramai rakyat memutar negaranya sendiri supaya mengenali tempat-tempat yang indah yang belum dilawatinya sebelum daripada ini. Saya yakin dan percaya bahawa dengan berbagai-bagai kempen yang dijalankan itu, maka kesedaran akan dapat ditanam dalam sanubari rakyat sendiri untuk berkunjung ke sana, ke mari supaya dapat mengenali negaranya dengan lebih rapat lagi.

Untuk mereka yang berduit, saya rasa tak dapat kita hendak menahan mereka kalau mereka bernafsu hendak keluar negeri kerana kita hidup dalam negara yang bebas, maka mereka berhak mana-mana juga asalkan tidak melanggar batasan undang-undang. Walau bagaimanapun, kita cuba menggalakkan mereka supaya membelanjakan wang dalam negeri semasa bercuti ataupun semasa hendak melawat ke mana-mana tempat, lebih baik melawat dalam negeri dahulu. Banyak di antara mereka ini sudah pun, mengikut apa yang saya diberitahu, mulai membuat lawatan ke tempat-tempat yang belum dilawati oleh mereka. Umpamanya tempat-tempat pelancongan seperti di sebelah Sarawak, sebelah Sabah sudah pun menarik minat ramai daripada mereka ini yang tinggal di Semenanjung misalnya, membuat kunjungan ke sana dan di sebaliknya ramai juga di antara penduduk-penduduk kita di Sabah/Sarawak telah mulai berhijrah ke sini ataupun berkunjung ke mari untuk melihat keindahan yang terdapat di sebelah Semenanjung ini.

Saya rasa apabila kesedaran ini sudah dapat ditanam dengan mendalam, lebih ramai terutama sekali daripada golongan muda-mudi

dan kanak-kanak sekolah akan membuat lawatan diiringi ataupun ditemani oleh ibu-bapa ke tempat-tempat yang indah dan baik serta dengan kelengkapan yang cukup untuk mereka beristirehat masa bercuti.

Soal yang ketiga, sama ada dapat kita memberi perlindungan semasa Pantai Timur dilanda banjir agar ia tidak akan menjejaskan lawatan pelancong-pelancong dari luar negeri. Saya rasa susahlah kita hendak lawan apa yang dibuat oleh Tuhan. Kalaulah kita semuanya hendak cuba cegah perkara yang dilakukan oleh Tuhan, saya rasa kalahlah kita tetapi saya rasa semasa berlakunya musim tengkujuh ataupun apabila berlakunya banjir, ada kebbaikannya juga. Kalau lihat kepada keramaian yang berlaku, misalnya di negeri asal saya, Kelantan, masa musim banjirlah ramai orang keluar untuk bermain air dan saya rasa di tempat-tempat lain juga sama. Kalaulah kita ibaratkan musim hujan di negara kita ini seperti musim salji di negara-negara yang sejuk, seperti Eropah.

Timbalan Yang di-Pertua: Adakah semua keluar main air, Yang Berhormat? (*Ketawa*). Atau separuh keluar main air, separuh lagi keluar hendak tengok orang main air itu?

Tengku Tan Sri Razaleigh Hamzah: Kadangkala semua keluar. (*Ketawa*). Jadi kalau kita bandingkan dengan negara-negara sejuk di mana diturunnya salji, maka boleh juga kita mendapat faedah daripada musim hujan di negara kita. Saya percaya barangkali ini akan menjadi tarikan kepada orang-orang yang tak pernah tengok hujan (*Ketawa*), sebab itu kita cuba hendak galak pelancong-pelancong dari negara Arab yang menunggu-nunggu hujan.

Pendek kata, semua ini adalah nikmat yang diberikan oleh Tuhan yang perlu dieksplot oleh kita. Saya

rasa Pantai Timur akan menjadi tumpuan Arab nanti kalau rancangan ini berjaya. Walau bagaimanapun, maksud saya menyatakan di sini bahawa walaupun ada hujan, ia tidak sepatutnya menghalang kedatangan ataupun lawatan pelancong-pelancong ke negara kita. Kita mesti mencari faedah daripada segala perubahan iklim ini. Misalnya, banyak orang dari Eropah ataupun Amerika Syarikat gemar mendaki gunung, suka melihat orang hutan, suka memasuki hutan dan sebagainya, kita semua tak mahu lagi, jadi ini pun ada untung bagi kita. Kalaulah negeri kita ini dibanjiri air, ada kalanya orang yang tak pernah main air, tengok air hujan boleh datang ke mari dan kita akan mendapat faedah juga daripada segala perkara ini.

BANK PERDAGANGAN—MILIK TEMPATAN/ASING

9. Tuan Abdul Rahman bin Suliman minta Menteri Kewangan menyatakan:

- (i) berapakah jumlah Bank Perdagangan yang dimiliki oleh rakyat tempatan dan milik rakyat luar negeri;
- (ii) sudahkah semua bank-bank tersebut mematuhi Dasar Ekonomi Baru—
 - (a) dari segi penyertaan saham,
 - (b) penyertaan Pegawai dan kakitangan;
- (iii) apakah langkah-langkah yang diambil oleh pihak Kerajaan yang lebih berkesan bagi memastikan keseluruhan bank-bank perdagangan yang ada di dalam negara ini benar-benar mematuhi kehendak Dasar Ekonomi Baru; dan
- (iv) apakah tindakan yang akan dikenakan kepada bank-bank yang telah melanggar segala arahan Kerajaan dan Bank Negara.

Dato Sabbaruddin Chik: Tuan Yang di-Pertua, bagi menjawab soalan (i), terdapat 38 bank yang menjalankan urusan perniagaan di negara kita ini. Daripada jumlah tersebut, 16 buah bank adalah bank asing dan yang lainnya sebanyak 22 bank itu adalah bank tempatan. Oleh kerana bank-bank asing yang terdapat di negara kita ini adalah cawangan-cawangan bank yang diperbadankan di luar negeri, maka kesemua bank-bank tersebut adalah miliki asing. Bagi 22 buah bank tempatan, hampir keseluruhan modal ekuitinya dimiliki oleh rakyat negara kita ini.

Mengenai soalan (ii), Tuan Yang di-Pertua, daripada 22 buah bank tempatan tadi, 19 buah bank telah pun disusun semula atau dimiliki sekurang-kurangnya 30% oleh kepentingan bumiputera dan Kerajaan, manakala yang 3 buah bank lagi itu sedang dalam proses untuk menyusun semula ekuiti mereka selaras dengan Dasar Ekonomi Baru.

Berkenaan dengan kakitangan pula, inginlah saya memaklumkan kepada Ahli Yang Berhormat, iaitu mengikut angka yang ada pada 30hb Jun, tahun ini daripada sejumlah 39,514 orang kakitangan dalam industri bank secara keseluruhannya, 19,257 orang atau 48.7% adalah bumiputera, sementara di peringkat pengurusan kanan dan penyeliaan pula, 41.2% adalah terdiri daripada kaum bumiputera.

Bagi menjawab soalan (iii), Kerajaan melalui Bank Negara Malaysia terus menggesa semua bank-bank dagangan agar mematuhi keperluan Dasar Ekonomi Baru dalam memproses apa juga permohonan daripada bank-bank perdagangan ini, sebelum kelulusan diberi terhadap permohonan itu. Satu faktor yang sentiasa dipertimbangkan oleh pihak berkuasa ialah penentuan terlebih dahulu sama ada bank tersebut mengikuti Dasar Ekonomi Baru

sebelum permohonan yang dibuat oleh bank berkenaan diberi pertimbangan khususnya dari segi penyertaan bumiputera dalam struktur ekuiti dan kakitangan bank yang membuat permohonan tadi.

Mengenai soalan (iv), Tuan Yang di-Pertua, inginlah saya memaklumkan bahawa pada keseluruhannya bank-bank perdagangan telah membuat pencapaian yang agak memuaskan dari segi mematuhi Dasar Ekonomi Baru ini. Tindakan yang sewajarnya akan diambil oleh Kerajaan bagi memastikan kesemua bank-bank dagangan mematuhi Dasar Ekonomi Baru dari segi ekuiti dan kakitangan untuk mereka, termasuklah tidak membenarkan bank tersebut menubuhkan cawangan-cawangan ataupun menambahkan tanaman modal yang dibenarkan dan sebagainya.

Tuan Ng Cheng Kuai: Tuan Yang di-Pertua, dalam jawapan Yang Berhormat Timbalan Menteri tadi, beliau ada mengatakan bahawa terdapat 22 buah bank perdagangan tempatan. Soalan saya apakah benar Kementerian beliau telah membekukan pengeluaran lesen-lesen bank yang baru. Jika ia, apakah sebab-sebabnya?

Dato Sabbaruddin Chik: Tuan Yang di-Pertua, benar. Sebab-sebabnya kita membekukan kelulusan lesen-lesen baru ini kerana kita berpendapat 38 buah bank ini termasuk 16 milik asing dan 22 bank tempatan sudah cukup mempunyai cawangan-cawangannya di serata pusat-pusat perniagaan bagi melayan kehendak-kehendak peniaga-peniaga ataupun mereka yang memerlukan perkhidmatan bank. Dan juga inginlah saya memaklumkan bahawa tidak meluluskan penubuhan bank-bank yang baru tidak bererti bahawa bank-bank yang sedia ada juga tidak boleh menubuhkan

cawangan-cawangan. Ertinya bank-bank yang sedia ada boleh, malah digalakkan lagi di mana yang sesuai, menubuhkan cawangan mereka bagi memenuhi kehendak-kehendak peniaga yang hendak menggunakan khidmat-khidmat bank itu.

Tuan Chan Kok Kit: Tuan Speaker, soalan tambahan. Apakah cara-cara Kerajaan dalam menghadkan bank-bank dari meminjam wang secara sia-sia kepada syarikat-syarikat saham. Dan bila syarikat saham itu tidak dapat menjelaskan hutangnya, bank tersebut pula mengambil alih syarikat itu sehingga Stock Exchange, dengan izin, seperti Kuala Lumpur Stock Exchange dan Singapore Stock Exchange terpaksa berhenti menjalankan tugasnya. Ini telah berlaku dua hari yang lalu dan telah melibatkan wang pinjaman sebanyak \$360 juta serta telah mengancam ekonomi negara dan rakyat negara kita.

Timbalan Yang di-Pertua: Masa sudah cukup, Yang Berhormat.

(Masa untuk Pertanyaan bagi Jawab Mulut telah cukup dan Jawapan bagi Pertanyaan No. 3 dan 10 hingga 15 adalah diberi di bawah ini).

ASEAN—MEMBERSIHKAN ANCAMAN DADAH

3. Dr Leo Michael Toyad minta Menteri Luar Negeri menyatakan apakah langkah-langkah yang diambil oleh Negara-negara ASEAN dengan Malaysia dalam usaha untuk membersihkan rantau ini dari ancaman wabak dadah.

Menteri Luar Negeri (Tengku Dato' Ahmad Rithauddeen Al-Haj): Bagi membersihkan rantau ASEAN dari ancaman wabak dadah, suatu Deklarasi iaitu "ASEAN Declaration of Principles to Combat the Abuse of Narcotic Drugs" (dengan izin) telah

ditandatangani oleh Negara-negara ASEAN pada 26hb Jun, 1976 di Manila. Tujuannya adalah untuk meningkatkan kerjasama dalam pembenterasan penyalahgunaan dadah. Langkah-langkah yang diambil adalah seperti mengadakan seminar-seminar mengenai bahaya dadah, bertukar-tukar maklumat serta pengalaman mengenai teknik-teknik pencegahan di antara negara-negara dan juga pelaksanaan projek-projek serantau berkaitan dengan latihan-latihan pencegahan dan penghapusan penyalahgunaan dadah. Dalam melaksanakan langkah-langkah berkenaan, Pegawai-pegawai Kanan ASEAN mengenai Dadah mengadakan Mesyuarat-mesyuarat tahunan mereka untuk mengkaji dan merumus dasar-dasar yang lebih berkesan dalam usaha membenteras penyalahgunaan dadah.

Malaysia pula bersama-sama dengan ASEAN telah mengubah Deraf Resolusi Strategi Antarabangsa mengenai "Pembenterasan Penyalahgunaan dan Pengedaran Dadah Secara Haram" supaya negara-negara lain di dunia bekerjasama di peringkat antarabangsa dengan memberikan komitmen politik yang lebih berkesan bagi menghapuskan masalah dadah. Resolusi berkenaan telah dipersetujui oleh ASEAN dan pada masa ini sedang dibincangkan di Perhimpunan Agong Ke-40 Pertubuhan Bangsa-bangsa Bersatu untuk mendapatkan pengiktirafan antarabangsa. Setakat ini sebanyak 42 buah negara-negara telah bersetuju untuk menaja resolusi berkenaan.

AKTA KAWALAN SEWA—KAJIAN SEMULA

10. Tuan Chan Kok Kit minta Menteri Perumahan dan Kerajaan Tempatan menyatakan sama ada Akta Kawalan Sewa akan disemak semula untuk melindungi para penyewa rumah dan

bilakah laporan mengkaji Akta tersebut yang diketuai oleh Menteri akan diumumkan kepada orang ramai.

Timbalan Menteri Perumahan dan Kerajaan Tempatan (Dato S. Subramaniam):

Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan sememangnya sedang membuat kajian ke atas Akta Kawalan Sewa, 1966 dengan tujuan untuk menyemak semula peruntukan-peruntukan yang terkandung di dalamnya. Memandangkan Akta ini melibatkan kepentingan tuan-tuan punya rumah dan penyewa-penyewa, kajian yang teliti serta menyeluruh adalah perlu bagi memastikan pertimbangan yang saksama diberi kepada semua pihak terlibat. Laporan mengenai Akta tersebut akan diumumkan kepada orang ramai apabila kajian ini siap nanti.

GURU SEKOLAH LUAR BANDAR—KEKURANGAN

11. Tuan Yahya bin Haji Zakaria minta Menteri Pelajaran menerangkan adakah beliau menyedari terdapat sekolah-sekolah rendah luar bandar masih kekurangan guru, kakitangan bukan guru dan juga bilik-bilik darjah, bilik guru, bilik pusat sumber dan juga kantin. Apakah langkah-langkah yang diatur oleh Kementerian untuk melengkapkan ini sesuai dengan dasar bahawa sekolah dijadikan institusi masyarakat.

Datuk Abdullah bin Haji Ahmad Badawi: Tuan Yang di-Pertua, masalah kekurangan guru terlatih, kakitangan bukan guru dan kemudahan-kemudahan fizikal tidak hanya berlaku di sekolah-sekolah luar bandar tetapi juga berlaku di sekolah-sekolah bandar dan kawasan perumahan baru.

Kementerian Pelajaran sentiasa mengambil langkah-langkah untuk mengatasi masalah ini. Bagi mengatasi

masalah kekurangan guru terlatih di luar bandar Kementerian Pelajaran:

- (i) Mengutamakan penempatan lebih ramai guru terlatih di luar bandar.
- (ii) Menukarkan guru-guru di bandar ke luar bandar secara pusingan.
- (iii) Mengadakan Kursus dalam Cuti bagi guru-guru sandaran dari luar bandar.

Dari segi kakitangan bukan guru di sekolah-sekolah, sebarang kekosongan yang berlaku akan diisi mengikut prosedur biasa berdasarkan satu kadar yang ditetapkan.

Mengenai kemudahan fizikal seperti bilik darjah, bilik guru, bilik pusat sumber dan kantin, kebanyakan sekolah-sekolah di luar bandar tidak mengalami kekurangan yang membimbangkan. Apa yang berlaku ialah keadaan kelengkapan-kelengkapan itu tidak setara jika dibandingkan dengan sekolah-sekolah yang lebih maju.

Sesuai dengan semangat Sekolah Sebagai Institusi Masyarakat, anggota masyarakat melalui Persatuan Ibu Bapa-Guru PIBG hendaklah bergabung tenaga dengan sekolah bagi mempastikan bahawa keperluan-keperluan kelengkapan fizikal (bukan guru) diadakan dengan mencukupi. Penglibatan masyarakat ini bolehlah dibuat dalam bentuk sumbangan tenaga, kepakaran, kewangan, material, idea dan sebagainya.

PERLEMBAGAAN—PEMBATALAN ARTIKEL 158

12. Tuan Gooi Hock Seng minta Perdana Menteri menyatakan sebab-sebab Artikel 158 (Federal Constitution) dikekalkan bagi mengadakan persiapan-persiapan tertentu dengan negeri Brunei dan menyatakan sama ada Kerajaan

bercadang untuk membatalkan Artikel tersebut.

Dato Mohamed Khalil bin Yaakob: Perkara 158 Perlembagaan Malaysia adalah merupakan satu peruntukan pembolehan di mana Kerajaan Persekutuan boleh membuat perkiraan-perkiraan dengan Kerajaan Brunei di dalam bidang-bidang yang dinyatakan di dalam perkara tersebut. Perkiraan-perkiraan seperti ini adalah difikirkan baik, untuk meningkatkan perhubungan rapat dan baik, saling bantu membantu antara Negara-negara ASEAN dan dengan itu Kerajaan tidak bercadang untuk membatalkannya.

ROMPAKAN BERSENJATA

13. Tuan Haji Nik Abdul Aziz bin Haji Nik Mat minta Menteri Dalam Negeri menerangkan adakah Kerajaan sedar rompakan-rompakan nikat yang sering berlaku di negara ini termasuk rompakan Kedai Emas di Kota Bharu yang menggunakan senjatapi jenis pendek dan panjang pada 12-9-1985 baru-baru ini antara lain-lainnya berpunca dari contoh-contoh yang ditunjukkan dalam tayangan filem jenayah oleh penyiaran Televisyen Malaysia sendiri.

Dato Radzi bin Sheikh Ahmad: Semua filem yang ditayangkan di pawagam atau disiarkan melalui televisyen di negara ini adalah ditapis terlebih dahulu mengikut keperluan Akta Filem (Tapisan) (Pindaan) 1980. Tapisan ini dibuat demi menjamin bahawa filem-filem itu tidak bercanggah dengan nilai-nilai mulia masyarakat Malaysia serta selaras dengan kepentingan negara.

Rompakan bersenjata yang berlaku di Kelantan pada 12hb September, 1985 tidak ada kaitan dengan tayangan filem bercorak jenayah. Sebaliknya, filem-filem bercorak jenayah yang disiarkan kepada tontonan umum

adalah bertemakan keutuhan Undang-undang serta bermotifkan pengajaran yang menunjukkan bahawa penjenayah tidak dapat melepaskan diri dari tindakan Undang-undang.

BANK PERDAGANGAN/- SAUDAGAR—NAMA

14. Tuan Haji Seroji bin Haji Haron minta Menteri Kewangan menyatakan berapa jenis Bank yang berdaftar dengan Kementerian Kewangan hingga akhir tahun 1984, serta sebutkan nama bank-bank tersebut.

Dato Sabbaruddin Chik: Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, terdapat 2 jenis bank di negara ini iaitu bank perdagangan dan bank saudagar yang menjalankan urusan bank di bawah Akta Bank 1973. Sehingga akhir tahun 1984 terdapat 38 bank perdagangan dan 12 bank saudagar yang menjalankan operasi masing-masing. Nama-nama bank tersebut adalah seperti berikut:

Bank-bank Perdagangan:

1. Algemene Bank Nederland N.V.
2. Ban Hin Lee Bank Berhad
3. Bangkok Bank Limited
4. Bank of America
5. Bank Bumiputra Malaysia Berhad
6. Bank Buruh (Malaysia) Berhad
7. The Bank of Canton Limited
8. The Bank of Nova Scotia
9. The Bank of Tokyo Limited
10. Bank Utama (Malaysia) Berhad
11. Malaysia French Bank Berhad
12. Bank of Commerce Berhad
13. Standard Chartered Bank
14. The Chase Manhattan Bank
15. Citibank N.A.
16. Chung Khiaw Bank Limited
17. Development & Commercial Bank Berhad

18. European Asian Bank
19. Hock Hua Bank Berhad
20. Hock Hua Bank (Sabah) Berhad
21. The Hongkong & Shanghai Banking Corporation
22. Kong Ming Bank Berhad
23. Lee Wah Bank Limited
24. Malayan United Bank Berhad
25. Kwong Yik Bank Berhad
26. Malayan Banking Berhad
27. The Oriental Bank Berhad
28. Oversea-Chinese Banking Corporation Limited
29. Overseas Union Bank Limited
30. The Pacific Bank Berhad
31. Perwira Habib Bank Berhad
32. Public Bank Berhad
33. Sabah Bank Berhad
34. Southern Bank Berhad
35. United Asian Bank Berhad
36. United Malayan Banking Corporation Berhad
37. United Overseas Bank Limited
38. Wah Tat Bank Berhad

Bank-bank Saudagar:

1. Amanah-Chase Merchant Bank Berhad
2. Arab-Malaysian Merchant Bank Berhad
3. Aseambankers Malaysia Berhad
4. Asian International Merchant Bankers Berhad
5. Asiavest Merchant Bankers (M) Berhad
6. Bumiputra Merchant Bankers Berhad
7. Permata Chartered Merchant Bank Berhad
8. D & C Nomura Merchant Bankers Berhad
9. Malaysian International Merchant Bankers Berhad
10. Pertanian Baring Sanwa Berhad
11. Rakyat First Merchant Bankers Berhad
12. Utama Wardley Berhad

DUTI EKSPORT ATAS LADA

15. Tuan Ling Sie Ming minta Menteri Kewangan menyatakan sama ada benarkah Kerajaan menimbang mengurangkan cukai eksport lada, kalau tidak ada, apa sebabnya, kalau ada, bilakah mulai mengurangkan cukai itu.

Dato Sabbaruddin Chik: Seperti yang Ahli Yang Berhormat sedia maklum, tindakan untuk mengurangkan duti eksport ke atas lada telah pun diambil seperti yang diumumkan dalam ucapan Belanjawan baru-baru ini.

RANG UNDANG-UNDANG

RANG UNDANG-UNDANG PERBEKALAN, 1986

DAN

USUL

ANGGARAN PEMBANGUNAN, 1986

Jawatankuasa

Aturan Urusan Mesyuarat dibacakan bagi menyambung semula pertimbangan atas Rang Undang-undang Perbekalan, 1986 dan Anggaran Pembangunan, 1986 dalam Jawatankuasa sebuah-buah Majlis. (Hari Keempat belas).

Majlis bersidang dalam Jawatankuasa.

(Timbalan Yang di-Pertua *mem-pengerusikan Jawatankuasa*)

Maksud B. 57, B. 58 dan B. 59 (Jadual)—

Maksud P. 57, P. 58 dan P. 59 (Anggaran Pembangunan, 1986)—

Tuan Pengerusi: Saya menjemput Yang Berhormat Menteri Tenaga, Telekom dan Pos menjawab dalam masalah pindaan kepada Usul.

Menteri Tenaga, Telekom dan Pos (Datuk Leo Moggie anak Irok): Tuan Pengerusi, petang semalam sebelum kita habis perbincangan di Dewan ini, saya telah memberi sedikit jawapan atas soalan-soalan yang dikemukakan oleh beberapa Ahli Yang Berhormat yang telah bercakap. Sebelum kita habis semalam, saya telah membayangkan apakah tindakan yang telah diambil untuk menentukan kajian alam sekitar dibuat bersabit dengan cadangan untuk membangunkan projek Bakun Hydro Electric Scheme.

Tuan Pengerusi, saya suka menyatakan bahawa perkara ini penting dilihat dari segi perspektif yang cukup. Luas kawasan yang akan di banjiri oleh takungan air Bakun ialah lebih kurang 710 square kilometer iaitu lebih kurang sama luasnya dengan Negeri Singapura. Ini jika dibandingkan dengan luas kawasan Sarawak yang sebanyak 124,400 square kilometre adalah cuma lebih kurang 0.5% sahaja.

Saya suka menekankan pandangan ini untuk menentukan gambaran yang patut kita lihat dari segi bagaimanakah kedudukan alam sekitar yang akan berkait dengan projek ini. Begitu juga dalam feasibility study itu sudah dicadangkan langkah-langkah sewajarnya yang boleh dilaksanakan untuk mengelakkan atau untuk mengurangkan sebarang kesan buruk alam sekitar yang mana boleh disebabkan oleh pembentungan takungan air.

Tuan Pengerusi, saya suka juga menyentuh dari segi keupayaan membiayai projek yang juga telah ditimbulkan dalam perbincangan semalam. Kita perlu mengingatkan cadangan untuk melaksanakan projek Bakun ini diambil kira selepas kita menentukan cadangan-cadangan projek pembangunan kuasa elektrik di

seluruh negara, termasuklah projek-projek yang lain yang boleh dibangunkan.

Nampaknya pembangunan Bakun ini ialah mempunyai kos efektif yang lebih dari alternatif-alternatif yang lain. Tambahan pula, penemuan-penemuan dalam laporan menggambarkan juga bahawa tanpa projek Bakun atau kalaulah projek Bakun itu tidak dibangunkan, kos rancangan pembangunan alternatif di sektor penjanaan kuasa akan menjadi lebih mahal, jika kita mengambil kira kos-kos untuk membeli minyak dan sebagainya. Bahkan mengikut kajian, dengan izin, National Energy Planning Study sehingga ke tahun 2010, kalaulah kita tidak membangunkan Bakun di antara tahun 1996 sehingga ke 2010, sudah tentu kita perlu mengeluarkan wang untuk membeli minyak atau arang batu sebagai penggantinya tidak kurang daripada \$30 bilion.

Ini sudah menentukan bahawa Projek Bakun mempunyai hasil yang cukup dan yang tinggi. Apakah Kerajaan Malaysia atau negara kita ini mempunyai keupayaan untuk membiayai projek ini? Soalan itu memang penting kita tinjau dan kita lihat. Kita tahu Malaysia masih dianggap sebagai sebuah negara yang, dengan izin, highly credit-worthiness. Dan dari data yang dikeluarkan oleh Bank Dunia pun pada bulan Mei, 1985, adalah didapati bahawa hutang negara bagi Malaysia adalah di antara yang paling rendah di dunia ini walaupun kita mengakui ianya sudah tinggi dari apa yang kita pernah dapat tahun-tahun yang lepas. Kalaulah kita menyebut ongkos atau kos pembinaan ini \$9 bilion dan sebagainya, kita mesti mengingatkan perbelanjaan ini dilaburkan dalam beberapa tahun; ianya bukan disalurkan dalam satu tahun sahaja, ianya disalurkan dalam beberapa tahun sehinggakan projek

itu siap. Jika ditinjau dari sudut itu, sudah tentulah pelaburan dari segi tahunannya tidak melebihi apa yang kita patut juga labur untuk menjana kuasa yang diperlukan di negara kita ini. Juga wang-wang yang perlu disalurkan, kalaulah projek ini terus dilaksanakan nanti dan bila ianya dilaksanakan, ialah dalam tahun 90'an, bukan sekarang. Jadi, sudah tentu kita berharap di masa itu ekonomi negara kita sudah mula pulih dan boleh mendapatkan untuk menjamin perbelanjaan itu.

Kadar pelaburan di Malaysia pada masa sekarang, kita memang tahu, Tuan Pengerusi, ialah kira-kira 32%. Projek Hidro Bakun, jika dilaksanakan, akan hanya meningkatkan nisbah pelaburan keseluruhannya sebanyak 1% secara purata di antara tahun 1981 sehingga tahun 1995, manakala kesan kumpulan wang luar sehingga ke tahun 1998 walaupun diakui akan bertambah, akan tetapi kesan ke atas nisbah pembayaran hutang adalah didapati marginal sahaja.

Saya juga suka memberi keterangan, Tuan Pengerusi, bersabit dengan sama ada projek Bakun ini memerlukan industri-industri perlukan elektrik yang besar, kerana ada didapati dari hujah-hujah Ahli Yang Berhormat semalam nampaknya kita cuma membangunkan projek ini selaras dengan kehendak membangunkan industri berat ini kononnya. Saya sukalah mengatakan bahawa asas pertama untuk kita mencadangkan projek Bakun bukan dari segi itu. Asas pertama ialah untuk kita bertujuan menggantikan pergantungan kita kepada minyak. Walaupun kita melihat sekarang harga minyak di pasaran dunia sudah turun, tetapi seperti kita juga melihat, mendengar dan membaca dari report-report yang dikeluarkan oleh pakar-pakar bahawa tidak semestinya harga minyak akan terus menurun. Ada

mereka mengatakan bahawa dalam tahun 90'an nanti ada kemungkinan harga minyak juga boleh naik lagi. Kita juga mengingatkan kalaulah projek ini dilaksanakan, ianya bukan digunakan oleh kita serta-merta sekarang, ianya memerlukan kira-kira 10 hingga 12 tahun untuk cara laksanakannya. Sudah tentu kita memerlukan penjanakuasa itu dalam tahun 1995, 1996 dan 1997 habis awalnya. Di masa itu kedudukan harga minyak di dunia, kita dapati akan berubah dari kedudukan yang ada sekarang.

Juga daya maju Projek Bakun tidak langsung bergantung kepada industri-industri berat. Kita tahu penubuhan penjanakuasa elektrik dalam tahun-tahun yang lepas meningkat kira-kira 9% setahun. Dalam anggaran kita, kita tahu dalam tahun-tahun akan datang ini akan berkurangan dari itu, bahkan dalam estimates kita, dianggarkan 7% dalam setahun meningkat (growth) dari segi kuasa elektrik. Ini sudah tentu dapat kita salurkan kepada negara kita dan tidak bergantung kepada industri-industri berat. Memang benar kita mempunyai rizab gas asli yang banyak di negeri Terengganu tetapi pada tahun-tahun yang akan datang dengan kekurangan minyak gas asli dapat mengambil tempatnya untuk mengeluarkan bahan-bahan yang hanya boleh dibuat dari bahan hydro-carbon, minyak dan gas asli. Jadi dengan demikian, gas asli akan mempunyai kegunaan yang lebih penting dan berhasil dari digunakan untuk penjana elektrik semata-mata.

Saya suka juga mengambil peluang, Tuan Pengerusi, untuk menerangkan bersabit dengan soalan keselamatan, oleh kerana soalan ini juga ditimbulkan semalam. Kajian menunjukkan bahawa kuasa ampangan ini adalah kukuh dari segi geology. Ianya boleh menahan gegaran maksima bagi rantau ini, lebih-lebih lagi Yang Berhormat tidak

perlu bimbang kerana Malaysia, Sarawak terutamanya, terletak di luar zon gempa bumi atau earthquake dan volcanic belt. Untuk makluman Ahli-ahli Yang Berhormat, terdapat ampangan-ampangan besar di seluruh dunia yang mana sehingga sekarang beroperasi dengan selamatnya. Saya sedar bahawa Ahli-ahli Yang Berhormat yang bercakap semalam ada memberi contoh-contoh di mana ampangan-ampangan yang tidak berjaya. Saya juga telah menyatakan bahawa banyak lagi ampangan-ampangan yang memberi kesan yang baik di seluruh dunia ini, tidaklah payah saya menyentuh dan memberi contoh-contoh dan sebagainya.

Perlu diingatkan, Tuan Pengerusi, kawasan Ulu Rajang mempunyai iklim yang mendapat hujan hampir sepanjang tahun, dan oleh sebab itulah Projek Bakun berupaya menjana elektrik dengan kadar "load factor" yang tinggi. Ini juga bermakna Ampangan Bakun tidak mengalami perbezaan paras air yang besar dari semasa ke semasa menyebabkan kurangnya stress kepada ampangan itu.

Saya juga suka menyentuh dari segi soal keselamatan talian. Sebenarnya kalau sesuatu perbuatan khianat (sabotage) itu hendak dilakukan, stesen-stesen jana elektrik hidro dam haba yang lain juga boleh menjadi sasaran, tidaklah kepada satu isu sahaja. Maka persoalan keselamatan adalah sama bagi semua stesen janakuasa. Untuk memusnahkan talian HBDC dasar laut ini adalah lebih sukar kerana ini memerlukan teknologi yang rumit juga.

Selain dari itu kita memang bercadang untuk menentukan talian kebal itu tidak terhad kepada satu sahaja. Sekiranya satu terputus, ada rizabnya lagi—dua atau tiga talian. Juga, keseluruhan rizab di mana-mana sistem penjanaan kuasa biasanya

diadakan dalam lingkungan 25% lebih dari yang diperlukan dalam segi maximum demand. Ini sudah tentu menjamin jika ianya terputus dari semasa ke semasa dan sebagainya agar kita dapat menggunakan reserve capacity yang memang sudah ada dalam National Grid. Apa yang saya suka menyatakan ialah kesemua ini memang diambil kira, ditinjau dan diberi ongkos yang betul.

Begitu juga dalam soalan penempatan semula penduduk-penduduk yang akan terlibat. Kajian telah pun dijalankan mengenainya dan didapati jumlah isi rumah yang terpaksa ditempatkan semula akibat projek ini bila ianya dilaksanakan ialah lebih kurang 5,000 orang atau 1,000 keluarga, dan kos penempatan semula mengikut anggaran tahun 1983 ialah \$65 juta. Mungkin ini akan bertambah lebih sedikit dari itu. Penempatan semula ini adalah juga bertujuan untuk memberi keselesaan hidup yang lebih baik lagi kepada rakyat dan secara tidak langsung pula rakyat dapat menikmati pembangunan dengan pembinaan projek-projek sampingan, seperti jalan raya serta aliran masuk industri-industri yang seterusnya boleh meningkatkan lagi peluang-peluang pekerjaan tempatan.

Bualan-bualan bahawa Kerajaan ingin mengabui mata orang ramai dengan memberi pampasan sahaja, Tuan Pengerusi, adalah tidak boleh diterima. Kita tahu Ampangan Aswan di negeri Mesir memang telah mengakibatkan penempatan semula beribu-ribu penduduk, tetapi harus diingatkan di sini bahawa ampangan tersebut adalah sangat besar jika dibandingkan dengan Ampangan Bakun dan lebih-lebih lagi Lembah Sungai Nil adalah mempunyai kepadatan penduduk yang sangat tinggi, seperti di Lembah Ganges. Ini berlainan dari keadaan yang sebenar di negeri Sarawak atau di Bakun.

Saya ingin juga menyentuh tentang hujah Ahli Yang Berhormat dari Bandar Kuching bahawa penduduk yang diberi pampasan tidak tahu menggunakan wang ringgit yang diperolehi. Ini memang satu soal sosio yang kita perlu menghadapi. Terpulanglah kepada kita semua untuk memberi bimbingan kepada mereka untuk menggunakan wang-wang itu dengan selesa, dengan baik. Janganlah ini menjadi satu soalan untuk menentangkan projek yang mempunyai manfaat yang lebih dari itu.

Pendek kata, Tuan Pengerusi, saya tidaklah bercadang untuk bercakap panjang lebar lagi oleh kerana masa kita ini terlalu singkat, tetapi sebelum saya mengundur diri, suka saya memberi kesimpulan bahawa kesemua perkara ini memang termasuk dalam kajian yang telah dibuat dan diteliti. Hasil dari itu nampaknya masih lagi Projek Bakun ini, ditinjau dari segi daya majunya, adalah viable dan mendatangkan untung kepada negara. Kita tidak mengira dari segi negeri Sarawak sahaja atau Semenanjung sahaja atau rakyat yang tinggal di persekitaran Bakun sahaja, kerana kita tahu Kerajaan kita ini bertanggungjawab kepada semua rakyat di seluruh negara kita ini. Bahkan kalau pembangunan projek ini dapat mengembangkan ekonomi negara, sudah tentu ianya memberi keuntungan kepada semua lapisan rakyat. Juga, kadar pulangan ekonomi dalam projek ini didapati memuaskan, walaupun kos modalnya tinggi tetapi kos ini dipanjangkan hingga beberapa tahun. Ianya juga diingatkan bahawa dalam pembangunan projek hidro kebanyakan ongkos-ongkos perbelanjaan ini adalah untuk kegunaan civil works, dengan izin, ini bermakna perbelanjaan itu diguna dalam negeri, bukan di luar negeri. Projek Bakun dapat menjimat juga \$31 bilion dari bil bahan api bagi tempoh tahun 1996 hingga tahun 2010

dan ini boleh mengimbangi kos-kos pelaburan yang tinggi dan kos bayaran balik hutang.

Apa yang penting sekali, Tuan Pengerusi, kalaulah kita meninjau ongkos ataupun kos penjaan kuasa di Semenanjung pada masa sekarang oleh Lembaga Letrik Negara, kalau tidak silap saya, itu adalah kira-kira 10 sen satu unit sekarang. Ianya agak tinggi. Dengan pelaksanaan dalam mengikut kajian Projek Bakun ini, didapati purata kos ekonomi bekalan elektrik ialah sebanyak 3.1 sen seunit, manakala kos pelepasan alternatif bagi penjaan dari arang batu dan gas, kalaulah Projek Bakun tidak dibangunkan, akan ditimbang untuk penggantinya lebih tinggi, tidak kurang dari 5.4 sen. Ini perkara yang penting. Tujuan kita ialah untuk mengurangkan harga tenaga kepada pengguna-pengguna di negara ini sebagai satu langkah untuk menggalakkan perkembangan industri dan ekonomi. Kalaulah pembangunan Projek Bakun memberi kesan yang sedemikian, saya tidaklah mendapati bahawa Kerajaan tidak patut atau Kerajaan tidak menimbang untuk membangunkannya. Oleh itu, tujuan Kerajaan untuk menimbang dan membangunkan Projek Bakun. . . .

Tuan Sim Kwang Yang: (*Bangun*).

Tuan Pengerusi: Ahli Yang Berhormat minta penjelasan.

Datuk Leo Moggie Anak Iroke: Saya fikir, Tuan Pengerusi, tak payahlah sebab kita sudah berbasah panjang semalam dan saya sebenarnya tidak juga menyentuh soalan-soalan semalam kerana saya bertujuan untuk memberi peluang kepada Ahli-ahli Yang Berhormat dari Pembangkang untuk menyuarakan soalan-soalan yang tertentu kerana Kerajaan memang berpendapat projek ini penting dan ditimbang dengan sedalam-dalamnya.

Jadi, dengan perkataan-perkataan itu, Tuan Pengerusi, saya sukalah, sebelum saya duduk, mengatakan pihak Kerajaan menentang usul pindaan Ahli Yang Berhormat dari Bandar Kuching.

Tuan Pengerusi: Ahli-ahli Yang Berhormat, sekarang saya kemukakan masalah bagi diputuskan. Masalahnya ialah bahawa wang yang diuntukkan bagi Kepala P. 57 dikurangkan sebanyak \$10 berkenaan dengan Butiran 25 (iv).

Pindaan dikemuka bagi diputuskan, dan tidak disetujukan.

Tuan Pengerusi: Masalahnya ialah bahawa wang sejumlah \$74,640,520 untuk Maksud B. 57 hingga B. 59 dan masalah wang sejumlah \$651,108,070 untuk Maksud P. 57 hingga P. 59 jadi sebahagian daripada Jadual, sekarang ini terbuka sekali lagi untuk dibahas.

Yang Berhormat dari Padang Rengas.

3.56 ptg.

Dato' Haji Saidin bin Haji Mat Piah (Padang Rengas): Bismillahir-rahmanir-rahim.

Tuan Pengerusi, saya ingin menyentuh P. 57, Butiran 2, muka surat 261 bersama dengan P. 57, Butiran 11, muka surat 262.

Tuan Pengerusi, pertama sekali izinkan saya merakamkan setinggi-tinggi terima kasih dan tahniah atas semangat dedikasi pegawai-pegawai di Kementerian Tenaga, Telekom dan Pos ini terutamanya di dalam memberikan keperluan asas iaitu bekalan api elektrik kepada penduduk-penduduk di kawasan-kawasan luar bandar.

Memanglah tidak dapat dinafikan sejak kita mencapai kemerdekaan banyak kawasan-kawasan luar bandar sekarang ini sudah pun mula

dibekalkan dengan api elektrik, akan tetapi sebagai Wakil Rakyat dari kawasan luar bandar adalah wajar bagi saya menyatakan rintihan hati mereka yang belum lagi mendapat bekalan api elektrik.

Sebagaimana yang kita sama-sama maklum bahawa LLN ini merupakan sebuah agensi yang bercorak perniagaan, maka sudah pastilah projek pembangunannya lebih mengutamakan keuntungan daripada memberikan perkhidmatan kepada masyarakat umum. Akibatnya kampung-kampung di pedalaman masih ketinggalan untuk mendapatkan bekalan api elektrik. Saya berharap dengan peruntukan yang sedang dibahaskan di bawah Kementerian ini, masalah-masalah atau keperluan-keperluan penduduk-penduduk di kawasan pedalaman ini patutlah diberi perhatian atau keutamaan walaupun keuntungannya tidak menggalakkan pihak LLN.

Saya rasa, Tuan Pengerusi, tidaklah lengkap ucapan saya ini kalau saya tidak menceritakan sedikit sejarah pengorbanan yang diberikan oleh penduduk-penduduk di kawasan Parlimen saya, iaitu kawasan Parlimen Padang Rengas. Sebenarnya sejak tahun 1926, sebuah ampangan elektrik telah pun dibina di Tanah Melayu negara kita iaitu bernama Ampangan Chenderoh. Tujuannya adalah jelas dibina oleh pihak penjajah dahulu kerana hendak mengambil keuntungan dari hasil bijih yang ada di kawasan Lembah Kinta dan sebagainya. Sebab itulah kuasa api elektrik itu dibawa daripada tempat di mana letaknya Ampangan Chenderoh itu, ke Malim Nawar, dan Ipoh supaya mudah pihak penjajah pada masa itu memproses perusahaan bijih bagi kepentingan mereka. Namun demikian, kita tidak dapat menafikan sedikit-sebanyak memanglah memberi keuntungan kepada rakyat di Negeri Perak sehinggakan satu ketika dahulu

Negeri Perak terkenal sebagai sebuah negeri yang kaya di Tanah Melayu. Tetapi keadaannya sudah berubah dengan kejatuhan harga bijih sekarang ini—kalau dahulu Negeri Perak mendapat sumbangan hasil bijih lebih daripada \$30 juta tetapi sekarang hanya sampai \$2 juta sahaja.

Tuan Pengerusi, saya katakan pengorbanan yang diberi oleh penduduk-penduduk di sini sebagaimana yang sama-sama kita maklum, apabila sebuah empangan didirikan sudah pastilah banyak kawasan-kawasan yang ada di sepanjang aliran Sungai Perak dan di sekitarnya akan ditenggalami air. Kawasan-kawasan ini adalah merupakan harta kesayangan rakyat yang mewarisi daripada datuk-nenek mereka—kampung-kampung halaman, bendang, dusun dan sebagainya. Pengorbanan yang telah mereka berikan ini sebenarnya tidak mendapat apa-apa perhatian daripada Kerajaan di waktu itu kerana rakyat tidak mempunyai sedikit pun kuasa. Akan tetapi selepas kita mencapai kemerdekaan pada tahun 1957, kini sudah menjangkau angka 28 tahun, namun nasib mereka ini belum lagi dapat dibela oleh Kerajaan yang sudah berubah daripada penjajah kepada merdeka.

Pengorbanan yang kedua, kalau dahulu kita kata ditanggung, dialami, oleh datuk nenek mereka 50 tahun dahulu, mungkin ada orang-orang yang hidup umur 40 tahun ini belum ada lagi; pada masa itu datuk-nenek, bapa mereka telah terkorban sepertimana yang saya sebut. Tetapi selepas kita merdeka. . . .

Tuan Pengerusi: Saya minta Yang Berhormat duduk sebentar. Yang Berhormat, oleh kerana kita sudah lama menghadapi masalah yang di hadapan kita ini, saya bercadang untuk mengemukakan masalah bagi diputuskan secepat mungkin. Oleh itu saya beri Yang Berhormat 7 minit lagi

untuk berucap. Silakan. Yang Berhormat.

Datuk Haji Saidin bin Haji Mat Piah: Terima kasih, Tuan Pengerusi. Selepas kita merdeka, Kerajaan telah membina pula Ampangan Temenggor, Bersia dan Lawin, termasuklah Chenderoh yang sedia ada. Akibat yang diterima oleh rakyat di kawasan ini dalam tahun 80'an hinggalah awal tahun ini iaitu berlakunya keadaan pasang surut yang tidak menentu. Keadaan ini sungguh menakutkan dan menyusahkan rakyat. Saya katakan begitu kerana apabila air itu surut, rakyat berebut-rebut mencari ikan di tepi pantai itu. Mereka tidak sedar bila air itu akan tiba. Ini pernah berlaku kepada penduduk-penduduk di sepanjang Sungai Perak ini dan berlaku pula kematian kerana air itu datang mengejut dengan tidak disangka-sangka. Bagi mereka yang menangkap ikan pula, pada malam hari mereka menahan pukut, rawai, taut, pagi esok pergi tengok pukut itu duduk atas darat, taut pun atas darat. Bagi mereka yang menoreh getah pula, malam hari pergi menoreh getah letak sampannya di tepi pantai; selepas menoreh, pada pukul 10 atau 11, tengok air telah surut 3 rantai dan sampan itu duduk di atas darat. Inilah perkara penting, perkara pokok, rintihan rakyat. Namun demikian, saya berterima kasih kepada pegawai-pegawai Ibu Pejabat daripada LLN kerana kita telah memanggilnya untuk beberapa kali dialog dan keadaan ini sudah mula berubah. Saya mengucapkan terima kasih atas perhatian berat daripada pegawai-pegawai di Kementerian ini. Akan tetapi masalah untuk mendapat bekalan ini masih diungkit-ungkit oleh penduduk-penduduk di kawasan ini.

Kampung-kampung yang dimaksudkan itu umpamanya ialah Kampung Lawin, Kampung Cepor, Kampung Luat, Kampung Ben, Kampung Cerakup, Padang Luas, Kampung Kelantan yang berada di

dalam kawasan daerah Ulu Perak. Di daerah Kuala Kangsar pula, umpamanya Pendang, Selingsing, Chegar Galah, Kampung Julau, Kampung Cheh, semua ini di dalam kawasan daerah Kuala Kangsar. Tetapi semua adalah berada di sisiran pantai Sungai Perak. Saya berharap supaya keutamaan dapat diberikan kepada mereka ini memandangkan pengorbanan yang telah diberikan sejak dari datuk nenek mereka lagi hinggalah sampai mereka masa ini yang sentiasa memberi pengorbanan. Namun demikian, perkara yang membanggakan kita, mereka tidak pernah merajuk atau tidak menyokong Kerajaan, sekalipun sudah 50 tahun berkorban mereka masih belum dibalas dengan jasa untuk memberikan elektrik, tetapi mereka tetap berdiri teguh di belakang Kerajaan. Sebab itulah dengan tidak berhasrat takbur calon-calon yang bertanding di kawasan ini sentiasa mendapat majoriti yang besar di dalam setiap kali pilihanraya diadakan sebanyak 7 atau 8 kali di negara ini.

Perkara yang kedua saya hendak bangkit ialah berkenaan dengan mini haidro. Mini haidro ini pada tahun lepas saya sungguh berasa gembira apabila Yang Berhormat Menteri menjawab akan dibuat di Kampung Luat. Malang tidak berbau, memanglah manusia hanya boleh merancang, yang mentakdirkan, Tuhan. Dengan takdir Tuhan, tidak jadi buat di Luat kerana Menteri menjawab pula hendak buat micro haidro.

Apabila dekat sesi Parlimen yang lepas, saya mendapat panggilan telefon daripada pegawai yang bertanggungjawab mengenai mini hidro mengatakan mini hidro yang hendak dibuat di Luat itu boleh membekalkan elektrik untuk 30 buah rumah. Saya katakan minta maaf, bukan kerana angkuh, bukan sombong, kalau 30 buah rumah

sahaja, ini akan menjadi masalah yang paling besar, nanti saya tak boleh tidur, dikacau oleh orang ramai.

Jadi tak usah buatlah micro hidro. Kalau dijanjikan hendak buat juga mini hidro, tetapi malangnya diubah tempat daripada kawasan Parlimen Padang Rengas dibawa ke Grik. Saya tidaklah hendak cemburu hati walau di mana dibuat, dalam negara Malaysia juga, tetapi kedua-dua projek dipindahkan ke Grik—di Sungai Temerloh iaitu di Kampung Sumpitan dan satu lagi di Lawin. Satu pun tak ada di kawasan Parlimen Padang Rengas.

Jadi saya berharaplah dari segi taburan projek ini hendaklah diberi mengikut keadilan supaya rakyat akan sama-sama merasa bahawa langkah dan tindakan Kerajaan itu adalah adil. Kalau dibuat di Kampung Sumpitan, dari Lenggong ke Kampung Sumpitan ini jauhnya 7 batu, tidaklah menasabah kalau dikatakan hendak mengurangkan kos untuk bawa api daripada Kampung Sumpitan ini ke Kampung Luat. Dari Kota Tampan Air hendak pergi ke Kampung Sumpitan 7 batu, hendak pergi ke Kampung Luat lagi dua batu, sudah jadi 9 batu. Mengapakah tidak boleh dibuat di Kota Tampan Air ini? Tambahan pula pihak Jabatan Hutan telah bercadang untuk mengadakan kawasan hutan lipur. Mereka cukup gembira apabila mendengar ura-ura pihak Kementerian ini hendak mengadakan mini-hidro di Kota Tampan.

Tuan Pengerusi: Ahli Yang Berhormat boleh menggulung sekarang.

Dato Haji Saidin bin Haji Mat Piah: Jadi, saya berharaplah supaya projek mini hidro, walaupun dibuat juga di Grik di kawasan Lawin dan di kawasan Sumpitan, tetapi janganlah nampak sangat kita membawa lari

projek daripada Luat, sehingga sampai sekarang tak dapat, kita bawa ke hadapan jalan hendak masuk ke Luat iaitulah di Kota Tampan Air bagi masa yang akan datang, kerana dengan adanya mini hidro ini akan dapat membantu bekalan api di kawasan Parlimen Padang Rengas ini.

Jadi sekianlah, oleh sebab masa tidak mengizinkan, saya menyokong di atas peruntukan yang diminta oleh Kementerian ini sebanyak \$725,748,590.

Tuan Pengerusi: Ahli Yang Berhormat dari Seremban. Saya beri masa Ahli Yang Berhormat sehingga jam 4.30. Pada pukul 4.30, saya akan menjemput Yang Berhormat Menteri menjawab.

4.13 ptg.

Dr Chen Man Hin (Seremban): Tuan Pengerusi, saya ingin sentuh satu dua perkara di bawah Maksud Pembangunan B. 58, muka surat 264, butiran 1, Pembayaran kepada Telekom untuk Projek Pembangunan.

Tuan Pengerusi, rancangan penswastaaan Kementerian Tenaga, Telekom dan Pos telah mula dengan memberi gambaran supaya meningkatkan efficiency perkhidmatan dan mengurangkan kos tetapi malangnya apa yang kita lihat ialah bahawa penswastaaan adalah digunakan bagi pilih kasih, sesuka hati dan sebagainya.

Perkhidmatan-perkhidmatan yang telah diswastakan telah diberikan kepada empat syarikat yang besar sahaja yang berikut:

- (i) Syarikat Binafon
- (ii) Syarikat Unifon
- (iii) Electroscon Sdn Bhd
- (iv) Syarikat Sricom

Tiap-tiap syarikat diperuntukkan satu kawasan atau satu wilayah di Semenanjung Malaysia bagi memberikan perkhidmatan—syarikat Binafon bagi Terengganu, Kelantan, Negri Sembilan dan sebahagian dari negeri Selangor; Sricom bagi negeri Perak, syarikat Electroscom bagi negeri Johor, Pahang, Melaka dan sebahagian negeri Selangor; dan syarikat Unifon diberikan kontrak bagi membekal alat-alat telefon awam.

Kementerian ini tidak diswastakan tetapi yang sebenarnya ianya dijalankan di bawah sistem monopoli yang mana satu syarikat dijadikan sebagai agensi tunggal bagi memberikan perkhidmatan telekom seperti kerja-kerja memasang kabel-kabel dan membekal telefon.

Keuntungan bagi syarikat-syarikat ini dijamin dan keuntungan ini adalah lumayan. Terdapat beberapa contoh misalnya ialah selepas dasar penswastaaan, dengan izin, "unit price" untuk kontraktor-kontraktor yang besar sudah naik, melambung naik. Misalnya, untuk, dengan izin, laying cables, harga naik 120%-200%; dan untuk membina manhole dan lain-lain, naik 90%-100%. Ada lagi lain-lain contoh seperti, dengan izin, untuk laying of four-way duct at 5 feet deep—saya quote harga bagi tahun 1984—on grass verge without concrete, harga Jabatan Telekom Malaysia (JTM) bagi main-contractor ialah \$22.18 per meter, tetapi main-contractor bagi kepada sub-contractor \$7.50 semeter sahaja. Ini menunjukkan bahawa main-contractor dapat keuntungan 195%.

Lagi satu contoh, on grass verge with concrete, price Jabatan Telekom Malaysia untuk main-contractor ialah \$38.07, tetapi diberikan kepada sub-contractor untuk \$16.50 sahaja—maksudnya main-contractor untung 130%. Lagi satu contoh, on carriage way without concrete, harga Jabatan

Telekom Malaysia bagi main-contractor ialah \$44.12, tetapi main-contractor baginya kepada sub-contractor untuk \$11.15 sahaja—keuntungan 126.26%. Ada banyak lagi contoh yang menunjukkan keuntungan sehingga 144%.

Semua syarikat-syarikat swasta ini memperolehi kontrak-kontrak dari Jabatan Telekom dengan kadar yang tinggi dan memberikan kerja-kerja itu kepada sub-contract dengan kadar “potong leher” dan mendapatkan keuntungan yang besar di antara 50%-200%. Nampaknya dengan konsep penswastaan, wang rakyat dibelanjakan dengan sesuka hati atau dengan sewenang-wenangnya dan ianya tidak menguntungkan rakyat jelata, yang mana seharusnya tidaklah boleh diadakan monopoli. Haruslah diperbanyakkan syarikat-syarikat lagi untuk bersaing, untuk mendapatkan kontrak-kontrak di mana-mana tempat dalam Malaysia.

Persaingan akan mewujudkan efficiency dan akan mengurangkan kos kepada rakyat. Konsep penswastaan harus disamakan dengan konsep “free enterprise”, dengan izin, bukan dimonopoli oleh segelintir orang sahaja.

Ada satu perkara lagi, Tuan Pengerusi, berkenaan dengan bil telefon yang “diitemisekan”, dengan izin. Pengaduan dibuat oleh pengguna-pengguna telefon kerap kali bahawa bil-bil telefon mereka terlampau tinggi, hanya menekankan keperluan untuk mengadakan bil-bil telefon yang diitemisekan. Pengguna-pengguna yang biasanya membayar di antara \$30-\$50 sebulan dibilkan sampai beratus-ratus ringgit sebulan.

Kadang-kadang bil-bil dengan jumlah yang besar dihantarkan kepada pengguna telefon mereka yang telah diputuskan. Dalam jawapan kepada soalan saya yang meminta diadakan

satu sistem bil-bil diitemisekan, Yang Berhormat Menteri telah menjawab bahawa ianya tidak sesuai kerana alat-alatannya adalah terlalu mahal dan kosnya sebanyak \$50 juta dan tidak banyak negara menggunakan sistem ini.

Saya suka memberitahu Yang Berhormat Menteri bahawa jiran kita, Singapura sedang memberikan perkhidmatan ini kepada pengguna-pengguna. Saya mendesak Yang Berhormat Menteri itu supaya menimbangkan semula sekiranya beliau berhasrat untuk menjadikan negara Malaysia sebagai contoh atau sebagai satu pusat komunikasi yang termoden di dunia ini.

Tuan Pengerusi: Yang Berhormat dari Sungai Besi.

4.20 ptg.

Tuan Chan Kok Kit (Sungai Besi): Tuan Pengerusi, saya hendak menyentuh B. 57, muka surat 261, Butiran 1, Program—Pentadbiran Am, Kod 1000, Emolumen, dan Kod 2000—Perkhidmatan dan Bekalan.

Ingin saya membangkitkan perkara gangguan bekalan elektrik yang sering berlaku di sekitar kawasan Jalan Sin Chew Kee, Pudu, Jalan Chan Sow Lin, Jalan Sungai Besi dan lain-lain tempat di Kuala Lumpur. Bekalan elektrik sering putus di kawasan-kawasan tersebut sehingga dua tiga kali setiap minggu, dan lazimnya ianya berlaku pada waktu siang hari. Ini bukan sahaja mendatangkan ketidakselesaan kepada para penghuni tetapi juga menjejaskan dari segi kawasan industri-industri yang terletak di Jalan Chan Sow Lin dan di Jalan Sungai Besi.

Apabila aduan dibuat, pihak Lembaga Letrik Negara mengambil masa kadangkala tiga, empat hari untuk membaikinya. Tindakan segera hanya diambil sekiranya orang yang

mengadu itu adalah seorang VIP atau Ahli Parlimen. Saya meminta pihak Lembaga Letrik Negara supaya mengambil perhatian akan masalah ini dan berharap masalah gangguan bekalan elektrik di kawasan-kawasan tersebut dapat diatasi dengan segera.

Satu lagi perkara yang ingin saya bangkitkan ialah pengeluaran buku-buku panduan telefon dalam bahasa Cina. Buku-buku panduan dalam bahasa Cina amatlah diperlukan oleh peniaga-peniaga Cina. Maka saya berharap buku panduan baru dalam bahasa Cina dapat diterbitkan dengan secepat mungkin.

Tuan Pengerusi: Yang Berhormat dari Baling.

4.22 ptg.

Tuan Haji Seroji bin Haji Haron (Baling): Tuan Pengerusi, saya mengucapkan terima kasih kerana peluang diberi. Saya juga sama berpendapat dengan Wakil dari. . . .

Tuan Pengerusi: Yang Berhormat Ahli dari Seremban yang mula beri peluang, bukan saya!

Tuan Haji Seroji bin Haji Haron: Terima kasih. Saya juga sama berpendapat dengan Wakil dari Padang Rengas bagi mengucapkan terima kasih di atas perkhidmatan yang gigih oleh semua kakitangan Kementerian Tenaga, Telekom dan Pos dalam usaha memberi kemudahan dan meningkatkan asas kemudahan seperti api elektrik dan telefon awam di luar bandar.

Tuan Pengerusi, saya cuma hendak menarik perhatian dalam perkara membahas peruntukan di bawah Maksud B. 57, Kementerian Tenaga, Telekom dan Pos mengenai Butiran 2, Program—Rancangan dan Pembangunan, Kod 2000, Perkhidmatan dan Bekalan.

Tuan Pengerusi, di Dewan yang mulia ini saya berharap projek membina bangunan baru Post Office di pekan Baling dapat didirikan dengan segera di tapak yang telah dikenalpasti dan lebih sesuai dan layak untuk didirikan bangunan tersebut, kerana bangunan yang ada sekarang bukan sahaja lama dan sempit bahkan keadaan sekarang berada di tepi jalan raya dan pula di persimpangan jalan, yang mana bukan sahaja dilihat tidak begitu baik lagi bahkan telah menjadi sesak dan gangguan lalulintas.

Tuan Pengerusi, saya percaya dengan mendirikan bangunan Pos Office baru tersebut bukan sahaja dapat memberi perkhidmatan yang baik terhadap rakyat di luar bandar di atas tapak yang baru dan lebih luas serta dibina dengan bangunan yang baru dengan satu peta bangunan yang terbaharu sekali bahkan dapat para pegawai memberi perkhidmatan dengan lebih baik dan lebih selesa.

Tuan Pengerusi, dengan adanya bangunan baru, antara lain, juga akan memberi pandangan baru yang baik dan cantik terhadap pekan Baling sepertimana rancangan pembangunan pekan Baling yang sedang dilaksanakan sekarang. Oleh itu saya berharap ini akan dapat didirikan pada awal tahun 1986 ini.

Tuan Pengerusi, bagi Maksud Bekalan B. 59, Jabatan Perkhidmatan Pos, muka surat 265, Butiran 1, Perkhidmatan Pos. Saya berharap Kementerian dapat menaikkan taraf dan menambahkan lagi wakil-wakil pos serta menambah perkhidmatan unit-unit bergerak bagi pekan-pekan dan kampung-kampung di bawah ini di dalam daerah Baling, iaitu:

- (a) Kuala Pegang;
- (b) Kuala Ketil;
- (c) Parit Panjang;
- (d) Kampung Mengkuang;

- (e) Teluk Sira;
- (f) Tanjung Pari;
- (g) Weng; dan
- (h) Kuala Merah

bagi memberi kemudahan perkhidmatan pos kepada rakyat di kawasan tersebut.

Tuan Pengerusi, lagi satu perkara saya ingin bercakap ialah berhubung dengan Maksud Pembangunan P. 57, Kementerian Tenaga, Telekom dan Pos, muka surat 262, Butiran 11—Rancangan Mini Hidro, (ii) 82 Rancangan.

Saya berharap projek mini hidro di Sungai Tawar di daerah Baling dapat dilaksanakan dengan segera kerana kawasan ini terdiri lebih kurang 2,000 keluarga yang belum mendapat bekalan elektrik termasuk sama di kawasan tersebut, sebuah pekan iaitu pekan Tawar yang belum mendapat bekalan penuh api elektrik, yang buat masa ini dibekalkan hanya 12 jam sahaja.

Dengan ini saya menyokong peruntukan Kementerian Tenaga, Telekom dan Pos yang berjumlah \$725,745,592.00. Sekian, terima kasih.

Tuan Mamat Ghazalee bin Abdul Rahman: (Bangun).

Tuan Pengerusi: Ada lagi? Ulu Nerus, 4 minit.

Tuan Mamat Ghazalee bin Abdul Rahman: 5 minit?

Tuan Pengerusi: 4 minit, sebab Menteri akan menjawab pada pukul 4.30 petang seperti saya katakan tadi.

4.26 ptg.

Tuan Mamat Ghazalee bin Abdul Rahman (Ulu Nerus): Tuan Pengerusi, saya mengucapkan terima kasih kerana memberi peluang kepada saya untuk bercakap tiga empat minit. Saya akan cuba.

Saya sama-sama turut menyokong peruntukan bagi Kementerian Tenaga, Telekom dan Pos ini. Perkara yang pertama yang suka saya hendak membangkitkan ialah berkenaan dengan penjaan kuasa elektrik hidro di Ampangan Kenyir dan juga penjaan elektrik dengan kuasa gas di Paka. Sebagaimana yang kita tahu negeri Terengganu pada masa ini mempunyai dua stesen jana-elektrik ini yang gunanya ialah untuk membekalkan keperluan electricity ke seluruh negara. Kuasa elektrik yang dikeluarkan oleh kedua-dua stesen jana-elektrik ini akan menampung keperluan elektrik untuk perindustrian dan juga untuk kegunaan lain di seluruh negara.

Tetapi buat kami orang Terengganu ada satu perkara yang kami hendak membangkitkan. Rakyat di negeri Terengganu sentiasa membangkitkan dan meminta supaya hasil penjaan electricity di Terengganu ini dapatlah faedahnya itu dinikmati oleh seluruh rakyat Terengganu. Kerana itu mereka meminta supaya rancangan-rancangan perbekalan electricity ke seluruh perkembangan termasuk pendalaman bagi negeri Terengganu akan dapat diberi perhatian oleh pihak Kementerian ini.

Perkara yang kedua, mereka juga mengharapkan supaya kadar bayaran atau rate of electricity tariff bagi negeri Terengganu ini akan dapat dikurangkan berbanding dengan tempat-tempat yang lain, terutamanya bagi kegunaan di rumah-rumah dan juga bagi kegunaan dan keperluan perindustrian oleh kerana negeri Terengganu masih lagi merupakan negeri yang masih mundur dan perlu kita mempergiatkan langkah-langkah untuk menarik kilang-kilang untuk mempelbagaikan kegiatan ekonomi di negeri Terengganu.

Perkara yang ketiga, Tuan Pengerusi, saya hendak bercakap tentang sistem ATUR. Sebagaimana

yang kita ketahui sistem telefon ATUR ini telah diperkenalkan di negara kita ini dan saya mendapati bahawa sistem ATUR ini banyak manfaatnya. Pada masa ini lebih kurang 8,000 ATUR telah dipergunakan. Saya percaya bahawa pihak Kementerian ada rancangan untuk memperluaskan penggunaan ATUR ini terutamanya di kawasan-kawasan pendalaman di mana rakyat belum mendapat perkhidmatan telefon kerana masalah-masalah yang tertentu. Di kawasan saya terdapat banyak kampung-kampung pendalaman yang perhubungannya itu sangat sukar dan sangat sulit dan keperluan kepada perkhidmatan telefon seperti sistem ATUR ini elok sangat diperkenalkan.

Malangnya, Tuan Pengerusi, saya berpendapatlah dan ramai juga orang berpendapat bahawa kos satu unit untuk ATUR ini agak tinggi. Saya berharap pihak Kementerian atau pihak-pihak yang berkenaan dapat menimbangkan supaya kos untuk install, dengan izin, ATUR ini terutamanya di kawasan-kawasan pendalaman dapat dikurangkan lagi.

Tuan Pengerusi, saya hendak menarik perhatian pihak Kementerian tentang perkhidmatan telefon dan juga perkhidmatan pos di sebuah pekan di dalam kawasan saya iaitu Pekan Sungai Tong, 20 batu dari Kuala Terengganu dalam daerah Setiu. Pekan Sungai Tong ini kependudukannya itu boleh dikatakan agak ramai atau padat tetapi sejak dahulu lagi perkhidmatan telefon dan posnya itu amatlah tidak memuaskan hati, dan mereka meminta supaya sebuah Pejabat Pos didirikan di Pekan Sungai Tong dan juga sistem telefon yang memuaskan diadakan di pekan ini.

Itulah sahaja, Tuan Pengerusi, dengan ringkasnya.

Tuan Pengerusi: Terima kasih, Yang Berhormat. Sekarang saya jemput Yang Berhormat Menteri Tenaga, Telekom dan Pos menjawab dan menggulung.

Datuk Leo Moggie Anak Irok: Tuan Pengerusi, saya cuba hendak menjawab sedikit sahaja dan tidak bercadang untuk menjawab satu persatu perkara yang dibangkitkan. Walau bagaimanapun, kita sedar bahawa semua perkara yang disentuh itu telah tercatat dalam *Hansard* dan perhatian akan diambil oleh Kementerian dan Jabatan-jabatan di bawahnya untuk menentukan di mana sesuai tindakan akan diambil.

(Tuan Yang di-Pertua *mem-pengerusi Jawatankuasa*).

Saya suka memberi pandangan sedikit sahaja di atas beberapa perkara.

Perkara yang pertama berkait dengan rancangan elektrik luar bandar yang disoalkan oleh dua orang Ahli Yang Berhormat yang telah bercakap tadi. Ahli Yang Berhormat dari Padang Rengas telah menyentuh khususnya dari segi memperluaskan rangkaian bekalan elektrik luar bandar; begitu juga Ahli Yang Berhormat dari Baling dan Ulu Nerus. Apa yang saya suka mengatakan, yang sebenarnya projek bekalan elektrik luar bandar memang di bawah Kementerian Pembangunan Negara dan Luar Bandar. Walau bagaimanapun, saya juga sedar bahawa memang hasrat Kerajaan untuk memberi bekalan elektrik ke luar bandar setakat mana yang boleh, peringkat demi peringkat dan kita berharap akan dapat memperluaskannya sepanjang tahun—kita akan memanjangkan projek ini.

Mengenai dengan projek-projek yang berhampiran dengan projek haidro di negeri Perak, baru-baru ini

saya telah membuat pengumuman di waktu pelancaran bangunan baru Lembaga Letrik Negara di Ipoh, bahawa sudah menjadi polisi Kerajaan di masa-masa yang akan datang di waktu membangunkan projek haidro, bermakna kampung-kampung sekitaran dengan projek-projek dan tapak projek itu dalam lingkungan 10 kilometer mesti diberi bekalan bersama-sama dengan projek-projek haidro itu sendiri. Kita akan menentukan agensi pelaksanaan akan mengikut polisi ini dalam masa-masa yang akan datang, bahkan kalau tidak silap saya banyak kampung-kampung yang disebutkan oleh Ahli Yang Berhormat itu tadi memang sudah masuk dalam program kita dalam tahun yang akan datang, tahun 1986. Tetapi oleh kerana saya tidak mempunyai butir-butir yang tepat di depan saya sekarang, tidaklah saya berani menyebut dengan kenyataan yang lebih daripada itu.

Berbalik saya dengan pandangan Ahli Yang Berhormat dari Seremban, sebenarnya projek untuk melaksanakan rangkaian telekom di negara kita masa ini masih dijalankan oleh Jabatan Telekom. Apa yang dikatakan penswastan nampaknya ialah kontrak yang telah diserahkan kepada pihak-pihak swasta dalam masa-masa yang lepas. Misalnya, dalam melaksanakan projek rangkaian talian tempatan, memang Kerajaan memutuskan kira-kira 3 tahun yang lepas bagi tujuan kita melaksanakan dengan cepat lagi dan oleh kerana kita memerlukan rangkaian dan perkhidmatan telefon dengan cepat di negara kita ini, bahawa cara kita melaksanakan dalam masa-masa yang lampau tidak akan memberi kesan yang cukup. Dengan itu Kerajaan memutuskan memberi kontrak "turnkey" kepada empat kontraktor tempatan yang pada masa itu mempunyai kelayakan-kelayakan taraf "A" dalam senarai kontraktor telekom. Mereka dipercayai

mempunyai cukup kemampuan dan mempunyai experience yang cukup untuk melaksanakan projek ini; dan hasil dari itu Kerajaan memutuskan untuk memberi projek kepada mereka, dan bukan secara dipilih mata oleh kerana empat daripada mereka itu sahaja yang dipercayai mempunyai kemampuan dan experience yang cukup.

Dari segi kos projek ini juga, walaupun kita memberi anggaran kos dalam satu talian, bayaran yang sebenar ditetapkan mengikut bill of quantity, dengan izin, yang ditelitikan oleh pegawai-pegawai telekom sebelum bayaran itu dibuat. Peruntukan anggaran itu sebagai peruntukan untuk kita membuat estimate sahaja, tetapi bayaran yang sebenar tidak mengikut itu, tetapi mengikut bill of quantity yang sebenar dan mengikut pelan unit kos yang dikaji dengan teliti oleh pegawai-pegawai dan pihak telekom. Memang kita tidak mengatakan bahawa mereka yang telah melaksanakan projek ini berjaya dengan 100%nya setakat sekarang. Kita masih memerlukan pelaksanaannya ditingkatkan lagi dari apa yang telah kita dapat sekarang.

Bersabit dengan itemised telephone bill ini, sebenarnya ini bukan perkara baru, Tuan Pengerusi, dan perkara ini memang selalu ditimbulkan. Walau bagaimanapun, Kerajaan berpendapat selepas kita membuat pilot scheme di beberapa tempat, nampaknya kesan dari kita mengadakan itemised billing ini tidak memberi gambaran bahawa ianya ekonomik dari segi keadaan sekarang. Seperti yang saya biasa juga sebut, saya memang tahu bahawa negara Singapura negara jiran kita, ada mengeluarkan itemised billing, tetapi di sana sebagai satu tempat yang kecil, perkhidmatan panggilan telefon mereka dianggap sebagai panggilan luar negeri semuanya.

Kita di sini juga mengadakan itemised billing dari segi panggilan International Direct Dialling. Apa yang belum dilaksanakan ialah itemised billing dari segi panggilan Subscriber Trunk Dialling dalam negara sendiri. Ini kita berpendapat sekarang belum tiba masanya untuk kita melaksanakan perkara ini dan ini selaras juga dengan keadaan-keadaan dalam negara-negara yang lebih maju dari kita. Saya cuma tahu dua negara sahaja yang telah melaksanakan itemised billing ini seperti Amerika Syarikat; itu pun tidak keseluruhannya tetapi di tempat-tempat yang tertentu sahaja. Jadi saya berpendapat dan Kerajaan pun berpendapat belumlah masanya walaupun kita mengadakan itemised billing ini, bahkan dalam panggilan luar negeri, sungguhpun ada itemised billing, masih ada lagi timbul soalan di mana mereka tidak bersetuju dengan apa yang kita catatkan.

Dr Chen Man Hin: (*Bangun*).

Tuan Pengerusi: Yang Berhormat minta jalan.

Dr Chen Man Hin: Kalau tidak salah, saya tahu untuk telefon-telefon di bandar, Pejabat Telekom sendiri ada itemised billing, tetapi oleh sebab ini dikatakan rahsia maka tidak boleh diberitahu kepada orang lain atau siapa-siapa. Tetapi saya tahu ada subscribers' itemised billing. Tiap-tiap panggilan telefon atau call ada diambil dan diitemised. Itu saya tahu, tetapi oleh sebab ini rahsia, tak boleh diberitahu kepada rakyat.

Datuk Leo Moggie Anak Irok: Tuan Pengerusi, sebenarnya tidak ada. Cuma kalau pelanggan-pelanggan itu membuat teguran, kita boleh mengadakan dari segi checking pattern; itu kita boleh mengadakan. Tetapi secara amnya dan biasanya, tidak ada sekarang dan cuma di beberapa tempat sahaja adanya sebagai pilot scheme. Jadi itulah

jawapan kepada soalan yang dikemukakan oleh Ahli Yang Berhormat dari Seremban.

Ahli Yang Berhormat dari Sungai Besi membangkitkan gangguan elektrik. Ini juga perkara yang kita selalu dengar, cuma saya mengatakan perhatian memang sentiasa diambil bukan sahaja dari kedudukan Sungai Besi, tetapi di seluruh negara kita ini.

Di Sungai Besi khasnya satu punca keputusan pernah berlaku dalam rekod Lembaga Letrik Negara, iaitu banyak terjadi kerana mereka menggunakan elektrik secara haram dan ini meninggikan voltan yang lebih dari apa yang telah terdapat di tempat-tempat itu. Kita berharap supaya penduduk-penduduk tempatan itu tidak menggunakan secara haram api elektrik ini.

Mengenai Buku Panduan Telefon Bahasa Cina, saya mengatakan, Tuan Pengerusi, Kerajaan dan Jabatan Telekom sekarang telah membuat secara polisi, memadailah kita mencatat satu sahaja Buku Panduan Telefon menggunakan bahasa rasmi. Jadi tidaklah kita menimbang untuk mencatatnya dalam bahasa-bahasa lain.

Saya tidak suka mengambil peluang Dewan ini, oleh kerana sudah lambat pada petang ini. Walau bagaimanapun, sebelum saya duduk, saya sukalah hendak mengatakan bahawa apa-apa perkara yang disentuh oleh Ahli-ahli Yang Berhormat sebentar tadi akan diambil perhatian.

Tuan Pengerusi: Ahli-ahli Yang Berhormat, masalahnya ialah bahawa wang sejumlah \$74,640,500 untuk Maksud B. 57; \$10 untuk Maksud B. 58 dan \$10 untuk Maksud B. 59 di bawah Kementerian Tenaga, Telekom dan Pos jadi sebahagian daripada Jadual hendaklah disetujukan.

Masalah dikemuka bagi diputuskan, dan disetujukan.

Wang sebanyak \$74,640,500 untuk Maksud B. 57; \$10 untuk Maksud B. 58 dan \$10 untuk Maksud B. 59 diperintahkan jadi sebahagian daripada Jadual.

Tuan Pengerusi: Masalahnya ialah bahawa perbelanjaan sebanyak \$247,959,060 yang disebutkan dalam Maksud P. 57; \$403,149,000 untuk Maksud P. 58 dan \$10 untuk Maksud P. 59 dalam Anggaran Pembangunan, 1986 hendaklah diluluskan.

Masalah dikemuka bagi diputuskan, dan disetujukan.

Wang sebanyak \$247,959,060 yang disebutkan dalam Maksud P. 57; \$403,149,000 untuk Maksud P. 58 dan \$10 untuk Maksud P. 59 diluluskan jadi sebahagian daripada Anggaran Pembangunan, 1986.

Maksud B. 60 (Jadual)—

Maksud P. 60 (Anggaran Pembangunan, 1986)—

Tuan Pengerusi: Ahli-ahli Yang Berhormat, kita sekarang belum lagi masuk kepada Kementerian-kementerian yang dikehendaki untuk dibahaskan pada hari ini. Oleh yang demikian, saya mintalah supaya Ahli-ahli Yang Berhormat menolong saya menjimatkan masa supaya kita boleh dapat menghabiskan kedua-dua Kementerian pada hari ini juga; ataupun sekurang-kurangnya kita habis Kementerian Kebajikan Masyarakat dan selepas itu kita masuk kepada Kementerian Kerjaya. Saya harapkan kerjasama daripada Ahli-ahli Yang Berhormat sekalian.

Sekarang Kepala Bekalan B. 60 dan Kepala Pembangunan P. 60 di bawah Kementerian Kebajikan Masyarakat terbuka untuk dibahas. Ahli Yang Berhormat dari Tanjong Karang.

4.42 ptg.

Datin Paduka Hajjah Zaleha binti Ismail (Tanjong Karang): Tuan Pengerusi, di bawah Maksud B. 60 dan P. 60, Kementerian Kebajikan Masyarakat saya sukalah mengambil hanya 3 tajuk iaitu di bawah P. 60, Butiran 1 mengenai Keperluan Orang Tua-tua.

Janganlah kita dipersalahkan oleh masyarakat bahawa kita mengabaikan orang-orang tua. Masyarakat dan kita semua terhutang budi kepada orang-orang tua yang telah membuat sumbangan ke arah pembangunan dan kemajuan yang sedang kita nikmati hari ini. Di samping itu juga kita haruslah ingat bahawa dalam tempoh, mungkin satu dekad sahaja lagi, kita pula akan menjadi orang-orang tua.

Selaras dengan kesedaran ini, saya sukalah menyeru Kerajaan dalam dua perkara di bawah tajuk Orang-orang Tua ini, iaitu yang pertamanya ialah mengenai pencen. Kerajaan hendaklah sentiasa mengawasi arah inflasi supaya pencen yang dibayar kepada orang-orang tua ditambah pada masa-masa yang perlu bagi membolehkan mereka itu hidup dalam keadaan iaitu taraf hidup yang munasabah dan secara terhormat dan tidak berada dalam keadaan bimbang yang pencen mereka itu tidak mencukupi dan kebimbangan ini mungkin akan mendorong mereka menjalankan sesuatu perbuatan, mungkin mengemis misalnya, yang menjadi masalah sosial. Sungguhpun. . . .

Tuan Pengerusi: Yang Berhormat, pencen bukannya di bawah Kementerian. . . .

Datin Paduka Hajjah Zaleha binti Ismail: Di bawah Orang-orang Tua, Tuan Pengerusi.

Tuan Pengerusi: Ya, orang muda pun dapat pencen juga.

Datin Paduka Hajjah Zaleha binti

Ismail: Saya pun baru hendak cakap bahawa sungguh pun pencen bukan di bawah kuasa Kementerian Kebajikan Masyarakat, tetapi orang-orang tua adalah tanggungjawab Kementerian berkenaan. Jadi orang-orang tua yang pencen mungkin boleh dibantu oleh Kementerian Kebajikan Masyarakat. Mereka yang tidak berkeluarga umpamanya, bolehlah diletakkan di asrama-asrama di mana mereka ini boleh membayar sewa tempat tinggal dan juga makan mereka dan mungkin juga di bawah skim asrama ini boleh mereka dilibatkan dalam Skim-skim Keluarga Angkat di mana mereka boleh mendapat keluarga angkat iaitu ada kanak-kanak yang boleh menjadi cucu-cucu angkat mereka di mana mereka boleh memenuhi masa.

Yang keduanya, Tuan Pengerusi, ialah bagi mendorong masyarakat iaitu penyertaan masyarakat dalam masalah pembangunan sosial dan juga masalah membaiki keadaan sosial. Saya suka lah menyokong konsep bahawa penyertaan masyarakat ini mestilah dilaksanakan dan meminta supaya Kerajaan memberikan kemudahan-kemudahan untuk khidmat-khidmat yang diadakan oleh pertubuhan-pertubuhan sukarela. Misalnya, sekiranya sesuatu pertubuhan sukarela yang ingin memberikan khidmat yang boleh dapat membantu atau complement, dengan izin, khidmat-khidmat yang diberikan oleh Kementerian kepada golongan ini, maka bolehlah diberikan pelepasan cukai kepada derma-derma yang telah dapat dikumpulkan oleh satu-satu pertubuhan itu bagi projek-projek yang tertentu untuk orang-orang tua ini.

Yang ketiganya, Tuan Pengerusi, saya ingin bercakap di bawah Maksud B. 60 iaitu di bawah Perkhidmatan Pencegahan dan Pemulihan, Program 2.1—Perkhidmatan Keluarga dan Kanak-kanak. Saya suka lah

mengulang sekali lagi iaitu dalam Tahun Kanak-kanak Antarabangsa beberapa pertubuhan termasuklah Majlis Kebangsaan Pertubuhan Wanita Malaysia telah menganjurkan berbagai-bagai seminar yang telah membuat rumusan-rumusan dan satu Piagam Kanak-kanak yang mempunyai 10 prinsip telah dikemukakan kepada pihak Kerajaan, khususnya juga kepada Kementerian Kebajikan Masyarakat yang sehingga hari ini belum lagi dapat dilaksanakan dan saya menyerulah supaya Kementerian Kebajikan Masyarakat dapat meneliti Piagam Kanak-kanak yang dicadangkan ini demi menjaga keselamatan kebajikan kanak-kanak di negara kita kerana kita dapati bahawa dari sehari ke sehari semakin mendesak dalam keadaan sosial dan keluarga pun nampaknya begitu banyak masalah dalam menghadapi cabaran-cabaran hidup pada hari ini. Kanak-kanak bertambah ramai yang disiksa oleh orang-orang dewasa sama ada ahli-ahli keluarganya sendiri, ibu bapanya sendiri ataupun saudaramaranya sendiri dan ada di antara kanak-kanak ini dianiayai oleh orang-orang lain dan dijadikan hamba abdi oleh orang-orang ini. Jadi dengan adanya Piagam Kanak-kanak ini, kita yakin bahawa ianya dapat melindungi kanak-kanak yang ada di negara kita Malaysia.

Akhir sekali, Tuan Pengerusi, saya inginlah menyentuh mengenai keperluan kanak-kanak cacat, iaitu suka lah saya mencadangkan bahawa Kerajaan menubuhkan Badan Perunding yang boleh menyelaraskan berbagai kegiatan agensi Kerajaan dan swasta yang memberikan khidmat kepada kanak-kanak cacat, dan tugas utamanya ialah memulakan Sistem Pendaftaran.

Saya sedar bahawa Kementerian memang sudah ada memulakan Sistem Pendaftaran ini tetapi mungkin

agaknya belum begitu banyak agensi-agensi dan Jabatan-jabatan Kerajaan yang dilibatkan dalam Sistem Pendaftaran ini secara menyeluruh, iaitu untuk mendaftarkan semua orang-orang cacat ini dari berbagai-bagai tempat di Pejabat-pejabat Kebajikan Masyarakat sendiri, di hospital, klinik, sekolah, agensi kebajikan, Polis, Jabatan Pendaftaran, Pendaftaran Kelahiran dan Mati dan sebagainya. Jadi dengan adanya pendaftaran yang menyeluruh ini, lebih mudahlah pihak Kementerian sendiri dan juga badan-badan lain dapat menolong dan membantu usaha-usaha Kerajaan.

Saya juga berpendapat hanya dengan adanya satu perihal yang penting ini Perkhidmatan Pelajaran Khas hendaklah diperkukuhkan dan diperluaskan bagi kanak-kanak cacat ini dengan menambahkan lagi peluang-peluang latihan di dalam dan luar negeri untuk guru-guru Pelajaran Khas bagi semua kategori kecacatan terutamanya kanak-kanak cacat yang pada masa ini tidak diberi keutamaan seperti yang cacat akal dan yang pekak kerana tempat-tempat yang ada pada hari ini sama ada yang dilaksanakan oleh Kementerian Kebajikan Masyarakat ataupun oleh badan-badan sukarela adalah begitu terhad.

Tuan Pengerusi, saya menyokong peruntukan-peruntukan yang telah diperuntukkan bagi Kementerian Kebajikan Masyarakat di bawah Maksud B. 60 dan P. 60.

Tuan Pengerusi: Yang Berhormat dari Padang Rengas minta jangan panjang. Bolehkah berucap dalam 5 minit?

4.49 ptg.

Dato' Haji Saidin bin Haji Mat Piah: Insya Allah, Tuan Pengerusi, cuma ada satu dua point sahaja saya hendak sebutkan. Walau bagaimanapun, saya hendak merakamkan terima kasih

kepada Kementerian ini atas sumbangan perkhidmatannya kepada berbagai-bagai jenis manusia yang mendapat bantuan daripada Kementerian ini.

Pertamanya, saya suka hendak menyentuh Maksud B. 60, Butiran 1, muka surat 269 berkenaan dengan Pentadbiran. Apa yang saya hendak sebutkan di sini supaya pihak Kementerian ini akan dapat berusaha ke arah mempertingkatkan lagi mutu perkhidmatan terutama kepada pegawai-pegawai di peringkat Negeri dan Daerah-daerah, kerana sungutan-sungutan masih lagi kedengaran dari segi, umpamanya, kelewatan memproses permohonan-permohonan baru untuk mendapat Bantuan Am dan sebagainya, kelewatan menyampaikan Bantuan Am kadangkala sampai 3-4 bulan, kelewatan memberikan bantuan-bantuan peperiksaan yang diberi tidak tepat dengan masa yang diperlukan oleh orang ramai, kelewatan untuk membeli alat-alat seperti kaki palsu dan sebagainya yang kadangkala sampai bertahun-tahun dan kelewatan untuk memberikan Bantuan Bencana Alam.

Mungkinlah ada masalah-masalah kepada kakitangan ini sama ada kurang kakitangan dan sebagainya, tetapi walau bagaimanapun usaha-usaha ke arah mempertingkatkan mutu perkhidmatan ini hendaklah dibuat dengan bersungguh-sungguh supaya nama baik Jabatan ini tidak akan terjejas.

Perkara yang kedua, saya sekali lagi suka mengulangi, pada tahun sudah saya menyebutkan, bahawa sebenarnya masih banyak lagi masalah berkenaan dengan orang-orang yang cacat di negara kita ini supaya langkah-langkah yang positif patut diambil bagi memberi penerangan kepada masyarakat. Mungkin mereka tidak begitu faham tentang bagaimana

dan cara mana mereka boleh menghantar anak-anak mereka ke Pusat-pusat Pemulihan yang disediakan oleh Kerajaan di negara kita. Akan tetapi, saya merasa dukacita apabila melihat peruntukan di bawah P. 60, semuanya “token” sahaja—\$10, \$10. Jadi saya harap supaya pihak Kementerian Kewangan, jika ada perbelanjaan tambahan yang diminta oleh Kementerian ini, patutlah memberi pertimbangan memandangkan khidmat-khidmat yang telah diberikan oleh mereka ini adalah untuk menjaga imej negara kita.

Misalnya, dalam lawatan ke Sekolah Kanak-kanak Tengku Budriah malam itu, bila saya tanya, “Ini budak-budak mana?”, dia kata, “Ini anak-anak orang Burma yang tidur di tepi jalan, diambil, dibawa ke situ, bagi tanggung, bagi makan.” Semalam bila saya tanya mengenai pasukan pancaragam ini, dia kata, “Ini duduk main di tepi-tepi jalan, kita ambil dia bawa ke sini, kita latih, kita ajar.” Memanglah ini satu langkah yang sungguh murni, langkah yang terpuji. Sepatutnyalah usaha-usaha mereka yang baik ini diberi perhatian, janganlah dianggap sebagai Kementerian Kebajikan Masyarakat diberi “token”, “token” sahaja. Sekian, dengan itu saya menyokong di atas. . . .

Tuan Pengerusi: Ada lagi?

Dato' Haji Saidin bin Haji Mat Piah: Tidak, saya hendak tutup. Saya menyokong di atas permohonan Kementerian ini sebanyak \$50,952,950.

Tuan Pengerusi: Yang Berhormat dari Baling. Minta jalan panjang sangat.

4.54 ptg.

Tuan Haji Seroji bin Haji Haron (Baling): Tuan Pengerusi, saya mengucapkan terima kasih kerana

peluang yang diberi kepada saya pada petang ini begitu keemasan sekali bagi saya selaku Wakil Ahli Parlimen dari Baling.

Tuan Pengerusi: Kita tahu yang itu. Kita tahu, semua tahu.

Tuan Haji Seroji bin Haji Haron: Tuan Pengerusi, saya akan bercakap berhubung dengan muka surat 269, Butiran 3, Perkhidmatan Pembangunan Sosial. Saya berterima kasih banyak terutama sekali kepada Kementerian ini yang mana dengan usaha yang begitu gigih dan begitu bersungguh-sungguh bagi mengatasi masalah dua bencana yang telah berlaku di Baling; terutama sekali pada 28hb baru-baru ini iaitu dengan dilanda oleh banjir yang mana banjir ini agak besar berlaku yang kita hadapi sejak 20 tahun yang lalu, yang mana telah memusnahkan banyak, bukan sahaja rumah-rumah yang telah rosak dibuat oleh banjir bahkan juga tanaman begitu juga ternakan dan sebagainya dan telah mengakibatkan seorang telah terbunuh dengan hasil daripada banjir tersebut. Selain daripada itu beberapa buah titi dan juga jalan telah rosak yang mana bernilai lebih kurang \$200,000.

Tuan Pengerusi, saya mengucapkan terima kasih kepada Kementerian ini iaitu berhubung dengan menolong membawa makanan dan membuat perlindungan kepada mangsa banjir yang terdiri daripada 2,000 keluarga yang telah terancam dengan bencana ini. Saya mengucapkan terima kasih kepada Kementerian ini, iaitu “terima kasih daun keladi, kalau boleh bagi lagi”.

Perkara yang kedua, sepertimana yang kita maklum, iaitu trajedi di Kampung Memali. Juga telah dimain peranan yang penting oleh Kementerian ini, bukan sahaja menolong untuk mententeramkan

keadaan bersama dengan anggota-anggota keselamatan, bahkan juga telah memberi makanan selama beberapa hari. Di sini saya sebagai Wakil Rakyat mengucapkan terima kasih banyak di atas usaha yang telah diberikan secara spontan yang mana pada kali yang akhir saya balik di kawasan, saya dapati bahawasanya banyak rakyat berterima kasih dan mereka tahu bahawa Jabatan Kebajikan Masyarakat itu begitu baik terhadap kebajikan rakyat.

Sekian, saya menyokong peruntukan bagi Jabatan Kebajikan Masyarakat.

Tuan Pengerusi: Yang Berhormat dari Tenggaroh, minta jangan panjang.

4.56 ptg.

Tuan Khadri bin Sabran (Tenggaroh): Tuan Pengerusi, saya terus pergi kepada Butiran 3, Perkhidmatan Pembangunan Sosial.

Dalam aspek ini, saya ingin mengucapkan berbanyak-banyak terima kasih kepada Kementerian yang telah menyatakan di dalam Dewan yang mulia ini beberapa hari yang lalu untuk meneliti cadangan bagi mempercepatkan pembayaran bantuan yuran peperiksaan kepada murid-murid miskin yang akan menduduki peperiksaan SRP, SPM, STP dan sebagainya. Saya berharap agar Kementerian ini bukan hanya sekadar meneliti bagi mempercepatkan pembayaran yuran tersebut malah pada masa-masa akan datang agar mempercepatkan, tidak lagi meneliti dan terus kepada mempercepatkan pembayaran yuran peperiksaan kepada murid-murid yang benar-benar memerlukan bantuan daripada Kementerian Kebajikan Masyarakat, dan membantu mereka untuk membayar yuran peperiksaan SRP, SPM, STP di sekolah-sekolah.

Dengan adanya langkah pencepatan pembayaran yuran peperiksaan, ini akan mengurangkan kesulitan kepada murid-murid yang miskin untuk meminjam di sana, meminjam di sini bagi membayar yuran peperiksaan di samping memberikan kerjasama yang baik kepada pihak pentadbiran sekolah bagi membereskan pengutipan yuran-yuran peperiksaan ini untuk diserahkan segera kepada Bahagian Peperiksaan Kementerian Pelajaran. Dengan ini saya kira kerjasama di antara Kementerian Kebajikan Masyarakat dan Kementerian Pelajaran ada terjalin dengan erat dan mewujudkan persefahaman yang baik di antara kedua Kementerian ini.

Tuan Pengerusi, saya beralih kepada Butiran 3.2, Latihan Kemajuan Kerjaya. Di dalam negara kita ini saya rasa Kementerian Kebajikan Masyarakat telah pun mewujudkan banyak Pusat-pusat Latihan Kemahiran, kemahiran untuk kerja tangan, bengkel motor mekanik dan sebagainya. Sebagai contohnya, di tempat saya, telah pun didirikan satu pusat yang berkenaan di mana saya kira, penubuhan pusat ini banyak memberikan bantuan bimbingan kepada pelatih-pelatih yang dipilih masuk bagi mengikuti latihan-latihan kemahiran yang diadakan di dalam pusat-pusat tersebut.

Walau bagaimanapun, saya amat berharap kepada Kementerian Kebajikan Masyarakat supaya di dalam kita memberikan latihan kemahiran kepada pelatih-pelatih yang dipilih, hendaklah Kementerian ini mendapatkan kerjasama yang baik dengan Jabatan Kebudayaan, Belia dan Sukan dan mendapatkan kerjasama yang baik dengan lain-lain jabatan. Jabatan Kebudayaan, Belia dan Sukan, saya rasa ada juga mendirikan Pusat-pusat Latihan

Kemahiran yang sama untuk para belia. Kemudian pihak MARA juga ada mempunyai Institut-institut Latihan Kemahiran (IKM) misalnya. Jadi tiap-tiap Kementerian nampak gayanya dalam konteks ini, apa yang saya tahu, sudah ada tiga Kementerian yang ada mempunyai Pusat Latihan Kemahiran di mana objektif Pusat Latihan Kemahiran ini saya rasa adalah sama sahaja.

Saya bimbang jika sekiranya tiap-tiap Kementerian membuat perhitungan untuk mendirikan Pusat-pusat Latihan Kemahiran masing-masing, maka pada satu ketika yang akan datang akan mewujudkan pula beberapa "conflict of interests", dengan izin, di antara Kementerian-kementerian yang berkenaan yang memberikan latihan-latihan kemahiran kepada penuntut-penuntut yang terpilih.

Dalam hubungan ini sukalah saya mencadangkan kepada tiga Kementerian yang telah saya sebutkan iaitu Kementerian Kebajikan Masyarakat yang ada juga pusat latihan kemahirannya, Kementerian Kebudayaan, Belia dan Sukan yang juga ada mendirikan pusat latihan kemahirannya dan Kementerian Pembangunan Negara dan Luar Bandar melalui MARA dengan Institut Kemahiran MARA, supaya berunding daripada masa ke masa membincangkan masalah "syllabus", masalah tenaga pengajar dan sebagainya bagi digunakan di dalam pusat-pusat latihan kemahiran tersebut, di samping pada masa-masa yang akan datang memperhitungkan juga masalah kemungkinan ada di antara mereka yang telah mengikuti latihan kemahiran di satu pusat anjuran Jabatan Kebudayaan, Belia dan Sukan, kemudian memasuki pula pusat latihan kemahiran anjuran Jabatan Kebajikan Masyarakat, di samping itu telah menerima kemahiran di pusat ini, pergi pula

memasuki untuk latihan kemahiran di Institut Kemahiran MARA, sedangkan ramai para belia lain, yang saya kira bilangannya akan bertambah dari tahun ke setahun mohon untuk memasuki pusat-pusat latihan kemahiran ini. Perkara ini saya harap dapat diselaraskan di antara tiga Kementerian, seperti yang telah saya sebutkan tadi.

Tuan Pengerusi, secara ringkasnya saya beralih kepada Maksud Pembangunan 60, Butiran 2 (x)—Ladang untuk Orang-orang Cacat Akal di kawasan DARA, Pahang di mana anggaran perbelanjaan bagi tahun 1986 hanya diberikan secara token sebanyak \$10 sahaja. Berkaitan dengan perkara ini saya berharap kepada Kerajaan agar menitikberatkan bagi menyegerakan pembentukan ladang untuk orang-orang cacat di kawasan DARA, Pahang ini di mana anggaran projek asalnya berjumlah sebanyak \$1.7 juta. Saya menyatakan demikian berasaskan kepada contoh mereka yang tinggal di Desa Bina Diri, Mersing di mana sebahagian besar daripada mereka telah pun ditempatkan di pusat tersebut melebihi daripada 3 tahun dan ada pula di antara mereka yang telah benar-benar siuman, benar-benar pulih, tetapi mereka kalau hendak dikeluarkan daripada pusat tersebut, mereka tak tahu hendak pergi ke mana, mereka tak tahu sanak-saudara mereka di mana berada dan seolah-olahnya mereka ini kehilangan punca untuk meneruskan penghidupan mereka apabila mereka dibebaskan daripada Pusat Bina Diri, Mersing itu tadi.

Oleh hal yang demikian, jika sekiranya ladang ini segera diwujudkan oleh Kerajaan, maka bolehlah peluang penempatan bagi mereka untuk meneruskan penghidupan mereka selaku seorang petani ataupun selaku seorang

penternak, diteruskan penghidupan mereka di dalam ladang yang dirancang untuk diadakan di kawasan DARA, Pahang ini. Jadi, saya berharap kepada Kementerian Kebajikan Masyarakat agar memberikan penekanan yang kuat terhadap pelaksanaan projek ladang untuk orang-orang cacat di kawasan DARA, Pahang ini pada masa-masa yang akan datang bagi kepentingan mereka yang telah berjaya dipulihkan oleh Kementerian melalui pusat-pusat pemulihan yang banyak diadakan di dalam negara kita ini.

Tuan Pengerusi, sekian sahaja dan akhir sekali saya menyokong Anggaran Belanjawan bagi Kementerian Kebajikan Masyarakat tahun 1986.

Tuan Pengerusi: Kementerian menjawab.

5.05 ptg.

Setiausaha Parlimen Kementerian Kebajikan Masyarakat (Tuan Jawan anak Empaling): Tuan Pengerusi, saya ucapkan berbanyak terima kasih kepada Ahli-ahli Yang Berhormat yang mengambil bahagian dalam perbahasan di atas Anggaran Perbelanjaan Kementerian Kebajikan Masyarakat.

Kementerian memang sedar bahawa betapa pentingnya orang-orang tua kita di negara ini. Oleh sebab tidak ada orang tua, orang muda mungkin pun tak ada juga. Oleh itu, kita ambil berat atas orang-orang tua kita. Oleh kerana kita mengambil berat atas perkara orang-orang tua di negara kita, sebab itu beberapa rancangan kepada orang-orang tua telah dikendalikan oleh Kementerian saya. Bantuan ini adalah berjenis-jenis. Umpamanya, bantuan untuk orang tua berumur 60 tahun dan lebih, sekiranya orang tua itu tidak ada saudara-mara, tidak ada kawan, tidak

ada sesiapa, kita membantu mereka dan kita juga menggalakkan penyertaan masyarakat supaya orang tua ini ada seorang yang boleh menjaga dia dan bantuan kewangan kita beri kepada orang tua seperti ini supaya mereka ini boleh tinggal di kampung halaman mereka sendiri dan akan terpaksa menerima perlindungan dari institusi oleh kerana mereka tidak mempunyai sahabat atau saudara-mara. Bantuan lain-lain kepada orang tua diberi juga melalui institusi untuk orang tua. Kita ada 8 buah institusi untuk orang tua. Saya ingat Yang Berhormat dari Tanjong Karang tak mahu tinggal di sana, tak eloklah kata dia, tetapi orang tua kita di sana kata elok, elok. Lapan buah institusi itu menggunakan perbelanjaan \$5.5 juta untuk kita memelihara dan memberi bantuan kepada orang yang tinggal di sana.

Begitu juga kita mementingkan orang yang kurang bernasib baik, seperti orang cacat. Tuan Pengerusi, kita ada berbagai rancangan untuk orang cacat. Di bawah Kementerian saya ditubuhkan satu bahagian, iaitu Bahagian Pemulihan, ditubuhkan pada masa dahulu hingga sekarang, dan Bahagian ini bertujuan untuk memberi perkhidmatan dan pertolongan kepada orang cacat supaya mereka dalam golongan ini dapat berdikari dan seterusnya menolong mereka mencapai tahap yang maksima di dalam hidup, sesuai dengan kebolehan dan keupayaannya. Untuk menunaikan hasrat ini, Kementerian saya telah menyediakan 7 buah institusi untuk Perkhidmatan Pemulihan Orang-orang Cacat dan ini juga memakan belanja yang besar sekali.

Untuk tujuan yang sama juga, Kementerian saya membantu badan-badan sukarela yang mengendalikan 30 buah pusat pemulihan dan bantuan kewangan juga disalurkan kepada institusi itu untuk membantu orang

cacat. Orang-orang cacat yang telah dipulihkan di bawah Kementerian dan badan sukarela ada mendapat kerja di beberapa tempat selepas mendapat latihan di institusi pemulihan kita; dan juga kita memberi elaun pekerja cacat kepada orang cacat yang berpendapatan rendah sekali yang tidak cukup untuk sara hidup mereka. Selain dari itu juga, Tuan Pengerusi, Kementerian saya telah melancarkan kempen pendaftaran orang-orang cacat melalui beberapa agensi. Kita harapkan orang-orang cacat boleh mendaftarkan diri dan kita juga meminta kerjasama dari beberapa jabatan di bawah Kementerian-kementerian supaya dapat kita bekerjasama.

Mengenai pusat latihan kemahiran yang dikendalikan oleh beberapa Kementerian seperti yang disebutkan oleh Ahli Yang Berhormat dari Tenggaroh tadi, di Kementerian saya kita memang bekerjasama umpamanya, Kementerian Kebudayaan, Belia dan Sukan dan juga Kementerian-kementerian yang lain. Memang kita ada bekerjasama dan soal kerja-kerja atau "duplication of work" dengan izin, memang tidak ada timbul oleh sebab target groups, dengan izin, yang diberi latihannya itu adalah berbeza sedikit. Oleh sebab itu tidak ada masalah dalam perkara ini.

Mengenai teguran Ahli-ahli Yang Berhormat yang lain atas beberapa perkara di bawah Kementerian saya, Kementerian saya akan mengambil perhatian; dan sekiranya dapat difikirkan baik dan keadaan mengizinkan kita, saya percayalah kita akan mengambil berat atas perkara-perkara yang disebutkan oleh Ahli-ahli Yang Berhormat tadi.

Tuan Pengerusi: Ahli-ahli Yang Berhormat, masalahnya ialah bahawa wang sejumlah \$50,115,800 untuk Maksud B. 60 di bawah Kementerian Kebajikan Masyarakat jadi

sebahagian daripada Jadual hendaklah disetujukan.

Masalah dikemuka bagi diputuskan, dan disetujukan.

Wang sebanyak \$50,115,800 untuk Maksud B. 60 diperintahkan jadi sebahagian daripada Jadual.

Tuan Pengerusi: Masalahnya ialah bahawa perbelanjaan sebanyak \$837,150 yang disebutkan dalam Maksud P. 60 dalam Anggaran Pembangunan, 1986 hendaklah diluluskan.

Masalah dikemuka bagi diputuskan, dan disetujukan.

Wang sebanyak \$837,150 untuk Maksud P. 60 diluluskan jadi sebahagian daripada Anggaran Pembangunan, 1986.

Maksud B. 61 (Jadual)—

Maksud P. 61 (Anggaran Pembangunan, 1986)—

Tuan Pengerusi: Kepala Bekalan B. 61 dan Kepala Pembangunan P. 61 di bawah Kementerian Kerjaraya terbuka untuk dibahas. Ahli Yang Berhormat dari Balik Pulau.

5.15 ptg.

Tuan Shamsuri bin Md. Saleh (Balik Pulau): Tuan Pengerusi, saya ucapkan terima kasih kerana memberi peluang saya bercakap dalam membahaskan peruntukan kepada Kementerian Kerjaraya. Saya suka menyentuh tentang P. 61, Butiran 8 (iii) muka surat 277, iaitu Pemberian Bantuan kepada Majlis Perbandaran untuk membuat Jalan-jalan Raya.

Di sini sekali lagi saya suka membuat teguran—ditulis di sini Majlis Perbandaran George Town. Nampaknya Kementerian Kerjaraya ini telah out-of-date, dengan izin, ketinggalan zaman, kerana sudah empat tahun lebih "Majlis

Perbandaran George Town” ditukar nama kepada “Majlis Perbandaran Pulau Pinang”—saya menarik perhatian kepada Kementerian yang berkenaan. Saya pun tidak tahu siapa yang akan menerima. Yang Berhormat Menteri pun saya tidak nampak.

Tuan Pengerusi: Ya, tidak mengapa, nanti dia boleh selit-selit ke mari. Sila teruskan.

Tuan Shamsuri bin Md. Saleh: Ya, tetapi saya hendak minta perhatian ini, sebab nama George Town ini sudah ditukar kepada Majlis Perbandaran Pulau Pinang. Bila disebut “George Town” ertinya peruntukan itu untuk hanya dalam bandar sahaja padahal sekarang ini Majlis Perbandaran George Town yang baru, yang namanya Pulau Pinang itu, meliputi seluruh pulau termasuk kawasan-kawasan di luar bandar. Hari ini di Pulau Pinang dan Seberang Perai tidak ada lagi kawasan luar bandar, semuanya di bawah Majlis Perbandaran—untuk pulau, Majlis Perbandaran Pulau Pinang, atau ringkasannya M.P.P.P. dan untuk Seberang Perai, M.P.S.B., Majlis Perbandaran Seberang Perai. Diminta Kementerian yang berkenaan jangan buat silap lagi. Bila silap ini, yang ruginya ialah orang-orang di luar bandar, sebab bila disebut “George Town”, ia hanya meliputi satu kawasan yang sangat kecil dan peruntukannya tentulah kecil.

Jadi dalam hubungan ini, Tuan Pengerusi, saya berharaplah supaya lebih peruntukan ini dapat diberi kerana kawasan-kawasan di luar bandar berkehendakkan peruntukan yang lebih untuk jalan-jalan terutama untuk penyenggaraan atau maintenance, dengan izin. Banyak jalan-jalan di luar bandar itu tidak diselenggarakan dengan baik, banyak yang rosak-rosak dan sebagainya. Jalan-jalan itu yang sepatutnya dilalui

oleh motokar, misalnya, yang beratnya 3 tan apabila pembangunan berlaku dilalui oleh lori-lori yang beratnya 10, 12 tan, dan juga trailer. Apabila tiga, empat trailer lalu, jalan-jalan ini rosak dan memerlukan penyenggaraan, pembaikan dan pemulihan. Dengan peruntukan yang begini kecil maka tidak sampailah perkhidmatan itu kepada jalan-jalan di luar bandar di mana sekarang ini luar bandar itu pun meliputi kawasan Majlis Perbandaran Pulau Pinang. Saya sangat berharap supaya pihak Kementerian dapat menambahkan lagi peruntukan ini kerana kawasan yang akan menerima khidmat ini adalah berkali ganda lebih besar daripada kawasan George Town yang lama.

Tuan Pengerusi, saya juga suka menyentuh tentang Butiran 20, muka surat yang sama, di bawah P. 61, iaitu Skim Mengatasi Kesesakan Lalulintas Pulau Pinang. Yang dimaksudkan di sini ialah jalan daripada persimpangan Jalan Masjid Negeri, yang dahulu namanya “Green Lane” dan sekarang sudah ditukar kepada Jalan Masjid Negeri, hingga ke Lapangan Terbang. Jalannya sudah dibuat empat lorong, dua lorong di kiri dan dua di kanan—jadi empat lorong.

Tuan Pengerusi, semenjak jalan skim mengatasi kesesakan lalulintas Pulau Pinang ini siap, memanglah kita faham bahawa tiap-tiap pembangunan menghendaki pengorbanan. Maksud pengorbanan ini sangat luas. Bila hendak kita buat kemajuan atau pembangunan, barangkali ini melibatkan rumah-rumah yang sedia ada, pokok buah-buahan dan banyak lagi, tetapi jalan empat hala, empat lorong, yang bermula daripada simpang Jalan Masjid Negeri ke Lapangan Terbang ini bukan sahaja menghendaki pengorbanan rumah-rumah di tepi jalan yang berkenaan, pokok-pokok dan juga lain-lain bangunan tetapi juga hari ini memakan korban nyawa manusia.

Setiap hari ada sahaja kemalangan jalan raya berlaku di sepanjang jalan ini yang lebih kurang 5 batu panjangnya. Sebabnya berlaku demikian, Tuan Pengerusi—bagi kebetulan, ada Yang Berhormat Menteri—kerana jalan ini ialah jalan yang paling sibuk di Pulau Pinang, jalan inilah jalan yang menuju ke Lapangan Terbang, jalan inilah jalan yang menuju ke kawasan free trade zone, kawasan perdagangan bebas, di mana ada 35 buah kilang dan di setiap kilang ini tidak kurang daripada 1,000 orang bekerja; kalau 35 buah kilang berapa ribu orang bekerja dan berapa ratus buah bas yang sentiasa menggunakan jalan ini. Orang-orang yang tinggal di tepi jalan itu, kalau telinganya nipis, tidak boleh tidur dari pagi sampai pukul 2.00 malam, sebab tidak habis bas tadi mengangkut. Masalahnya jika kadang-kadang bas ini terlewat, untuk hendak mengejar masa, mereka lari sampai 80/90 batu sejam, mereka tidak kira orang di kiri kanan lagi dan nyawa manusia sangat murah kepada mereka ini. Jikalau disuruh pihak polis lalulintas menghantar saman, saya fikir satu hari 20 atau 30 buah bas itu boleh disaman. Kerana hendak mengejar masa ini, mereka ini tidak peduli langsung tentang nyawa manusia. Inilah yang menyebabkan berlakunya kemalangan. Kemalangan ini melibatkan orang-orang yang menunggang motosikal dan orang-orang yang berjalan kaki.

Untuk pengetahuan Tuan Pengerusi dan Yang Berhormat Menteri, sepanjang jalan yang paling sibuk ini, ada 8 buah sekolah—empat buah Sekolah Kebangsaan, tiga buah Sekolah Jenis Kebangsaan (Cina) dan sebuah Sekolah Tamil. Ini sekali lagi saya minta perhatian Yang Berhormat Menteri.

Saya sebagai Wakil Rakyat yang melibatkan kawasan yang berkenaan telah pun menyatakan kepada Yang

Berhormat Timbalan Menteri supaya dibina jejantas untuk mengatasi masalah orang yang hendak menyeberang jalan. Kalau kita pergi tengok di kawasan itu, tunggu 10 minit pun kita tidak boleh menyeberang lagi jalan itu oleh sebab lalulintas itu begitu banyak. Jadi, ini membuang masa kalau kita hendak melintas jalan. Saya haraplah perkara membina jejantas menyeberangi jalan dari Simpang Jalan Masjid Negeri ke Lapangan Terbang ini sangat mustahak untuk kepentingan orang ramai yang tinggal sepanjang jalan ini. Saya merayulah pihak Kementerian Kerjaraya supaya memberi keutamaan yang paling tinggi (top priority) untuk membina jejantas ini supaya orang-orang dikiri kanan jalan ini dapat kemudahan untuk melintas dan tidaklah mereka ini menyabung nyawa untuk melintasi jalan sepanjang 5 batu yang saya katakan ini.

Tuan Pengerusi, kalau kita lihat keadaan jalan sepanjang 5 batu ini, rumah orang tidak putus-putus; daripada Simpang Masjid Negeri sampai ke Lapangan Terbang, tidak putus-putus ada rumah orang, ertinya begitu ramai penduduk dan begitu sesak keadaannya. Jadi, sekurang-kurangnya kena dibina 5 jejantas—itu sekurang-kurangnya. Jadi, dengan adanya jejantas ini, kita haraplah masalah murid-murid sekolah terutamanya dan orang tua-tua yang hendak melintas, menyeberang jalan ini dapatlah diatasi dan tidaklah mereka ini terdedah kepada keadaan bahaya kemalangan yang begitu dasyat yang telah banyak meragut nyawa orang di sepanjang jalan ini.

Jadi, Tuan Pengerusi, saya fikir cukuplah setakat itu dan terima kasih kerana diberi peluang kepada saya ini. Sekali lagi saya merayu supaya perkara ini diberi keutamaan yang tinggi oleh Yang Berhormat Menteri, dan saya menyokong peruntukan yang

telah diberi kepada Kementerian Kerjaraya ini.

Tuan Pengerusi: Yang Berhormat dari Sungai Petani.

5.25 *ptg.*

Puan Hajjah Wan Zainab binti M. A. Bakar (Sungai Petani): Tuan Pengerusi, saya suka merujuk kepada B. 61, Butiran 3—Bekalan Air.

Tuan Pengerusi, saya sungguh dukacita, sungguhpun kita telah merdeka 28 tahun, masih banyak lagi kampung-kampung di negara kita belum menikmati bekalan air paip. Pada kita di bandar besar, kita tidak merasa pahit maungnya tetapi rakyat di luar bandar, apabila kita melawat di kampung-kampung, mereka bertanya bilakah akan sampai paip-paip air di kampung-kampung mereka. Kadang-kadang ada kalanya mereka merasa marah disuruhnya kita minum air telaga mereka yang ada di situ, kadang-kadang payau, kadang-kadang berselut. Kalau tidak salah saya, kata Yang Berhormat Menteri Kerjaraya pada tahun 2000 baru kita akan dapat bekalan air paip dengan penuhnya di negara kita ini—mungkinkah kampung-kampung yang tidak ada paip air itu akan dibekalkan dengan paip-paip air. Tetapi cuba kita fikir tahun 2000 itu—sekarang baharu tahun 1985—ini bermakna sehingga 15 tahun lagi yang mereka di kampung-kampung tidak dapat menikmati air paip.

Tuan Pengerusi: 15 tahun, Yang Berhormat tidak lama. Semalam dia kata 1,000 tahun pun tidak lama! (*Ketawa*).

Puan Hajjah Wan Zainab binti M. A. Bakar: Tetapi kita di bandar besar ini, kalau tambah-tambah di Kuala Lumpur ini, kita kata 15 tahun itu cepat; tetapi mereka yang tinggal begitu lama semasa penjajah, masa sudah merdeka ini, mereka akan rasa

lebih lama daripada kita. Jadi, 15 tahun itu, Yang Berhormat Menteri Kerjaraya, saya rasa adalah lama sangat dan tolong bagilah cepat lagi daripada masa itu. Kadang-kadang bila kita masuk di sana, kita sendiri pun berfikir, setelah dilihat bangunan-bangunan mencakar langit di bandar-bandar besar ini, apatah salahnya kita tak usahlah buat bangunan-bangunan itu, dan kita rasa projek-projek itu pun membazir. Kalau kita kata keadaan sekarang ini meleset, bagi orang-orang kampung, bila kita cakap meleset, meleset, lama-lama sangat itu mereka akan rasa jemu. Jadi, tolonglah, Yang Berhormat Menteri, cepatkan bekalan air paip itu di kampung-kampung.

Lagi satu perkara, pada muka surat 281, kalau tidak salah saya, Butiran 65—Rancangan-rancangan Bekalan Air Negeri Kedah, Butiran kecil (iii) iaitu Bekalan Air Kedah Tengah—Kampung Petani. Jadi, Kampung Petani ini, saya rasa bukan Sungai Petanikah—dibubuh “Petani” sahaja di situ—atau ini tersilapkah? Saya rasa ini tersilap juga. Jadi, bagi negeri Kedah, kita ada 13 kawasan Pilihanraya Parlimen. Kadangkala agihan daripada Kementerian kepada negeri Kedah ini tidak meliputi kepada semua kawasan Pilihanraya Parlimen, kerana agihan itu tidak tepat—ada setengah kawasan dapat lebih dan ada setengah kawasan itu tertinggal. Jadi, di sinilah kadangkala kita rasa ini tidak berpatutan. Saya haraplah agihan itu dapat dibagi ke seluruh tiga belas kawasan Pilihanraya Parlimen.

Satu lagi perkara, Tuan Pengerusi, berkenaan dengan jambatan-jambatan. Pada satu masa dahulu saya ada membawa Yang Berhormat Timbalan Menteri Kerjaraya untuk melihat satu jambatan, iaitu jambatan panjang Kuala Ketil. Tuan Pengerusi, saya tidak mintalah jambatan itu

untuk motokar ataupun kenderaan-kenderaan besar. Melihat penoreh-penoreh getah dan juga kanak-kanak sekolah, sungguhpun ada jalan yang baharu, tetapi kalau mereka hendak ke sekolah terpaksa mengayuh basikal, kalau tidak salah saya sepanjang empat batu setengah. Memandangkan kanak-kanak kecil ini, apatah kiranya patutkah tidak kita membuat jambatan panjang Kuala Ketil tadi. Kalau tidak salah saya, rekabentuk telah dibuat.

Mengikut Laporan Jawatankuasa Tindakan Negeri, Yang Berbahagia Datuk James telah berkata rekabentuk jambatan telah dibuat. Saya minta ini hanya untuk kanak-kanak sekolah yang naik basikal dan juga untuk penoreh-penoreh getah yang menggunakan motosikal. Jadi, mereka akan sangat-sangatlah bersyukur dan berpuas hati jika sekiranya jambatan ini dibentuklah dengan secepat mungkin. Sungguhpun pada masa akan datang ini tidaklah termasuk dalam kawasan Parlimen Sungai Petani, kita tidak kiralah kawasan mana, tetapi kita memandang kepada orang-orang miskin yang menoreh getah. Kadangkadang kalau kita duduk selama 10 minit, kita boleh nampak—Yang Berhormat Timbalan Menteri telah pergi di sana—beberapa banyak motosikal dengan timba-timba penoreh getah itu melalui di situ. Mereka tidak takut mati sedangkan jambatan yang ada sekarang ini berlopak-lopak dan ikut kajian besi-besi di jambatan itu pun sudah reput. Sekarang ini pula musim banjir dan kita rasa bimbang dan rasa tidaklah begitu seronok kalau ada apa-apa kemalangan. Jadi, saya sangat berharap kepada Yang Berhormat Menteri Kerjaraya dapat membina jambatan itu, kalau tidak berapa lebar pun, setakat 6 kaki pun cukup.

Jadi, itulah permintaan saya dan saya menyokong peruntukan bagi

Kementerian Kerjaraya. Sekian, terima kasih.

Tuan Pengerusi: Yang Berhormat dari Tawau.

5.30 ptg.

Tuan Kan Yau Fah (Tawau): Tuan Pengerusi, suka saya hendak mengambil bahagian dalam membincangkan Belanjawan untuk Kementerian Kerjaraya. Saya mengucapkan terima kasih kepada Kerajaan kerana telah memperuntukkan jumlah yang besar bagi pembinaan dan memperbaiki beberapa projek jalan raya di Sabah tahun hadapan. Bagaimanapun, saya suka mendesak Kerajaan dalam hal ini untuk mengkaji projek mana yang patut diberi keutamaan. Adakah projek-projek jalan yang diberi peruntukan tahun hadapan di Sabah lebih memerlukan dari yang diberi hanya peruntukan \$10?

Tuan Pengerusi, suka saya merujuk kepada muka surat 280, Butiran 55 (iv) dan (v) menunjukkan dua projek jalan iaitu Memperbaiki Jalan dari Langkon ke Tandek dan Jalan Raya Tandek/Pitas/Kenibongan yang telah diperuntukkan hanya \$10 sebagai tanda sahaja.

Pada pendapat saya projek jalan tersebut terletak antara Bengkokah Peninsula dan Kota Marudu sepatutnya diberi keutamaan dalam Belanjawan tahun hadapan. Ada beberapa sebab dan alasan yang konkrit mengapa pembinaan jalan ini mesti dimasukkan dalam senarai utama:

Pertama, kawasan ini mengandungi golongan penduduk yang paling miskin di Sabah. Walaupun penduduknya miskin tetapi potensi pembangunan adalah sangat baik.

Kedua, potensi bagi pembangunan ini telah pun disahkan oleh Kerajaan. Kerajaan telah pun meminta Bank

Dunia meminjamkan sebanyak lebih kurang \$200 juta kepada "SAFQDA" bagi penanaman semula hutan dan skim pembangunan.

Oleh yang demikian, Tuan Pengerusi, oleh kerana kawasan di Peninsular Bengkoh dan Daerah Kota Marudu adalah kawasan yang tersangat miskin di Malaysia dalam segi taraf hidup tetapi akan menjadi kaya sekiranya dibangunkan dengan betul, adalah munasabah dan wajar Kerajaan membuat peruntukan kepada pembinaan dan pembangunan projek Jalan Langkon/Tandek/Pitas/Kenibongan tahun hadapan. Penduduk di kawasan itu telah menunggu sangat lama projek jalan tersebut di atas.

Tuan Pengerusi, memandangkan apa yang baru sahaja saya katakan, suka saya hendak meminta penjelasan daripada Yang Berhormat Menteri Kerjaraya mengapa tiada peruntukan dibuat dalam Belanjawan 1986 bagi projek Jalan Raya Langkon/Pitas/Kenibongan.

Saya juga suka meminta Yang Berhormat Menteri menerangkan alasan-alasan bagi memberi keutamaan yang tinggi kepada lain-lain projek jalan raya, seperti jalan dari Sapi ke Nangoh dan Jalan Baru Sasapan Valley, Ranau dalam Butiran 55, muka surat 280. Menurut penjelasan yang diberi oleh Yang Berhormat Menteri, sekurang-kurangnya penduduk Sabah akan mengetahui keadaan sebenar perkara ini.

Tuan Pengerusi, pada pendapat saya pembinaan projek jalan raya di Sabah hendaklah sejauh mana yang mungkin diberi kepada kontraktor tempatan dan bukan kepada kontraktor asing. Bukan sahaja kontraktor asing menyebabkan pengaliran matawang asing kita tetapi mereka menafikan kontraktor

tempatan beberapa peluang. Saya berharap semua tender jalan raya yang dibiayai oleh Kerajaan Persekutuan mulai tahun hadapan akan dijalankan mengikut semangat dan garis panduan yang akan memberi keadilan kepada semua kontraktor tempatan di Sabah dan sekiranya benar bahawa kontraktor asing ada menyertai tender, saya syorkan supaya Kerajaan mengadakan tender semula projek-projek itu kepada umum sekali lagi.

Tuan Pengerusi, saya suka hendak mendesak Kerajaan supaya mengkaji peraturan tender JKR berkaitan dengan projek-projek kecil di Sabah supaya kontraktor-kontraktor kecil juga dapat mengambil bahagian. Pada masa ini biasanya kontraktor yang sama atau kumpulan yang sama mendapat semua kerja sepanjang masa. Tidak tahulah apa sebabnya. Saya mencadangkan supaya berlaku adil, satu sistem yang telah pun dipakai di Malaysia Barat berkaitan dengan projek kecil JKR dipakaikan juga di Sabah. Saya percaya sistem ini melibatkan cara pusingan di mana semua kontraktor kecil bumiputera yang mendaftar akan bergilir-gilir diberi kontrak. Ini adalah cara penyelesaian yang realistik.

Tuan Pengerusi, suka saya hendak mengambil peluang untuk menunjuk apa yang kadang-kadang menjadi pengetahuan umum di Sabah ialah dengan kelambatan dan ketidakcekapan projek-projek yang dijalankan oleh JKR. Misalnya di mana satu kerja pembaikan yang kecil akan mengambil kumpulan kerja JKR yang kecil beberapa bulan atau tahun untuk disiapkan, tetapi sekiranya projek yang sama dijalankan oleh kontraktor persendirian yang ianya akan mengambil masa mungkin suku daripada masa yang diambil oleh JKR. Suka saya menyeru supaya Yang Berhormat Menteri meneliti perkara ini terutama kecekapan keseluruhan

JKR dan pentadbiran birokratik yang biasanya mendatangkan pembaziran.

Tuduhan-tuduhan, misalnya, telah biasa kedengaran pekerja-pekerja awam JKR terlibat dengan kontraktor. Jika benar, ini akan mendatangkan pembaziran di mana pembayar-pembayar cukai yang mendapat faedah yang bertambah kurang bagi wang mereka. Walaupun tuduhan yang membawa kepada rasuah adalah sukar untuk dibuktikan, sebenarnya ia menjadi kesedaran umum. Adalah alasan yang cukup bagi Kerajaan untuk menyiasat dan mengamalkan perkhidmatan awam yang bersih dan bersedia setiap masa. Mengenai perkara ini, Yang Berhormat Menteri Kerjaraya di peringkat Persekutuan bolehlah memainkan peranan yang penting untuk mempengaruhi rakan sejawatnya di peringkat negeri.

Tuan Pengerusi, dengan ini saya menyokong peruntukan bagi Kementerian Kerjaraya untuk tahun 1986.

Tuan Pengerusi: Yang Berhormat dari Tampin.

5.40 ptg.

Tuan Omar bin Abdullah (Tampin): Tuan Pengerusi, saya ada dua perkara untuk dibincangkan. Kedua-duanya mengenai bekalan air. Pertamanya sekali, muka surat 282, Maksud P. 61, Butiran 78, Rancangan-rancangan Bekalan Air Negeri Sembilan, sekali dengan Maksud B. 61, Butiran 3 iaitu mengenai perkhidmatan, pengurusan dan pentadbiran Jabatan Bekalan Air.

Tuan Pengerusi, terlebih dahulu saya ingin mengucapkan berbilang-banyak terima kasih kepada Yang Berhormat Menteri dan Jabatan Bekalan Air kerana memperuntukkan \$19 juta lebih pada tahun 1986 ini untuk maksud Bekalan Air Negeri Sembilan dan pada tahun-tahun yang

berlalu yang telah memperuntukkan berjuta-juta ringgit juga untuk maksud yang sama dan telah membina beberapa loji air seperti loji air di Dangi Peringkat Dua, loji air Pasir Besar, rancangan air Kuala Pilah Barat, bekalan air Gemenceh Batang Melaka dan sebagainya.

Dalam Butiran 78 tadi, 3 daripada program itu melibatkan kawasan saya sendiri, kawasan Parlimen Tampin walaupun loji-loji air itu tidak terdapat di Tampin sendiri. Tuan Pengerusi, walaupun banyak wang telah diperuntukkan atau dibelanjakan, tetapi secara umum mutu khidmat bekalan air di kawasan ini tidak dapat dikatakan memuaskan atau, dengan lain-lain perkataan, loji-loji air dan pemasangan-pemasangan yang berkaitan tidak dapat membekalkan air yang cukup, khususnya di kampung-kampung dalam kawasan Gemenceh, Batang Melaka dan juga Gemas. Ini bermakna walaupun kebanyakan rumah-rumah telah disambung dengan paip air, tetapi masih ramai lagi penduduk-penduduk luar bandar di kawasan tersebut terpaksa bergantung kepada sumber-sumber air tradisional. Saya menjangkakan, Tuan Pengerusi, pada tahun 1986 ini, pihak Kerajaan Pusat akan memberikan lebih banyak peruntukan kepada Jabatan Bekalan Air Negeri Sembilan untuk memperbaiki lagi mutu khidmat mereka kepada rakyat. Tetapi peruntukan hanya diberikan kepada satu projek sahaja, iaitu Projek Bekalan Air Sungai Terip.

Tuan Pengerusi, bekalan air bagi kawasan Gemenceh dan Batang Melaka termasuk Air Kuning didapati dari loji air di Dangi dan diletak dalam daerah Kuala Pilah yang juga membekalkan air sebahagiannya kepada kawasan di daerah Kuala Pilah. Oleh kerana kawasan pembekalan loji ini terlalu luas, terlalu

besar, paip air dibina berbatu-batu sudah tentu tekanan air kepada kawasan yang terhujung sekali begitu buruk sekali. Malah di kawasan Air Kuning, dalam kawasan Parlimen saya sendiri, dalam masa satu minggu tidak sampai satu hari pun mereka ini mendapat bekalan air. Kawasan yang berhampir pun, Tuan Pengerusi, tidak juga mendapat bekalan air. Ini mendatangkan banyak rungutan kepada rakyat walaupun kampung mereka terletak lebih kurang setengah batu tetapi dalam masa 7 hari seminggu atau 24 jam sehari perbekalan air tidak dapat dibekalkan, cuma lebih kurang 15% sahaja.

Untuk menyelesaikan masalah ini, saya sangat berterima kasih kerana pada tahun yang lalu, Kerajaan Pusat telah peruntukkan ataupun telah meluluskan peruntukan untuk membina loji air Dangi Peringkat Dua, tetapi malangnya sudah 1 tahun berlalu peruntukan ini diluluskan, kemajuan projek ini terlalu lembab. Saya ingin merayu jasa baik Yang Berhormat Menteri supaya dapat berbuat sesuatu untuk menyegerakan Projek Dangi Peringkat Dua ini.

Bagi kawasan Gemas, Tuan Pengerusi, yang berhampiran dengan kawasan Gemenceh, Batang Melaka ini, bekalan diperolehi dari satu loji yang baru yang disebut sebagai loji air Pasir Besar dan dari loji air yang lama yang didirikan pada zaman British dahulu. Loji-loji ini, dari segi perancangan sepatutnya dapat membekalkan air yang cukup bukan sahaja bagi kawasan Gemas itu sendiri, tetapi juga bagi kawasan sekitarnya, khususnya satu gugusan Rancangan FELDA yang besar yang disebut Gugusan Palong. Walau bagaimanapun, apa yang dirancang oleh pegawai-pegawai JBA, tidak dapat dibuktikan kejayaannya oleh kerana lebih kurang 4,000 rakyat yang tinggal di Rancangan FELDA Gugusan Jelai

yang tidak jauh atau, dengan tepatnya, bersempadan dengan loji air itu masih lagi tidak dapat bekalan air yang memuaskan. Malah adanya kawasan yang lebih kurang 3,000 meter sahaja dari loji ini sudah 6 bulan tidak dapat air.

Perkara ini memang selalu dibincangkan di peringkat daerah dan di peringkat negeri, tetapi Jabatan Bekalan Air nampaknya menghadapi berbagai-bagai masalah. Jadi, saya tidak tahulah apakah masalah yang sebenarnya dari kaca mata pihak Kementerian, tetapi apa yang jelas kepada saya ialah kekurangan kepakaran di kalangan kakitangan JBA itu sendiri termasuk jurutera-jurutera bekalan air. Ini mungkin kerana JBA ini satu jabatan yang baru; dahulunya JBA atau Jabatan Bekalan Air ini, sebahagian daripada tugas JKR. Jurutera daerah pun selalu sangat ditukarkan. Jadi, dengan kurang pengalaman, dengan tidak mengetahui apa masalah yang sebenarnya, apatah lagi menyelesaikan masalah yang timbul. Oleh yang demikian, Tuan Pengerusi, saya rasa latihan kepakaran yang intensif kepada jurutera-jurutera dan kakitangan-kakitangan Jabatan Bekalan air ini adalah sangat perlu dilakukan dengan segera.

Di samping itu, pegawai-pegawai Jabatan Bekalan Air kawasan saya sendiri selalu sangat merungut-rungut. Bila rakyat mengadu tidak ada bekalan air, dia merungut. Dia mengatakan macam mana hendak menyelesaikan masalah ini kerana tidak cukup kakitangan. Perkara ini memang telah diketahui oleh pihak pengurusan JBA, telah pun disiasat dan saya sendiri telah pun menyiasat perkara ini dan mendapati memang benar tidak cukup kakitangan. Di loji air Pasir Besar, sepatutnya loji itu dijalankan 24 jam. Tetapi oleh kerana tidak cukup kakitangan, dijalankan

kurang daripada empat shift—dua shift sahaja. Jadi, sudah tentu bekalan air tidak cukup. Dan ini saya rasa tidaklah lojik kerana kita telah belanjakan berjuta-juta ringgit untuk mendirikan loji air ini, kenapa kita takut sangat untuk membelanja dua, tiga ribu ringgit untuk menambahkan kakitangan yang boleh menyelesaikan masalah bekalan air ini. Walaupun kita tahu sekarang ini ada dasar pembekuan jawatan tetapi kalau perlu, saya rasa, Tuan Pengerusi, patut sangat kita mengambil kakitangan supaya sementara ini boleh kita menyelesaikan atau mengurangkan masalah-masalah kepada orang ramai, kepada rakyat luar bandar khususnya.

Selain daripada kekurangan kepakaran, kekurangan kakitangan, satu lagi masalah utama yang dihadapi loji air di kawasan ini, saya tidak tahu di tempat lain, ialah kerosakan yang berlaku selalu sangat kerana pam-pam yang ada di loji air ini masih lagi pam-pam disel sedangkan bekalan elektrik di kawasan ini sudah lama diperolehi. Dan oleh kerana pam-pam disel ini telah lama, selalu sangat rosak, inilah menjejaskan bekalan air itu. Jadi saya merayu kepada Yang Berhormat Menteri supaya memberi sedikit priority kepada peralatan yang telah lama ini supaya masalah yang dihadapi oleh Jabatan Bekalan Air itu dapat kita sama-sama mengatasi.

Tuan Pengerusi, sebab-sebab yang lain memang banyak dan saya tidak ingin membincangkan perkara ini kerana akan memakan masa. Jadi, saya ingin menyebut satu perkara lagi yang selalu ditimbulkan oleh orang ramai iaitu masalah paip selalu sangat pecah. Jadi, sepatutnya paip ini tidak pecah kerana kita telah memasang “air valve”, dengan izin, Tuan Pengerusi, dan kalau tekanan terlalu kuat “air valve” itu sudah tentu dapat menyelesaikan masalah itu, tetapi paip

pecah juga. Masalah yang dihadapi ialah bila paip pecah, terutama sekali dia tidak tahu bila pecah; dan yang kedua, bila sudah diketahui, tindakan untuk memperbaiki paip pecah itu terlalu lambat—sampai seminggu, dua minggu—dan ini mendatangkan kerugian. Sudahlah air tidak cukup, pecah pula lagi, sudah tentu tekanan air bertambah-tambah kurang. Saya rasa masalah ini tidak sepatutnya lagi dihadapi oleh JBA kerana dalam sistem ataupun industri bekalan air ini berbagai-bagai alat telah pun dicipta dan sekarang ini telah terdapat alat yang menggunakan komputer yang boleh mengesan di mana berlakunya kepecahan paip dan telah juga terdapat alat yang boleh memperbaiki paip-paip yang pecah tanpa menggali satu lubang pun.

Jadi, Tuan Pengerusi, sekian sahaja. Sekali lagi saya ingin mengucapkan terima kasih dan saya menyokong peruntukan yang dicadangkan.

Tuan Pengerusi: Ahli Yang Berhormat dari Julau.

5.50 ptg.

Tuan Thomas Salang Sidin (Julau): Tuan Pengerusi, sambil menyokong peruntukan Kementerian ini, saya merujuk kepada Maksud Pembangunan P. 61, Kementerian Kerjaraya, Butiran 40, 41, dan 43 di muka surat 278.

Pertamanya saya sentuh Butiran 40, butiran kecil (i) hingga (iv) mengenai Pembinaan Jalan-jalan Raya Baru, muka surat yang sama. Tuan Pengerusi, peruntukan Butiran 40 ini berjumlah sebanyak \$118,700,000. Kita mestilah beringat bahawa wang peruntukan ini adalah wang rakyat dan Kementerian ini bertanggungjawab sebagai badan yang terbesar sekali untuk mengawasi atau menjaga semua Jabatan-jabatan Kerjaraya dan kakitangannya di

seluruh negara kita Malaysia. Saya berkata demikian kerana banyak aktiviti yang tidak sihat telah dijalankan oleh setengah-setengah kakitangan JKR terutama sekali di negeri Sarawak. Ada sungutan mengatakan kakitangan JKR menjual minyak diesel atau petrol kepada orang awam. Setengah orang pula mengatakan bahawa JKR selalu menelan belanja Kerajaan berlipat ganda tetapi kesan kerjanya tidak ada.

Tuan Pengerusi, perkara yang saya bangkitkan tadi benar-benar berlaku kepada kakitangan JKR. Walau bagaimana banyak sekalipun peruntukan perbelanjaan Kerajaan untuk membina jalan raya di Sarawak, tetapi jika ia tidak membawa kesan yang memuaskan, maka tidak ada gunanya. Apa yang kita mahu ialah kakitangan JKR supaya jangan terlalu membazirkan dengan perbelanjaan Kerajaan.

Ada juga setengah kakitangan JKR mengatakan bahawa mereka tidak mempunyai cukup tenaga kerja, tetapi apa yang ternyata sekarang ini ialah tenaga yang ada pun tidak bekerja dengan keras dan jujur. Keseluruhannya untuk tugas mereka dijadikan kerja "overtime", ini sangat membazir. Kadangkala mereka bekerja 3 jam dalam sehari dari pukul 6 pagi sehingga pukul 6 petang, waktu yang lain itu untuk kerja lebih masa atau kerja "overtime". Tuan Pengerusi, sistem terlalu banyak membuat kerja "overtime" setiap bulan itu dalam JKR adalah sangat membazir. Ini akan menghabiskan wang peruntukan Kerajaan bagi JKR dan tidak memberi kesan yang memuaskan.

Di sini saya ingin bertanya kepada Kementerian Kerjaraya bilakah Kementerian tersebut akan mengawal perbuatan buruk kakitangan JKR? Kalau ianya tidak dikawal sama sekali, saya khuatir peruntukan perbelanjaan

kita pada tahun hadapan masih lagi tidak akan membawa kesan yang begitu baik seperti yang diharapkan oleh rakyat kita di negara ini.

Jadi saya cadangkan bahawa Kementerian ini menubuhkan satu badan yang diketuai oleh Menteri sendiri untuk mengawasi dan menjaga kakitangan JKR yang berniat tidak baik atau tidak sihat itu supaya perbelanjaan Kerajaan untuk Kementerian ini akan digunakan dengan adil dan jujur.

Tuan Pengerusi, Butiran 43 (vi), muka surat 278, mengenai Jalan-jalan Pembangunan. Peruntukan kepada Bahagian Keenam Sarawak berjumlah \$3,200,000. Jika saya tidak silap, peruntukan ke Bahagian Keenam pada tahun 1985 adalah \$7 juta, tetapi saya tidak nampak berapakah wang daripada peruntukan ini benar-benar dihantar ke Bahagian Keenam dan dibelanjakan pada tahun 1985 ini.

Saya tidak nampak jalan raya yang telah dibina dengan peruntukan ini di kawasan saya, Julau, yang mana saya telah memohon kerap kali untuk membina Jalan Nunggang, Jalan Ulu Lasi dan Jalan Ulu Seteras.

Tuan Pengerusi, untuk mengakhiri ucapan saya, saya dan rakyat negeri Sarawak mengucapkan tahniah dan setinggi-tinggi terima kasih kepada Yang Berhormat Menteri Kerjaraya dan Menteriannya yang telah bermurah hati memperuntukkan wang sebanyak \$149 juta kepada negeri Sarawak untuk tahun hadapan.

Dengan ini, saya menyokong sepenuhnya peruntukan Kementerian ini.

Tuan Pengerusi: Ahli Yang Berhormat Bagan Datok.

5.56 ptg.

Tuan Yahaya bin Haji Zakaria (Bagan Datok): Tuan Pengerusi, saya ingin menyokong peruntukan Kementerian Kerjaraya ini di bawah Maksud B. 51, muka surat 275, Butiran 1.

Saya mengucapkan tahniah kepada Menteri, Timbalan Menteri dan semua kakitangan Kementerian Kerjaraya di mana kita tidak dapat menafikan bahawa jalan raya di dalam negara ini adalah baik, tetapi yang paling penting sekarang ialah pengawasan untuk menjaga jalan tersebut supaya tidak rosak.

Sebagai contoh, di dalam kawasan saya daripada Telok Intan ke Bagan Datok, jalan adalah begitu baik di mana Kerajaan ataupun Kementerian Kerjaraya telah membelanjakan wang hampir \$1 juta tetapi oleh sebab pembangunan sekarang ini berjalan begitu pesat, terutama sekali pembangunan di kawasan saya yang mana tiga projek perumahan kos rendah sedang dibina iaitu di Bagan Datok, di Sungai Dulang dan juga di Simpang Empat, di mana kawasan-kawasan mendirikan rumah itu adalah agak rendah tanahnya maka terpaksa ditambah dengan pasir.

Yang mendukacitakan ialah, untuk pengetahuan Yang Berhormat Menteri dan Kementerian Kerjaraya, lori-lori pemborong yang mengangkut pasir ini dibenarkan hanyalah seberat 5 tan tetapi dia mengangkut pasir, yang saya difahamkan, antara 10 dengan 15 tan, akibatnya jalan daripada Batu 16 sampai ke Sungai Dulang, iaitu lebih kurang 10 km., telah tidak dapat digunakan oleh kenderaan kerana jalan tar yang begitu cantik telah pun rosak.

Saya tidak faham apakah ada perjanjian di antara pemborong dengan JKR supaya apabila siap projek tersebut, pihak pemborong

akan memperbaiki jalan tersebut bukan dikeluarkan perbelanjaannya oleh Kementerian Kerjaraya. Untuk pengetahuan Yang Berhormat Menteri sekiranya dibenarkan lori-lori mengangkut pasir ini sehingga siap ketiga-tiga projek perumahan kos rendah ini, saya yakin jalan, yang mana telah kita belanjakan wang sebanyak \$1 juta, dari Telok Intan ke Bagan Datok itu akan rosak dan tidak dapat dilalui dengan baik oleh penduduk-penduduk dan lalulintas di situ.

Di sini saya ingin mencadangkan di Simpang Empat ada sebuah Balai Polis, apakah tidak boleh Kementerian Kerjaraya meminta kerjasama daripada pihak Polis atau JPJ mengadakan sekatan jalan di jalan raya Simpang Empat—Bagan Datok supaya semua lori-lori yang mengangkut pasir itu dipastikan supaya tidak membawa pasir lebih daripada 5 tan.

Tuan Pengerusi, mengenai perkara ini juga, mengenai penyelarasan dan kerjasama. Jalan raya adalah begitu baik dan cantik, tetapi penyelarasan dengan LLN, Jabatan Bekalan Air dan juga Telekom perlu ada oleh kerana kita dapati apabila jalan itu sudah siap, maka Jabatan Bekalan Air akan mengorek jalan itu, merosakkan balik, begitu juga LLN atau pun Telekom. Jadi sekiranya penyelarasan dapat dibuat sebelum jalan itu dibaiki, biarlah LLN atau Telekom atau Jabatan Bekalan Air memulakan kerja dahulu, barulah jalan itu diperbaiki supaya tidak merugikan Kementerian Kerja Raya.

Tuan Pengerusi, saya ingin menyentuh Butiran 2, muka surat 275 juga, iaitu mengenai jalan dan jambatan. Di daerah Hilir Perak—Yang Berhormat Menteri pun saya ingat faham dan tahu kerana beliau selalu datang ke sana—adalah terkenal begitu sekali kerana banyak

jambatan kayu. Saya sangat berharap kalau dapat jambatan-jambatan kayu ini digantikan sama ada tahun hadapan atau yang berikutnya supaya kita tidak lagi menggunakan jambatan-jambatan kayu ini.

Tuan Pengerusi, saya masuk kepada Maksud P. 61 iaitu muka surat 276, Butiran 1, 2 dan 3 mengenai Memperbaiki Jalan dan Jambatan. Saya mendapati jalan-jalan yang telah berlubang, terutama sekali pada musim hujan ini terlalu besar lubang-lubangnya; umpamanya lubang-lubang di jalan antara jambatan Sabak Bernam ke Teluk Intan terlalu lambat ditutup yang menyebabkan banyak kemalangan berlaku terutama sekali motosikal. Saya berharaplah Kementerian ini dapat segera menutupkan lubang-lubang itu untuk mengelakkan kemalangan jalan raya dan sebagainya.

Yang ketiganya, Tuan Pengerusi, saya merujuk kepada muka surat 278, P. 61, Butiran 21, mengenai Memulih dan Mengganti Jambatan/Lintasan Keretapi. Pada masa ini pembinaan jambatan di Sungai Bidor untuk menggantikan jambatan lama sedang dijalankan. Saya berharap sangat supaya projek ini dapat diteruskan dengan tidak tergendala oleh sebab jambatan lama itu sangat membahayakan sekali kepada lalulintas yang menggunakan jambatan tersebut.

Untuk akhirnya, saya hendak menyebut sedikit sahaja berkenaan dengan bekalan air di Perak Selatan, di Hilir Perak, di mana peruntukan untuk menyiapkan saluran paip yang telah pun sedia ada, tetapi saya tidak faham bilakah mula air dapat digunakan sehingga ke kawasan Rungkup, Bagan Datok dan sebagainya, oleh kerana pada masa ini kekurangan air adalah begitu menyulitkan sekali penduduk-penduduk di kawasan saya. Saya

berharap Yang Berhormat Menteri dan juga Kementerian atau Jabatan Bekalan Air ini dapat menyegerakan bekalan air ke kawasan tersebut.

Maka dengan ini saya menyokong peruntukan bagi Kementerian Kerjaraya.

Tuan Pengerusi: Yang Berhormat dari Hilir Padas.

6.03 ptg.

Tuan Mohammed Yusoff bin Haji Yakob (Hilir Padas): Tuan Pengerusi, saya ingin membahaskan mengenai peruntukan yang diberikan kepada Kementerian Kerjaraya di bawah Maksud P. 61.

Pertamanya, saya ingin menyentuh Butiran 51, di muka surat 279, mengenai Jalan-jalan Besar Barat di Sabah. Terutamanya saya berterima kasih kepada Kerajaan Barisan Nasional yang memperuntukkan sebanyak \$10 juta untuk memperbaiki Jalan Raya Beaufort/Sindumin dan sebanyak \$5 juta untuk memperbaiki Jalan Raya Beaufort/Menumbok/Mempakul bagi tahun 1986.

Tidak sesiapa yang boleh menafikan bahawa jalan raya bukan sahaja sebagai nadi penggerak pembangunan, tetapi juga ianya menjadi punca perhubungan yang akan lantas menyatupadukan rakyat jelata. Tanpa jalan raya sudah pasti banyak tanah-tanah yang dahulunya terbiar tidak akan dapat diusahakan. Kehadiran jalan raya akan menambahkan lagi produktiviti pertanian terutamanya di kawasan luar bandar.

Seperti yang dimaklumi kebanyakan kawasan luar bandar di Sabah adalah terpencil, dan kebanyakan daripadanya mempunyai tanah yang subur. Memandangkan tidak ada jalan raya yang menghubungkan kawasan ini maka tanah-tanah tersebut hanya

tinggal terbiar begitu sahaja. Jalan Raya Beaufort/Menumbok/Mempakul dan Jalan Raya Beaufort/Sindumin, Tuan Pengerusi, sebenarnya adalah di dalam keadaan yang paling menyedihkan di mana para pengguna terpaksa berhujankan debu di musim kemarau dan berlumpur di waktu hujan. Di samping itu, para penghuni di tepi jalan-jalan raya tersebut turut menerima kesannya di mana dinding-dinding rumah mereka terpaksa dicat debu di musim kemarau dan mereka terpaksa menghirup udara yang tidak sihat.

Saya memang mengalu-alukan hasrat Kerajaan untuk memperbaiki jalan-jalan raya tersebut. Tetapi kalau hanya setakat memperbaiki sahaja seperti meng“grade”, dengan izin, misalnya ke taraf E2, umpamanya, tidak akan memberi kesan sepenuhnya. Kerana selepas sahaja sesuatu sektor jalan raya itu dibaiki ianya akan rosak semula terutama sekali di musim hujan. Ini sudah pasti akan merugikan Kerajaan. Apa yang perlu ialah untuk membubuh tar ataupun mengaspal jalan-jalan raya tersebut. Walaupun ianya akan menelan belanja yang lebih tinggi daripada belanja membaikinya, tetapi dalam masa jangka panjang saya rasa ianya adalah lebih murah oleh kerana kerja-kerja membaiki jalan-jalan raya tersebut harus diadakan sepanjang tahun; manakala jika ianya diaspal, sudah pasti kerja itu hanya sekali sahaja dan kerja pembaikan mungkin tidak diperlukan dalam jangka masa beberapa tahun.

Di samping itu, jalan raya yang beraspal akan memberi keselesaan dan ketenteraman kepada para pengguna jalan raya dan kenderaan mereka lebih selamat jika dibandingkan dengan kenderaan yang menggunakan jalan-jalan raya yang tidak beraspal.

Justeru itu, saya memohon kepada Kementerian Kerjaraya supaya dapat memberi peruntukan pada masa yang akan datang untuk mengaspal kedua-dua batang jalan raya tersebut. Seperti juga penduduk dalam bandar, saya rasa penduduk luar bandar juga berhak untuk mendapat jalan-jalan raya yang lebih selesa.

Tuan Pengerusi, saya ingin menyentuh Butiran 58 di muka surat 281 mengenai pembinaan jalan raya dan jambatan di Pulau Labuan.

Sepertimana yang dimaklumi, Pulau Labuan adalah sebuah pulau free port, dengan izin, yang sedang membangun. Walaupun Pulau ini kecil namun masih terdapat beberapa kampung yang tidak boleh dihubungi dengan kenderaan oleh kerana ketiadaan jalan raya. Sebagai sebuah Wilayah Persekutuan seharusnya pembangunan ditumpukan di pulau tersebut. Tambahan lagi, pelabuhannya yang dalam, statusnya sebagai free port dan juga lokasi Pulau tersebut begitu strategic di rantau ini. Di dalam hubungan ini saya merayu kepada pihak Kementerian Kerjaraya supaya dapat memberi peruntukan yang secukupnya di dalam membina jalan-jalan raya yang dirancang di Pulau Labuan. Saya yakin dan percaya dengan adanya jalan-jalan raya yang dimaksudkan, segala pembangunan dan projek-projek yang dirancang di Pulau tersebut akan dapat dilaksanakan dengan berkesan dan berjaya.

Saya juga merayu kepada Kementerian Kerjaraya supaya dapat menyiapkan “Ferry Remp” di Pulau Labuan dengan secepatnya demi memudahkan para pengguna feri tersebut.

Tuan Pengerusi, saya ingin menyentuh Butiran 113 di muka surat 284 mengenai bekalan air di Pulau Labuan. Untuk makluman Dewan

yang mulia ini, Labuan senantiasia mengalami kekurangan air sejak beberapa tahun dahulu. Ini adalah disebabkan kerana terdapat tidak banyak sungai yang mempunyai air tawar. Untuk mengatasi masalah kekurangan air ini, sebenarnya Kerajaan BERJAYA dahulu telah membina empangan air di Bukit Kuda dan bolehlah dikatakan masalah kekurangan air di Pulau tersebut telah dapat diatasi. Walau bagaimanapun, memandangkan bahawa pertumbuhan penduduk di Pulau Labuan dengan cepatnya, maka saya khuatir Pulau tersebut mungkin akan mengalami masalah air lagi. Oleh yang demikian, demi memastikan pulau tersebut tidak kekurangan air, saya merayu supaya pihak Kementerian Kerjaraya dapat membina beberapa lagi empangan air dan saya mencadangkan supaya setiap rancangan di dalam melaksanakan bekalan air haruslah mempunyai "target" jangka masa tidak kurang dari 15 tahun. Ini adalah memandangkan masa yang diambil dari permulaan pengkajian hingga siapnya perlaksanaan sesebuah empangan air itu, ianya akan mengambil masa lebih kurang 5 tahun. Ini bermakna penggunaan empangan air itu dijangka boleh berkeupayaan membekalkan air kepada penduduk-penduduk berkenaan hanya di dalam jangka masa 10 tahun tanpa kekurangan air.

Tuan Pengerusi, saya ingin menyentuh Butiran 152, di muka surat 285 mengenai Bangunan-bangunan Kecil Persekutuan di Sabah. Untuk makluman, kebanyakan dari Pejabat-pejabat Persekutuan yang ada di beberapa daerah di Sabah masih lagi menggunakan bangunan-bangunan Pejabat Daerah Negeri. Walaupun terdapat beberapa bangunan kecil Persekutuan dibina di beberapa daerah, tetapi bilangannya tidaklah begitu banyak. Kebanyakan dari Pejabat Daerah di samping

menampung Pejabat-pejabat Kerajaan Negeri, ianya juga terpaksa menampung beberapa pejabat Persekutuan. Demi melicinkan lagi pentadbiran Negeri dan Persekutuan, saya merayu supaya Kerajaan Persekutuan memberi peruntukan yang mencukupi untuk membina bangunan-bangunan kecil Persekutuan di beberapa daerah yang belum lagi mempunyai bangunan kecil Persekutuan tersebut. Dengan yang demikian, maka pejabat-pejabat berkenaan akan lebih selesa dan tenteram lagi dan seterusnya akan dapat menjalankan tugas mereka dengan lebih berkesan.

Seperkara lagi saya ingin menyentuh ialah Butiran 196, di muka surat 287, mengenai Rumah-rumah Kediaman Persekutuan di Sabah. Saya berasa sedih kerana peruntukan yang diberikan hanya sebagai "token" iaitu \$10 sahaja. Seperti yang dimaklumi, kebanyakan dari pegawai-pegawai Jabatan-jabatan Persekutuan di Sabah adalah terdiri dari mereka dari Semenanjung dan satu masalah yang mereka hadapi ialah mengenai kekurangan rumah kediaman Kerajaan untuk pegawai-pegawai tersebut. Oleh kerana kekurangan rumah kediaman ini banyak dari mereka terpaksa menggunakan rumah-rumah kediaman Kerajaan yang seharusnya diuntukkan kepada pegawai-pegawai Jabatan Kerajaan Negeri. Sementara banyak dari kakitangan yang berkhidmat dengan Jabatan-jabatan Kerajaan Negeri telah membeli rumah sendiri melalui pinjaman Kerajaan. Kakitangan yang berkhidmat dengan Jabatan-jabatan Persekutuan tidak berminat membeli rumah di Sabah memandangkan bahawa mereka bukannya akan tetap tinggal di negeri tersebut. Menyedari hakikat inilah saya merayu pihak Kerajaan Persekutuan supaya memberi peruntukan secukupnya demi membolehkan banyak lagi rumah-rumah kediaman Persekutuan

dibina di Sabah, bagi menampung keperluan kakitangan Jabatan-jabatan Persekutuan terutama yang datang dari Semenanjung.

Saya yakin dan percaya dengan adanya perumahan yang mencukupi dan selesa itu sudah pasti mereka akan dapat menyumbangkan perkhidmatan yang lebih berkesan lagi.

Akhirnya, saya ingin menyentuh sekali lagi Butiran 51, mengenai Jalan-jalan Besar Barat terutamanya memperbaiki jalan dari Kota Kinabalu ke Papar.

Tuan Pengerusi, baru-baru ini satu kemalangan jalan raya telah berlaku di Batu 5½ Jalan Kota Kinabalu-Papar di mana sekeluarga yang memandu sebuah Mercedes Benz telah terhumban atau terbabas dan lantas masuk terjunam ke Sungai Petagas, kesemua keluarga yang berada di dalam kereta tersebut telah mati lemas. Apa yang menyedihkan ialah kemalangan seperti ini bukannya merupakan kali pertama di sungai tersebut, malahan banyak nyawa telah terkorban akibat dari kenderaan masuk menjunam ke sungai itu. Satu daripada sebab kemalangan ini berlaku ialah kurangnya tanda isyarat jalan raya yang dipamerkan di kawasan tersebut dan juga semasa kemalangan-kemalangan itu berlaku tidak ada dipasang sebarang pagar atau kayu melintang di tepi jalan raya itu sebelum sungai berkenaan; hanya selepas kemalangan ini berlaku, barulah Jabatan Kerja Raya Negeri Sabah tergesa-gesa membina beberapa pagar dan benteng yang tertentu demi menahan sebarang kenderaan dari terbabas dan terjunam ke sungai tersebut.

Saya meminta penjelasan dari Kementerian Kerjaraya mengapakah langkah-langkah tertentu tidak diambil lebih awal lagi? Saya yakin dan percaya kalau pagar-pagar

sedemikian dibina awal-awal lagi sudah pasti kemalangan tersebut yang mengakibatkan kehilangan jiwa tidak akan berlaku. Memang malang tidak berbau, tetapi kemalangan juga berpunca dari kecuaiian, termasuk kecuaiian di dalam memastikan keadaan sesebuah jalan raya itu selamat. Oleh yang demikian, saya merayu kepada Kementerian Kerjaraya supaya berhati-hati di dalam melaksanakan sesuatu projek jalan raya dan satu faktor penting yang harus diingat ialah mengenai tanda-tanda atau isyarat-isyarat jalan raya yang berkesan, yang seharusnya dipasang di kawasan-kawasan jalan raya yang berkenaan supaya ianya akan dapat memberi amaran secukupnya kepada para pengguna sesebuah jalan raya tersebut.

Saya juga mencadangkan kepada Kementerian berkenaan supaya memasang pagar-pagar yang kukuh di tepi jalan raya di mana sahaja adanya sebuah jambatan demi mengelakkan sebarang kemungkinan kenderaan terjunam ke sungai seperti apa yang telah berlaku di jambatan Sungai Petagas yang saya maksudkan tadi.

Akhirnya, saya menyokong peruntukan yang diberikan kepada Kementerian Kerjaraya bagi tahun 1986.

6.16 ptg.

Tuan Ismail bin Arshad: (Bangun).

Tuan Pengerusi: Yang Berhormat, bolehkah berucap dalam masa 5 minit?

Tuan Ismail bin Arshad (Jerai): Saya cuba, Tuan Pengerusi.

Tuan Pengerusi, saya ingin sentuh dalam satu dua perkara.

Yang pertama, mengenai Butiran 2, muka surat 275 di bawah B. 61, iaitu Jalan dan Jambatan. Mengenai perkara jalan dan jambatan ini, suka

saya membangkitkan seperkara spesifik mengenai cara dan bentuk pelaksanaan sesuatu projek bagi pembinaan jalan. Di dalam kawasan saya terdapat ada beberapa jalan yang merupakan jalan yang telah dibina untuk jalan raya, tetapi baru pun peringkat pertama, iaitu dengan pembinaan secara tanah merah sahaja, dan sehingga hari ini sudah beberapa tahun jalan ini masih lagi belum ditar dan kita dapati salah satu jalannya ialah jalan daripada Simpang Tiga, Sungai Daun ke Kuala Sungai Daun di mana terdapat ada klinik di setengah-setengah kampung ini dan juga ada sekolah. Oleh kerana jalan ini telah beberapa tahun tidak ditar dan telah pun pecah sehingga tidak dapat dilalui langsung dan perkara ini telah beberapa kali kita bangkitkan di dalam peringkat Tindakan Daerah dan Negeri, tetapi akhirnya jalan yang ditambah dengan batu ialah jalan di depan rumah saya sendiri, iaitu jalan Simpang Tiga Sungai Limau ke Sungai Limau Dalam, sedangkan jalan ini telah pun ditar dahulu cuma berlopolak sedikit sahaja. Apabila jalan ini ditambah semula dengan batu di atas tar yang sudah ada, sudah timbul berbagai tohmah dan tuduhan kononnya Wakil Rakyat tidak bekerja dan hanya tambun jalan di depan rumahnya. Walaupun jalan ini telah pun ditar, ditambah lagi dengan batu hampir satu kaki sedangkan jalan yang sepatutnya dibubuh tar tidak dibuat.

Jadi saya rasa di dalam pelaksanaan pembinaan-pembinaan jalan yang seumpama ini, pihak JKR perlu berhati-hati dan apa yang mendukacitakan saya ialah sebagai Wakil Rakyat kawasan itu saya sendiri pun tidak tahu, tiba-tiba datang sahaja lori dan menambun jalan itu dan kita semua terpinga-pinga dan Pejabat Daerah sendiri pun tidak tahu akan perancangan yang seumpama itu. Sayangnya pula apabila ditambah batu jalan yang telah ditar ini, tidak habis kerjanya—untuk empat batu itu hanya

lebih kurang 1½ batu ditambun dan sekarang terbengkalai begitu sahaja, kononnya peruntukan bagi tahun 1985 pun sudah habis. Jadi, ini saya rasa pelik juga pembangunan yang seumpama ini yang menimbulkan berbagai-bagai anggapan.

Yang keduanya, Tuan Pengerusi, yang saya hendak sentuh sedikit ialah di bawah Butiran 9, muka surat 277 iaitu di bawah tajuk Banci Jalan Lalulintas dan Penyiasatan Jalan. Di dalam kawasan saya sebuah pekan yang mempunyai simpang empat iaitu Pekan Guar Chempedak yang mana jalan lebuhraya daripada Alor Setar ke Butterworth melalui pekan ini dan satu simpang ke Yen, iaitu di daerah Yen sendiri dan satu lagi simpang ke Jenun. Jalan ini boleh dikatakan jalan yang paling sibuk dengan lalulintas, dan telah lama, saya rasa sudah hampir dekat 10 tahun, telah dimohon supaya diadakan lampu jalan lalulintas trafik, tetapi sampai sekarang ini masih lagi tidak mendapat kelulusan. Apabila dibincang di peringkat negeri, dikatakan ini adalah di bawah Kementerian di Kuala Lumpur dan bila dirujuk ke Kuala Lumpur, sampai sekarang belum dapat jawapan. Saya pun tidak tahu di mana kedudukannya. Saya harap Yang Berhormat Menteri boleh memberi penjelasan dan dapat memberi perhatian ke atas perkara ini kerana boleh dikatakan tak selang minggu ada sahaja accident yang berlaku di atas jalan ini, sebab jalan yang sibuk tidak ada lampu jalan, yang hanya masing-masing tunggu peluang untuk “cross” terpaksa menghadapi keadaan itu berterusan sekiranya tidak diberi perhatian.

Kemudian satu lagi, Tuan Pengerusi, ialah di bawah Butiran 65, muka surat 281, iaitu Rancangan-rancangan Bekalan Air Negeri Kedah. Saya sukacita ingin merakamkan setinggi-tinggi penghargaan dan

tahniah kepada Kerajaan dan Kementerian Kerjaraya kerana memberikan peruntukan yang begitu besar untuk pembangunan air bagi negeri Kedah. Cuma apa yang saya hendak bangkitkan di sini ialah tentang projek-projek yang sedia ada yang telah pun dibina. Misalnya dalam kawasan saya sendiri sudah timbul masalah pembekalan air yang tidak mencukupi dan kawasan-kawasan yang masih lagi belum dapat dibekalkan dengan saluran paip air. Telah dijanjikan apabila siap loji di Guar Chempedak, bekalan air akan mencukupi dan saya sendiri telah membawa Timbalan Menteri Kerjaraya melihat projek ini dan akhirnya apabila projek ini dirancang siap, pembekalan masih belum cukup dan terpaksa tunggu satu lagi projek yang dibuat di Bukit Besar. Setelah projek ini siap pun, saya difahamkan masih lagi tekanan airnya tidak begitu wajar memandangkan, kononnya apabila ditanya, tidak dapat diketahui bagaimanakah sumber air yang dicadangkan 12 juta gelen sehari telah kehilangan.

Jadi saya sendiri pun hairan juga oleh kerana saya bukan engineer, saya pun terfikir bagaimana air dalam loji dan di dalam paip air ini boleh hilang. Jadi setelah saya bercakap kepada orang kampung masalah yang dihadapi oleh JKR di mana air di dalam loji dan di dalam paip air ini hilang, orang kampung panggil saya bawa pergi tunjuk beberapa tempat. Rupa-rupanya pihak JKA sendiri tidak membuat penelitian. Di Kedah, dalam tahun 1978 dahulu telah mengalami kemarau yang paling besar dan di sini kebanyakan paip-paip air telah ditebuk oleh pengguna-pengguna kerana mereka tidak dapat air daripada paip, dia cuba tebuk dari paip yang besar sana. Jadi akhirnya sehingga sekarang ini banyak lagi paip-paip ini tidak ditutup.

Selain daripada itu, ada juga kawasan-kawasan perkampungan

yang tidak ada air dahulu, meternya telah dibuang, oleh kerana tidak ada air, meter diambil balik oleh JKA. Tetapi bila sekarang ini air sudah ada, meter tidak dipasang balik, air keluar 24 jam. Ini menunjukkan bahawa satu pembaziran yang banyak dan saya harap mendapat perhatian daripada pihak Kementerian dan JKA ini. Jika perlu, boleh datang jumpa saya di kawasan, saya boleh tunjuk tempat-tempatnya supaya pembaziran ini tidak berterusan.

Itu sahaja, Tuan Pengerusi, yang saya hendak kemukakan.

Tuan Pengerusi: Tiada siapa Yang Berhormat yang menyentuh berkenaan dengan tol! (*Ketawa*) Yang Berhormat Menteri, sila jawab.

6.24 ptg.

Menteri Kerjaraya (Dato' S. Samy Vellu): Tuan Pengerusi, suka saya mengucapkan terima kasih kepada Ahli-ahli Yang Berhormat yang telah membangkitkan beberapa perkara berkenaan Kementerian saya dalam perbahasan Anggaran Perbelanjaan Mengurus dan Pembangunan, 1986.

Suka saya menjawab sedikit kepada tiap-tiap Ahli Yang Berhormat. Saya harap dengan jawapan ini mereka boleh jugalah memberi satu penjelasan yang baik kepada pengundi-pengundi di dalam kawasan-kawasan mereka.

Yang pertamanya, Yang Berhormat dari Balik Pulau telah membangkitkan perkara-perkara berkenaan dengan tidak ada peruntukan untuk menyelenggarakan jalan di Majlis Perbandaran George Town. Suka saya menerangkan sedikit iaitu Butiran 8 ialah vote untuk pembangunan jalan dan ini adalah diberi secara bantuan dan ini pun juga ditimbang apabila diminta oleh Majlis Perbandaran. Kerajaan Pusat telah menjalankan kebanyakan kerja di kawasan Majlis

Perbandaran melalui bantuan dan ini telah dikendalikan oleh Jabatan Kerjaraya sendiri.

Bagi kerja menyelenggara jalan raya di Pulau Pinang telah diberi di bawah Maksud B. 61, Belanja Mengurus untuk Jalan-jalan Persekutuan. Bagi Jalan Negeri, dengan izin, State Road Grant juga telah diperuntukkan.

Yang Berhormat dari Balik Pulau telah membangkitkan perkara-perkara berkenaan dengan masalah-masalah yang dihadapi oleh penduduk-penduduk berhampiran Jalan Green Lane dan juga jalan ke Bayan Lepas. Tuan Pengerusi, saya sedar masalah-masalah yang dihadapi oleh penduduk-penduduk di kawasan ini. Sebab itu jugalah saya telah menimbulkan beberapa alasan-alasan kepada Jemaah Menteri lebih kurang 12 bulan yang lalu. Selepas itu, Jemaah Menteri telah meluluskan lebih daripada \$1.6 juta untuk membina 6 buah jejantas di Jalan ini. Pembinaan ini di dalam proses sekarang, saya harap kita akan memulakan kerja dalam tempoh satu atau dua bulan. Selepas itu saya harap kita boleh juga menghadapi masalah. Tetapi untuk makluman Ahli Yang Berhormat, Kerajaan boleh juga membina 100 jejantas, 200 pun boleh juga, tetapi fikiran rakyat di dalam tanahair kita, sikap mereka tidak suka mengguna apa-apa jejantas yang kita bina di mana-mana jalan pun. . . .

Tuan Alias bin Md. Ali: (*Bangun*).

Tuan Pengerusi: Ada yang bangun minta penjelasan?

Tuan Alias bin Md. Ali: Kalau jejantas tidak boleh buat, bolehkah buat jalan bawah (*underground*)? (*Ketawa*).

Dato' S. Samy Vellu: Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, ini pun ada di dalam pertimbangan saya.

(*Ketawa*) Tetapi apa yang kita kata di dalam tanahair banyak tempat "water level", "water table" yang paras tinggi air, sebab itu kita tidak boleh bina "underpass", dengan izin, seperti apa yang kita nampak di London dan di bandar-bandar besar di luar negeri.

Tetapi di luar negeri sikap mereka adalah sedikit lebih baki dan lebih sesuai daripada kita. Jikalau saya buat "underpass" di bawah jalan, mereka yang mengguna jalan itu berbuat demikian untuk perkara-perkara yang lain, yang saya tidak mahu menimbulkan di sini. Ini akan menjadi lebih susah untuk mahu jaga dan juga ini boleh memberi lebih masalah untuk menjaga kesihatan di dalam jalan ini. Sebab itu jugalah kita suka mengadakan jejambat di atas jalan. Saya harap mereka boleh juga menggunakannya.

Tetapi, Tuan Pengerusi, untuk makluman Ahli Yang Berhormat, di Pulau Pinang iaitu di jalan tersebut itu kita tentu akan mengadakan 5 buah jejantas, tetapi pada masa depan saya akan minta Jabatan Kerjaraya di Pulau Pinang untuk mengadakan pagar di tepi jalan itu yang mana sesiapa yang ada di tepi jalan tidak boleh menggunakan jalan jikalau mereka suka melintas jalan dan mereka mesti menggunakan jejambat. Ini bererti, dengan izin, Tuan Pengerusi, forcing the rakyat to use the jejambat, physically forcing them. Itu sahajalah, Tuan Pengerusi, kita boleh buat. Jikalau tidak, saya akan meletakkan dua tiga orang mata-mata di tiap-tiap jejambat dan siapa yang buat salah akan didenda \$100 atau \$200 di jalan itu juga, baru mereka takut. Ini kita punya fikiran. Saya harap, walaupun sudah berlalu 28 tahun selepas kemerdekaan, ini satu kebudayaan saya tidak boleh ajar kepada mereka. (*Ketawa*).

Tuan Pengerusi.

Tuan Pengerusi: Yang Berhormat, masa sudah cukup. Esok boleh sambung lagi.

Majlis Mesyuarat bersidang semula.

Tuan Yang di-Pertua: Mesyuarat ditangguhkan sehingga pukul 2.30 petang esok.

Dewan ditangguhkan pada pukul 6.30 petang.